

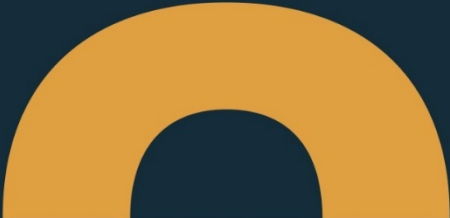
MAAKUNTASTRATEGIA
**HUOMISEN
LAKEUS**

Lausuntojen
vastineet

Nähtävillä olo ja lausuntokierros 29.9.–
31.10.2021

ETELÄ-POHJANMAAN LIITTO
Regional Council of South Ostrobothnia

Etelä-Pohjanmaan liitto

www.epliitto.fi

Sisällys

Yleistä.....	4
1 Kunnat	4
Alavuden kaupunki.....	4
Evijärven kunta.....	7
Isojoen kunta	9
Kauhajoen kaupunki	9
Kauhavan kaupunki.....	12
Kuortaneen kunta	13
Kurikan kaupunki	14
Lapuan kaupunki.....	17
Seinäjoen kaupunki	18
Teuvan kunta.....	21
Ähtärin kaupunki	23
2 Aluehallintoviranomaiset	25
Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen lausunto	25
Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen lausunto ympäristöselostuksesta	35
3 Korkeakouluyksiköt ja toisen asteen oppilaitokset	39
Luonnonvarakeskus.....	40
Seinäjoen Ammattikorkeakoulu	45

Seinäjoen koulutuskuntayhtymä Sedu	51
4 Elinkeino- ja kehitystoimijat	54
Etelä-Pohjanmaan Leader-ryhmät	54
MTK Etelä-Pohjanmaa	57
Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliiton Metsälinja, Etelä-Pohjanmaa ja Keski-Pohjanmaa	62
Suomen metsäkeskus	66
Thermopolis Oy	68
CLAY-hanke	68
FRIDGE-hanke	70
5 Työmarkkinajärjestöt	73
SAK:n Länsi-Suomen aluetoimisto	73
6 Naapuriliitot	75
Keski-Pohjanmaan liitto	75
Pirkanmaan liitto	76
Pohjanmaan liitto	77
Satakuntaliitto	78
7 Muut yhteistyötahot	79
Ala-Mursula, Ala-Mursula, Yrjänäinen, Virtanen	79
Etelä-Pohjanmaan rautatieyhdistys	80
Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri	81
Etelä-Pohjanmaan ympäristökasvatusverkosto REPUT	81
Yhteisöjen Yhdistys ry/Järjestötalo	82

Yleistä

Strategialuonnoksesta jätettiin nähtävillä oloaikana yhteensä 34 lausuntoa.

Tähän asiakirjan on koottu kaikki saapuneet lausunnot kokonaisuudessaan. Muutos- ja täydennysesityksiin on laadittu vastineet, joista käy perusteluineen ilmi, aiheuttaako lausunto muutoksia strategia-asiakirjaan ja millaisia nämä muutokset ovat.

Etelä-Pohjanmaan maakuntahallitus käsittelee lausunnot, lausuntojen vastineet sekä strategia-asiakirjaan mahdollisesti tehtävät muutokset kokouksessaan 29.11.2021. Sen jälkeen strategia etenee maakuntavaltuuston hyväksymiskäsittelyyn 13.12.2021.

1 Kunnat

Alavuden kaupunki

Maakuntastrategia 2050

Strategian kohdentaminen tiiviisiin kärkitavoiteisiin on toimivaa, ja tavoitteet sekä keinot ovat vaativia mutta realistisia. Ne antavat hyvän pohjan tulevalle kehittämistoiminnalle.

Maakuntaohjelma 2022-2025

Vakaa ja vilkas: Tasapainoinen ja toimiva maakunta edellyttää väestönkehityksen tukemista koko maakunnan alueella. Alemman asteisen tieverkon ylläpitäminen ja liikenneyhteydet Vaasa-Jyväskylä ovat elinkeinoelämälle ja väestönkehitykselle tärkeitä. Luonnonympäristöjen vaalimisessa vesistön suojelu ja kunnostaminen tulisi nähdä koko vesistön yhteisenä, ei yksittäisten kuntien aktivisuuden varassa olevana tavoitteena. Hyvinvoinnin turvaamisessa tarvitaan toimiva yhteistyömalleja tulevan hyvinvointialueen ja kuntien kesken.

Älykäs ja taitava: Toisen asteen koulutuksen verkottuminen ja yrityslähtöinen tarjonta eri puolilla maakuntaa ja työn ohessa omalla asuinalueella on tärkeää. Jatkossa alueellisen koulutuksen ja työllisyyden hoidon yhteyttä on tärkeää

korostaa. Seinäjoen ruokainnovaatioekosysteemin vahvistamisessa on huomioitava koko maakunnan osaaminen.

Joustava ja kestävä: Siirtyminen kestävään energiantuotantoon on toteutettava sosiaalisesti kestävällä tavalla. Biokaasutuotannon mahdollisuuksien monimuotoistaminen on tärkeä tavoite. Metsien ja peltojen hiilensidonnan vaikutuksia on huomioitava ja arvioitava osana kokonaisuutta uutta tutkimustietoa seuraten. Ruokajärjestelmäosaamisella on pyrittävä tuotannon jalostusasteen nostamiseen maakunnan sisällä.

Maakunnan yritys rakenne huomioiden *strategian rahoituskanavien käytössä* on tärkeää varmistaa kasvua ja työllisyyttä sekä vihreää siirtymää mahdollistavien pienten ja keskisuurten yritysten osallistumisen mahdollisuus.

Kokonaisuutena ottaen maakunnan monimuotoisuuden säilyttäminen edellyttää myös maaseutuelinkeinojen harjoittamisen mahdollisuuden turvaamista eri kokoisilla tiloilla. Kulttuurimaiseman ja maaseudun elävyyden kannalta aktiivinen maataloustoiminta myös pienemmissä tuotantoyksiköissä olisi toivottavaa.

Ympäristövaikutukset

Kuntien energiatehokkuussopimus on nähty hyvänä välineenä ympäristövaikutusten arvioinnissa ja energian säästämässä. Kuntien energiatehokkuussopimukseen liittymistä voitaisiin kannustaa ja profiloitua maakuntana tämän toiminnan kautta.

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen on laaja kokonaisuus. Maakunnan strategisissa toimissa sekä maakuntakaavan valmistelussa on pyrittävä huomioimaan ilmastonmuutoksen vaikutukset kuten säätilan lämpeneminen, riskitilanteet kuten myrskyt, lisääntyvät sateet, hulevedet ja ravinteiden huuhtoutuminen vesistöön.

Ympäristön kokonaiskestävyyden kannalta karjatilojen kuiviketurpeen saatavuus tulisi turvata.

Vastine:

Etelä-Pohjanmaan liitto yhtyy lausunnossa esitettyihin näkemyksiin. Ne ovat hyvin linjassa maakuntastrategian sisältöjen kanssa. Tärkeä lausuntoon kirjattu huomio on varmistaa pienten ja keskisuurten yritysten osallistumis- ja

rahoitusmahdollisuudet edistettäessä kasvua, työllisyyttä ja vihreää siirtymää. Tätä viestiä viedään rahoittajatahoille ja valtakunnalliseen päätöksentekoon.

Etelä-Pohjanmaan liitto yhtyy myös Alavuden kaupungin näkemykseen siitä, että vesistöjen suojelu ja kunnostaminen edellyttää yksittäisten kuntien alueita laajemmalle ulottuvia toimia ja aktiivisuutta. Maakuntaohjelman lukuun 2.2 sisältyvät vesistöjen suojeluun ja kunnostamiseen liittyvät toimenpiteet edellyttävät toteutuakseen eri toimijoiden yhteistyötä ja esimerkiksi ylikunnallista maankäytön suunnittelua.

Kuntien kannustaminen energiantehokkuussopimukseen liittymiseksi on kannatettava tavoite, jota Etelä-Pohjanmaan liitto osaltaan tulee edistämään osana maakuntaohjelman lukuun 4.1 kirjattua toimenpidettä "Sitoutetaan julkisyhteisöjä ja elinkeinoelämää laajasti maakunnan yhteisen ilmasto- ja kiertotaloustiekartan toimeenpanoon ja tuetaan niiden ilmastoratkaisuja sekä julkisia hankintoja vihreän siirtymän edistäjänä."

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen on tärkeä ja ajankohtainen tavoite, johon tulee tarttua välittömästi yhteiskunnan eri sektoreilla. Maakuntaohjelman lukuun 4.1 kirjattu toimenpide "Ennakoidaan, varaudutaan ja sopeutetaan toimintaa ilmastonmuutoksen vaikutusten mukaan (myrskytuhot, tulvat, ravinnehuuhtoutumat, satovahingot, hyönteistuhot)." tulee siten ulottaa myös esimerkiksi maakunnan strategisiin toimiin ja maakuntakaavoitukseen.

Maakuntaohjelman lukuun 4.1 sisältyvä toimenpide "Edistetään ilmastoviisaita ja luonnon monimuotoisuutta tukevia jälkikäyttömuotoja turvetuotannosta vapautuville alueille, ja kehitetään ympäristöystävällisempiä turvetuotantomenetelmiä." luo edellytyksiä kehittää turvetuotannosta aiempaa ympäristöystävällisempää siten, että turvetuotannon edellytykset säilyisivät myös tulevaisuudessa eri sektoreiden tarpeita varten. Myös lukuun 4.2.1. sisältyvät toimenpiteet "Kehitetään biotalouden uusia ratkaisuja ja korkean lisäarvon tuotteita." ja "Kehitetään korkeatasoisia ratkaisuja biotalouden globaaleihin haasteisiin sekä tarjotaan ratkaisuja ilmasto- ja ympäristökysymyksiin. Huomioidaan kestävyys- ja huoltovarmuusnäkökulmat." korostavat osaltaan esimerkiksi uusien, eri tarpeisiin vastaavien vaihtoehtoisten materiaalien kehittämisen näkökulmaa, jotta kokonaiskestävyys voidaan säilyttää ja huoltovarmuus turvata.

Muutokset maakuntastrategiaan: Ei muutoksia.

Evijärven kunta

Maakuntasuunnitelman laadinnalle asetettuja tavoitteita ja lähtökohtia sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävästä maakunnasta vuonna 2050 voi pitää hyvinä.

Maakuntaohjelmassa valitut älykkään erikoistumisen valinnat perustuvat yritysten vahvuusaloihin ja tulevaisuuden mahdollisuuksiin, kansainvälisen tason osaamiseen sekä koulutus- ja tutkimustoimintaan.

Väestöennusteisiin viitaten ennustetaan keskuskaupungin ja muun maakunnan välisen polarisaation vahvistuvan. Yhteiskunnallisesti olisi sosiaalisesti ja taloudellisesti perusteltua pyrkiä myös maakunnallisesti estämään tätä kehitystä ja toisaalta edistämään päätöksenteossa maakunnan reuna-alueiden kehitystä. Tässä työssä maakunnan liitolla ja tulevalla Hyvinvointialueella on keskeinen asema.

Kestävän väestörakenteen edistämiseen on mainittu yhtenä tavoitteena varmistaa mahdollisuus tehdä töitä, opiskella ja käyttää palveluja lähellä. Tähän liittyvä konkreettinen esitys on kehittää lähipalveluita kaupunginosissa, taajamissa ja maaseudulla. Tämä linjaus on hyvin tervetullut ja sen toteuttamista odotetaan myös tulevalta Hyvinvointialueelta, jotta varmistetaan yhtäläiset edellytykset hyvälle elämälle koko maakunnassa – myös reuna-alueilla. Monipaikkaisen asumisen mahdollisuuksien selvittäminen on myös tärkeää.

Sujuvan ja saavutettavan arjen yksi keskeinen asia on taata laadukkaat ja sujuvat liikenneyhteydet maakunnassa kaikille maakunnan asukkaille.

Maakuntaohjelmassa tulisi huomioida enemmän myös maakunnan pohjoisen alueen tiestön merkitystä. Kantateiden 63 ja 68 kautta maakunnan tavara- ja muusta liikenteestä suuntautuu merkittävä osuus pohjoiseen Ouluun ja rannikolle Pietarsaareen. Näitä väyliä parantamalla voidaan toteuttaa niin ekologiaa, elinkeinollisia kuin taloudellisiakin tavoitteita ml kansainvälistymisen.

Kannatettava on maakuntaohjelman kirjaus digitaalisesta opetuksesta ja paikkariippumattomuudesta ja näköala alueellisesti tasapuolisen koulutustarjonnan säilyttämisestä. Tämä tavoite on maakunnan reuna-alueiden osalta erityisen tärkeä ja tulevaisuudessa kaikkien maakunnallistenkin toimijoiden tunnistettava asia.

Työvoiman saanti tulevaisuudessa on haaste ja sen eteen on työskenneltävä koko maakunnan tasolla. Olennaista on integroida nuoriso entistä paremmin maakuntaan ja toisaalta on edistettävä työperäistä maahanmuuttoa. Ohjelman maininta maahanmuuttajien alueelle asettautumisen edistämisestä on perusteltua.

Maakuntaohjelman tavoite kehittää Epanetin seuraavaa vaihetta siten, että vahvistetaan maakunnassa toimivia tutkimusryhmiä ja niiden laadukasta tutkimusta yhteistyössä pääkampusten kanssa on myös hyvä. Olennaista on, että tutkimustyön tulokset tulevat koko maakunnan ja sen elinkeinoelämän hyväksi.

Ympäristöselostus –osiosta:

Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelman 2022-2025 luonnoksessa on huomioitu tulevaisuuden kannalta elintärkeitä koko maakuntaa koskettavat teemat: ilmastonmuutoksen hillitseminen, luonnon monimuotoisuuden edistäminen ja vesistöjen suojelu sekä kunnostaminen.

Ilmastoviisas Etelä-Pohjanmaa (Smart lakeus) on yksi Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelma 2022-2025 strategisista tavoitteista. Lisääntyvällä tuulivoimalla on maisemallisten vaikutusten lisäksi vaikutusta linnustolle tärkeisiin pesimäalueisiin sekä suoria ja epäsuoria vaikutuksia kerääntymisalueisiin ja lentoreitteihin. Tuulivoiman sijoittamisessa tulisi siten huomioida tuulivoima-alueiden ylikunnalliset yhteisvaikutukset. Turvetuotannon vähenemisen seurauksena entisten turvetuotantoalueiden jälkikäyttömuotojen ja jälkihoitovaiheen kokonaisvaikutukset eivät jakaudu tasaisesti koko maakunnassa. Näin ollen turvetuotannon vähenemisessä ilmenee kunta ja aluekohtaisia vesistö-, monimuotoisuus- ja ilmastovaikutuksia, joilla on suorien ekologisten vaikutusten lisäksi suoria sosiaalisia ja taloudellisia vaikutuksia. Yleisesti ekologisen siirtymän vaiheessa tulee tunnistaa alueet, joissa kaivataan erityistä tukea siirtymän toteuttamiseksi.

Vastine:

Maakuntaohjelmaan sisältyvät liikenneyhteyksiä koskevat toimenpiteet pohjautuvat Etelä-Pohjanmaan liikennejärjestelmäsuunnitelmaan, joka on päivitetty keväällä 2021. Liikennejärjestelmä on maakunnan pitkän tähtäimen liikenteen monialainen kehittämisspolku, jonka valmistelusta on vastannut eri

kuntien ja muiden toimijoiden edustajista koottu ohjausryhmä. Etelä-Pohjanmaan liikennejärjestelmäsuunnitelman päätavoitteisiin lukeutuvat esimerkiksi seuraavat tavoitteet:

- Elinkeinoelämän kuljetusreitit satamiin ja naapurimaakuntiin ovat sujuvia ja turvallisia
- Alemman tieverkon kunto mahdollistaa elinkeinot ja yrittämisen koko maakunnan alueella

Nämä liikennejärjestelmäsuunnitelmaan kirjatut päätavoitteet linjaavat Etelä-Pohjanmaan liikennejärjestelmän kehittämistä koko maakunnan alueella kattaen myös pohjoisen alueen tiestön.

Yhteiskunnan energiamurros on käynnistynyt ja vaikutukset näkyvät jo nyt myös Etelä-Pohjanmaalla, kuten myös Evijärven kunnan lausunnosta käy ilmi. Lähivuosina maakunnassa tulee vapautumaan tuhansia hehtaareja entisiä turvetuotantoalueita jälkikäyttöön. Samalla paine uusiutuvan energian tuotantoon tarvittavien alueiden löytämiseksi kasvaa entisestään. Päästöttömään energiantuotantojärjestelmään siirtyminen edellyttääkin kokonaisuuden huomiointia siten, että muutoksiin sisältyvät aluetaloudelliset mahdollisuudet ja uudenlaiset luonnonympäristöön kohdistuvat vaatimukset tulevat huomioiduksi eri puolilla maakuntaa, kuten maakuntaohjelman sivulla 26 todetaan. Maakuntaohjelmassa ekologisen siirtymän toteuttaminen oikeudenmukaisesti on nostettu keskeiseksi kysymykseksi (s. 26).

Muutokset maakuntastrategiaan: Ei muutoksia

Isojoen kunta

Isojoen kunnanhallitus lausuu, ettei sillä ole huomauttamista maakuntastrategian luonnoksesta.

Kauhajoen kaupunki

Kauhajoen kaupunki pitää Etelä-Pohjanmaan maakuntastrategiaa 2022-2025 perusteellisena ja kattavana suunnitelmana. Ajankohtaiset maakunnan haasteet ja kehittämistarpeet on huomioitu strategiansisällössä laajasti. Maakuntaohjelmassa

on tarkennettu strategiankehittämiskokonaisuuksia siten, että ne ovat sovellettavissa kaikissa kunnissa. Suunnitelmassa on määritelty maakuntaohjelmalle ja strategialle selkeät ja kunnianhimoiset numeeriset vaikuttavuustavoitteet. Kauhajoki tuo kuitenkin esille puutteita, joita esitämme huomiotavaksi strategian ja ohjelman viimeistelyssä.

Kauhajoen kaupunki esittää, että maakuntastrategiassa ja maakunnan aluerakenteen mallissa huomioidaan paremmin myös itä-länsisuuntaiset maakunnan poikittaiset liikenneväylät. Kaskisten satama on Vaasan ohella toinen maakuntaa lähinnä sijaitsevista meriliikennesatamista. Aluerakenteen merkittävässä liikenneyhteyksissä (mm. kartta strategian sivulla 12) on syytä huomioida myös Kaskisten satamasta länteen lähtevän maantieyhteyden jatko Kauhajoelta länteen Alavudelle ja siitä kohti Keski-Suomea. Reitti on tavarakuljetuksille merkittävä itä-länsi-suuntainen yhteys.

Kauhajoen kaupunki pitää puutteena, että kansainvälistyvän matkailun vyöhykkeessä ei ole otettu huomioon Geopark-alueita. Lauhanvuori-Hämeenkanas Unesco Global Geopark-alue ulottuu Etelä-Pohjanmaalla Kauhajoelle, Isojoelle ja Karijoelle, ja on osa kansainvälistä luontomatkailuverkostoa, jossa on tällä hetkellä kohteita 44 maassa neljällä mantereella. Geoparkin matkailutoimintaa on alettu kehittää yhdeksän kunnan yhteisvoimin, ja markkinointikampanjointi kohdistuu jo nyt ulkomaisiin kohdemaihin. Geopark-toimintaa kehitetään kansainvälisellä ulottuvuudella visiona maailmanluokan luontomatkailualue. Kauhajoki esittää, että Geopark-alue osoitetaan Kansainvälistyvän matkailun vyöhykkeeksi.

Maakuntastrategiassa on tuotu hyvin esille innovaatioekosysteemien vahvistamisen tärkeys. Strategiassa on tuotu esille Seinäjoki vahvistuvien innovaatioekosysteemien kohteena. Kauhajoki haluaa tuoda esille, että maakunnan seutukaupungeissa on merkittävää, uusia tuotantomenetelmiä ja erityisesti low-tech-innovaatioita tuottavaa teollisuutta ja sen kehittämistä tukevaa toisen asteen koulutusta. Kauhajoki esittää, että se huomioidaan strategiassa innovaatioekosysteemien vahvistamisen ympäristönä, joka tukee maakuntakeskuksessa tapahtuvaa kehitystyötä ja yhdessä vahvistaa maakunnallista TKI-toimintaa.

Vastine:

Poikittaiset liikenneyhteydet, Geopark

Maakuntaohjelmaan sisältyvät liikenneyhteyksiä koskevat toimenpiteet pohjautuvat Etelä-Pohjanmaan liikennejärjestelmäsuunnitelmaan, joka on päivitetty keväällä 2021. Liikennejärjestelmä on maakunnan pitkän tähtäimen liikenteen monialainen kehittämisspolku, jonka valmistelusta on vastannut eri kuntien ja muiden toimijoiden edustajista koottu ohjausryhmä. Etelä-Pohjanmaan liikennejärjestelmäsuunnitelman päätavoitteisiin lukeutuu esimerkiksi seuraava tavoite:

- Elinkeinoelämän kuljetusreitit satamiin ja naapurimaakuntiin ovat sujuvia ja turvallisia

Liikennejärjestelmäsuunnitelmaan kirjatut päätavoitteet linjaavat Etelä-Pohjanmaan liikennejärjestelmän kehittämistä koko maakunnan alueella kattaen myös maakunnan eteläosien poikittais yhteydet. Verkostomallikartan liikenneyhteyksissä (mm. kartta strategian sivulla 12) on kuitenkin esitetty vain rajallinen joukko liikennemäärältään ja merkitykseltään keskeisimpiä ylimaakunnallisia valta- ja kantatieyhteyksiä.

Lauhanvuori-Hämeen kangas Unesco Global Geopark -alueelle lisätään kansainvälistyvän matkailun vyöhyke.

Innovaatioekosysteemit

Maakuntaohjelman ja samalla myös älykkään erikoistumisen strategian keskeinen toimenpidekokonaisuus on "Vahvistuvat innovaatioekosysteemit". Vahvistuvien innovaatioekosysteemien tarkoituksena on vahvistaa juuri lausunnon mukaisia innovaatioympäristöjä maakunnan eri osissa ja mahdollistaa mainitut low tech - innovaatiot. Maakuntaohjelmassa ei nosteta esille, että innovaatioekosysteemejä olisi vain Seinäjoella. Innovaatioekosysteemejä on erilaisia ja niitä pitää voida kehittää elinkeinoelämälähtöisesti eri puolilla maakuntaa. Kauhajoen suunnitelmat ovat näin ollen hyvin linjassa maakuntaohjelman tavoitteiden ja toimenpiteiden kanssa, ja ovat kannatettavia.

Muutokset maakuntastrategiaan: Lauhanvuori-Hämeen kangas Unesco Global Geopark -alueelle lisätään kansainvälistyvän matkailun vyöhyke.

Kauhavan kaupunki

Maakuntasuunnitelman laadinnalle asetettuja tavoitteita ja lähtökohtia sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävästä maakunnasta vuonna 2050 voi pitää hyvinä.

Maakuntaohjelmassa valitut älykkään erikoistumisen valinnat perustuvat yritysten vahvuusaloihin ja tulevaisuuden mahdollisuuksiin, kansainvälisen tason osaamiseen sekä koulutus- ja tutkimustoimintaan. Yhdeksi älykkään erikoistumisen kärkipanoalaksi on mainittu hyvinvointi- ja elämystalous.

Kauhavan, joka on merkittävä matkailukohde, osalta tämä on merkittävä linjaus. Tähän osioon on tulevaisuudessa kohdennettava merkittävää panostusta eri toimijoiden osalta.

Kestävän väestörakenteen edistämiseen on mainittu yhtenä tavoitteena varmistaa mahdollisuus tehdä töitä, opiskella ja käyttää palveluja lähellä. Tähän liittyvä konkreettinen esitys on kehittää lähipalveluja kaupunginosissa, taajamissa ja maaseudulla. Tämä linjaus on hyvin tervetullut ja sen toteuttamista odotetaan myös tulevasta Hyvinvointialueesta. Monipaikkaisen asumisen mahdollisuuksien selvittäminen on tärkeää.

Kannatettava on maakuntaohjelman kirjaus digitaalisesta opetuksesta ja paikkariippumattomuudesta ja näköala alueellisesti tasapuolisen koulutustarjonnan säilyttämisestä.

Työvoiman saanti tulevaisuudessa on haaste ja sen eteen on työskenneltävä. Olennaista on integroida nuoriso entistä paremmin maakuntaan ja edistettävä työperäistä maahanmuuttoa.

Epanet -tutkimusverkostoa tulee kehittää ja vahvistaa siten, että tutkimustyön tulokset hyödyttävät koko maakuntaa ja sen elinkeinoelämää.

Vastine:

Etelä-Pohjanmaan liitto yhtyy lausunnossa esiin nostettuihin näkökulmiin. Ne ovat hyvin linjassa maakuntastrategian sisältöjen kanssa.

Muutokset maakuntastrategiaan: Ei muutoksia

Kuortaneen kunta

Maakuntastrategian luonnoksessa huomioidaan tietoliikenneyhteyksien ja digitalisaation edistäminen. Tämä on maakunnan kehittymisen kannalta tärkeää, muun muassa parantaen tuottavuuskehitystä sekä työskentelyn ja opiskelun mahdollisuuksia. Strategialuonnoksessa väestörakenteeseen liittyvänä kirjauksena oleva lähipalveluiden kehittäminen kaupunginosissa, taajamissa ja maaseudulla on kannatettava.

Strategialuonnoksessa nostetaan esille maakunnan tasapuolinen kehittäminen, mikä on tärkeää. Maakunnan yhteinen edunvalvonta hyödyttää koko aluetta, eikä maakuntakeskuksen ja muun maakunnan kehittyminen saa olla vastakkaista toistensa kanssa. Tärkeää on myös, että maakuntaliiton ja käynnistyvän hyvinvointialueen välille muodostuu alusta lähtien tiivis ja hyvä yhteistyö. Maakunnassa haasteena olevan osaamistason noston kohdalla tärkeää on huomioida täysimääräisesti esimerkiksi maakuntakorkeakoulun tuomat mahdollisuudet.

Vahvimmiksi kasvun, hyvän saavutettavuuden ja alueiden välisen vuorovaikutuksen suunniksi strategialuonnoksessa on tunnistettu Tampere ja Vaasa. Nämä ovatkin Etelä-Pohjanmaalle luontevia maakunnallisia kumppaneita, joiden kanssa yhteistyötä on tulevana vuosina tärkeää tiivistää. Alueiden näkeminen esimerkiksi yhteisenä työssäkäyntialueena edistää kaikkia maakuntia hyödyttävää kehitystä. Lisäksi muun muassa matkailun kannalta entistä parempi verkostoituminen maakuntien kesken on tärkeää. Pohjanmaan ja Pirkanmaan ohella on kuitenkin tärkeää vahvistaa yhteyksiä myös esimerkiksi Keski-Suomeen ja kehittää länsi-itä -suuntaista kehityskäytävää, huomioiden muun muassa liikenneyhteyksien parantaminen.

Vastine:

Etelä-Pohjanmaan liitto yhtyy lausunnossa esille nostettuihin näkemyksiin. Maakunnan vetovoiman kannalta laadukkaat, toimivat ja saavutettavat palvelut ovat tärkeitä. Etelä-Pohjanmaan liitto yhdessä jäsenkuntiensa kanssa haluaakin toimia keskeisenä yhteistyökumppanina tulevan hyvinvointialueen kanssa.

Lausunnossa mainitut kehittämissuunnat ja niihin liittyvät liikenneyhteydet on huomioitu maakuntastrategian tavoitteissa ja toimenpiteissä.

Muutokset maakuntastrategiaan: Ei muutoksia

Kurikan kaupunki

Yleistä strategialuonnoksesta

Strategia on kaiken kaikkiaan innostava ja mukaansa tempaava kokonaisuus ja siinä on päästy syvään ytimeen rohkeasti. Kiitosta strategia saa erityisesti luettavuudesta, teemoituksesta sekä ulkoasusta. Strategiassa mennään rohkeasti asiaan ja katsotaan totuutta silmiin. Kriittisiä tekijöitä tunnistettu hyvin ja niitä on paljon. Esitetyt ratkaisut eivät ole perinteisiä latteuksia, vaan niitä on mietitty ja löydetty hyviä tai ehkä jopa erinomaisia polkuja. Strategiassa myös puhutaan oikeilla nimillä ja oikeilla luvuilla. Pientä epätasaisuutta ja toistuvuuttakin tosin ilmenee, mikä on luonnollista, kun on monta tekijää ja samat teemat toistuvat.

Vakaa ja vilkas Etelä-Pohjanmaa 2050

Vaikka kaupungistuminen on megatrendi, niin jäljelle jäävät maaseutukaupungit haja-asutusalueilla tulevat nostamaan valtavasti profiiliaan maan sisällä. Tälläkin alueella puhutaan jo kasvukäytävästä.

30 prosentin syntyvyyden kasvuun ja nettomaahanmuuton lisäämiseen liittyy valtakunnallisesti myös koulutusreformi. Pitkään ei voi jatkua niin, että koulujemme lahjakkain aines hakee opiskelupaikkaansa yliopistoista suosituimmille aloille 3-4 vuotta. Opiskelumotivaation testaaminen on tärkeämpää. Myös englannin kielenoppimisen kynnystä on madallettava. Strategiassa on myös koulutustason nostamiseen hyviä konkreettisia keinoja lueteltuna.

Eriarvoistuminen tapahtuu jo nuorena. Matalan kynnyksen päihde- ja mielenterveyspalveluita tulee kehittää. Hoitoon on päästävä ilman aikaa vievää palvelukartoituksen tutkimista silloin, kun on tarve ja halu.

Työperäiseen maahanmuuttoon auttaisi konkreettisesti working-visan tulorajojen alentaminen. Uudet ulkomaiset yrittäjät ja kansainväliset ict-alan huipputalentit esim. Intiasta ja Brasiliasta eivät kykene täällä näyttämään viranomaisille sellaisia tuloja, että saisivat määräaikaista työlupaa parempaa oleskeluoikeutta. Lahjakkuuksilla on pelko, että kohta tulee lähtö, vaikka perheen elämä on ollut

täällä jo 10 vuotta. Tähän liittyy valtakunnallisesti myös veropolitiikka ym. yhteiskunnalliset toimet. Sisäinen devalvaatio toteutuu vain silloin, jos meillä kantasuomalaisilla palkansaajilla on ylipäättään varaa ostaa palveluja.

"Hoitohenkilöstö on Filippiineillä vientituote" (TEHY). Attendolla on yli 300 filippiini-taustaista perus- ja sairaanhoitajaa töissä. Olisiko Etelä-Pohjanmaalla mahdollisuuksia suorarekryyn esim. perustamalla pop-up tapahtumia tai itsenäistä rekrytointiyhtiötä edistämään työperäistä maahanmuuttoa suoraan niille kohdealueille, missä potentiaalisia tulijoita Suomeen löytyy.

Älykäs ja taitava Etelä-Pohjanmaa 2050

On hyväksyttävä se tosiasia, että lahjakkain aines nuorisosta ei välttämättä jää maakuntaan, koska muuttoalttius on korkea. Ne jäävät tänne, jotka saavat mielekkään työn. Maakuntaan jääville nuorille, jotka eivät omaa paikkaansa löydä, tulee rakentaa polkuja opiskeluun, työelämään sekä elämään yleensä, ettei negatiivinen kierre johda työmarkkinakelpoisuuden menettämiseen. Tämä onkin jo tiedostettu strategiassa ja siihen on etsitty keinoja. Oppisopimus-koulutuksesta on hyvät kokemukset Saksassa, mutta Suomessa sitä ei ole oikein kunnolla saatu vetämään.

Strategiassa tulisi kiinnittää huomiota maakunnan yrityksissä tapahtuvan tuotannon jalostusarvon nostamiseen. Pohjanmaalla (Vaasan seutu) tämä on sisäistetty. Pohjanmaalta lähtee talousalueen ulkopuolelle paljon hitech-tuotteita, vähän bulkkia. Vaikka joka toisella nuorella olisikin korkeakoulututkinto, he eivät löydä töitä paikallisista yrityksistä, jos tuotettu jalostusarvo ei nouse.

Yrittäjyyttä korostetaan aina, mutta Suomi on kuitenkin edelleen pääomaköyhä maa. Suomesta ei montaa yli 10 miljoonan pääomasijoittajaa löydy, eivätkä ne Suomeen välttämättä sijoita.

Joustava ja kestävä Etelä-Pohjanmaa 2050

Maatalouden tulevaisuus on vaakalaudalla jo nyt. Maatalouden kustannukset ovat nousseet käsittämättömällä vauhdilla vuoden aikana, tilat ovat akuutissa kassakriisissä ja tiloja tippuu taas. Tämä voi muuttaa maakunnan asemoitumista monella tavoin. Kyseessä on ennennäkemätön kustannusinflaatio.

Ruuasta ja sen ympärillä olevasta teknologiasta ja mahdollisuuksista puhutaan paljon, mutta vesi jää mainitsematta. Kurikassa on maailman puhtain pohjavesi ja siihen tulisi panostaa.

Sairastavuusindeksi on korkea. Diabeteksestä, verisuonitautien ja muista kansantaudeista syntyy valtavat kustannukset. Näiden taklaamista tulee edistää ennaltaehkäisevin terveitä elämäntapoja tukevin keinoin. Pitäisi olla myös jonkinlaista taloudellista budjetointia (hyvinvointibudjetti), ennakoitavuussuunnitelmia ja vaikuttavuuden seuranta etu-painotteisesti eikä ainoastaan lisämäärärahoja hyväksymällä. Hoidetaan terveyttä ennalta mieluummin kuin sairautta jälkeinpäin.

Vastine:

Lausunnossa nostetaan esiin monia tärkeitä maakuntastrategian toimeenpanoa edistäviä asioita. Ne ovat linjassa strategian sisältöjen kanssa. Etelä-Pohjanmaan liitto yhtyy näihin näkökohtiin.

Pohjavesivarannot:

Maakunnan tärkeät pohjavesivarannot ja niiden hyvän tilan saavuttaminen ja turvaaminen on tunnistettu maakuntaohjelman luvussa 2.2 Inspiroiva luonnonympäristö ja monipuolinen asuminen, jossa peräänkuulutetaan pitkäjänteistä työtä pinta- ja pohjavesien hyvän tilan saavuttamiseksi. Luvun 2.2 toimenpideosioon "Panostetaan vesistöjen suojeluun ja kunnostamiseen" sisältyy esimerkiksi toimenpide "Ylläpidetään pohjavesien hyvää tilaa edistämällä suojelusuunnitelmien laatimista ja tilan seuranta sekä ohjaamalla uudet riskitoiminnot pohjavesialueiden ulkopuolelle." Näillä kirjauksilla halutaan turvata pohjavesien huomiointia ja niiden tilan parantumista koko maakunnassa.

Muutokset maakuntastrategiaan: Ei muutoksia

Lapuan kaupunki

Maakuntasuunnitelman laadinnalle asetettuja tavoitteita ja lähtökohtia sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävästä maakunnasta vuonna 2050 voi pitää hyvinä.

Maakuntaohjelmassa valitut älykkään erikoistumisen valinnat perustuvat yritysten vahvuusaloihin ja tulevaisuuden mahdollisuuksiin, kansainvälisen tason osaamiseen sekä koulutus- ja tutkimustoimintaan. Yhdeksi älykkään erikoistumisen kärkipanoalaksi on mainittu hyvinvointi- ja elämystalous.

Lapuan, joka on merkittävä matkailukohde, osalta tämä on merkittävä linjaus. Tähän osioon on tulevaisuudessa kohdennettava merkittävää panostusta eri toimijoiden osalta.

Väestöennusteisiin viitaten ennustetaan keskuskaupungin ja muun maakunnan välisen polarisaation vahvistuvan. Yhteiskunnallisesti olisi sosiaalisesti ja taloudellisesti perusteltua pyrkiä myös maakunnallisesti estämään tätä kehitystä ja toisaalta edistämään päätöksenteossa maakunnan reuna-alueiden kehitystä. Tässä työssä maakunnan liitolla ja tulevilla Hyvinvointialueella on keskeinen asema.

Kestävän väestörakenteen edistämiseen on mainittu yhtenä tavoitteena varmistaa mahdollisuus tehdä töitä, opiskella ja käyttää palveluja lähellä. Tähän liittyvä konkreettinen esitys on kehittää lähipalveluja kaupunginosissa, taajamissa ja maaseudulla. Tämä linjaus on hyvin tervetullut ja sen toteuttamista odotetaan myös tulevasta Hyvinvointialueesta. Monipaikkaisen asumisen mahdollisuuksien selvittäminen on tärkeää.

Kannatettava on maakuntaohjelman kirjaus digitaalisesta opetuksesta ja paikkariippumattomuudesta ja näköala alueellisesti tasapuolisen koulutustarjonnan säilyttämisestä. Tämä tavoite on maakunnan reuna-alueiden osalta erityisen tärkeä ja tulevaisuudessa kaikkien maakunnallistenkin toimijoiden tunnistettava asia.

Työvoiman saanti tulevaisuudessa on haaste ja sen eteen on työskenneltävä. Olennaista on toisaalta integroida nuoriso entistä paremmin maakuntaan ja toisaalta on selvitettävä työperäisen maahanmuuton edistämistä. Tässä mielessä

ohjelman maininta maahanmuuttajien alueelle asettautumisen edistämisestä on perusteltua.

Maakuntaohjelmaan sisällytetty tavoite kehittää Epanetin seuraavaa vaihetta siten, että vahvistetaan maakunnassa toimivia tutkimusryhmiä ja niiden laadukasta tutkimusta yhteistyössä pääkampusten kanssa voi kannattaa. Olennaista on siis, että tutkimustyön tulokset tulevat koko maakunnan ja sen elinkeinoelämän hyväksi.

Vastine:

Etelä-Pohjanmaan liitto yhtyy lausunnossa esiin nostettuihin näkökulmiin. Ne ovat hyvin linjassa maakuntastrategian sisältöjen kanssa.

Muutokset maakuntastrategiaan: Ei muutoksia

Seinäjoen kaupunki

Etelä-Pohjanmaan maakuntastrategian laadinta kolmen tavoiteasiakirjan kokonaisuutena on onnistunut ratkaisu. Maakuntastrategia asettaa sekä lyhyen että pitkän tähtäimen tavoitteita Etelä-Pohjanmaan maakunnalliseen kehitystyöhön. Maakuntastrategia on valmisteltu laajasti eri ryhmiä osallistaen. Valmistelussa ovat olleet mukana niin jäsenkuntien edustajat kuin myös muut yhteistyöverkoston jäsenet. Myös nuoria on osallistettu maakuntastrategian laadintaan. Maakunnan älykkään erikoistumisen strategia on tehty tiiviissä yhteistyössä alueen osaamistoimijoiden, mm. Seinäjoen ammattikorkeakoulun ja Seinäjoen yliopistokeskuksen kanssa.

Maakuntasuunnitelmassa, joka siis ulottuu vuoteen 2050, tavoitteet esitetään tulevaisuutta luotaavina skenaarioina. Skenaariot on nimetty Vakaa ja Vilkas, Älykäs ja Taitava sekä Joustava ja Kestävä. Kukin skenaario sisältää haasteita, toiminnallisia valintoja ja tavoitteita.

Maakuntasuunnitelma tunnistaa myös kriittisiä tekijöitä, joita Etelä-Pohjanmaa kohtaa. Näitä ovat mm. ikääntyvä väestörakenne, digitalisaatiokehitykseen vastaaminen, tuottavuuden nostaminen ja monet kestävään kehitykseen liittyvät haasteet.

Maakuntasuunnitelma tunnistaa Seinäjoen kaupungin aseman ja roolin, mutta sitä käsitellään hyvin ohuesti. Ohjelmassa on asetettu tavoitteeksi monikeskuksinen aluerakenne. Se on tavoitteena ymmärrettävä, mutta toisaalta se jättää väistämättömän kaupungistumiskehityksen huomioimatta.

Olisi tärkeää, että maakuntasuunnitelmassa tunnistettaisiin paremmin vetovoimaisen ja kasvavan Seinäjoen merkitys koko maakunnan tulevaisuudelle. Seinäjoen kasvu on ollut jatkuvaa, mutta sen jatkuvuuteen ei kannata tuudittautua. Myös maakuntasuunnitelmassa tulisi asettaa selkeäksi yhteiseksi tavoitteeksi Seinäjoen jatkuva kehittyminen yhtenä Suomen kasvukeskuksista. Monikeskuksinen aluerakenne on mahdollinen vain, jos Seinäjoki keskuskaupunkina on kasvava ja vetovoimainen.

Vakaa ja vilkas - skenaario nostaa esille maahanmuuton lisäämisen välttämättömyyden. Asetettu tavoite nettomaahanmuuton kaksinkertaistamisesta on selkeä, mutta lähtötaso huomioiden jopa matala.

Älykäs ja taitava -skenaario korostaa oikealla tavalla koulutuksen merkitystä maakunnan tulevaisuudelle. Myös asetettu tavoite työllisyysasteen nostamisesta kohti 80%:n tasoa on mitä kannatettavin.

Joustava ja kestävä -skenaario korostaa välttämättömyyttä uudistaa Etelä-Pohjanmaan elinkeinoelämää. Erityisesti tuotannon jalostusasteen nostaminen nähdään tärkeänä. Kestävän kehityksen isot haasteet tulevat myös esille.

Viisivuotinen maakuntaohjelma on jäsennetty maakuntasuunnitelman kanssa yhteneviin kolmeen teemaan.

Maakuntaohjelmassa on laaja Etelä-Pohjanmaan toimintaympäristön kuvaus.

Se sisältää keskeistä tilasto- ja tutkimustietoa maakunnasta. Esille nousevat mm. yritystoimipaikkojen korkea määrä, alhainen tuottavuustaso, korkeatyöllisyysaste ja korkeakoulututkinnon suorittaneiden vähäinen määrä.

Kestävä väestörakenne on maakuntaohjelman vahvasti esille nostama teema.

Ohjelma tuo esille myös niitä toimenpiteitä, joilla maakunnan väestökehitys saataisiin kääntymään myönteiseen ja kestäväan suuntaan. Esille nostettavat toimenpiteet ovat laaja-alaisia ja samalla hyvin haastavia saavuttaa.

Toimenpiteitä olisi ollut tarpeen priorisoida ja myös syventää konkreettisen tekemisen osalta.

Maakuntaohjelma tuo hyvin esille tietoliikenneyhteyksien kehittämisen välttämättömyyden. Tältä osin tavoitteet ovat jo toiminnan tasolla Etelä-Pohjanmaan liiton oman hanke pohjaisen toiminnan myötä.

Osaamistason kasvattaminen on tärkeässä osassa maakuntaohjelmaa. Ohjelma kerää ansiokkaasti ne monipuoliset toimet, joita osaamisen edistämiseksi tehdään. Tässä ohjelmaosassa näkyy hyvin se tiivis yhteistyö, mitä ohjelman laadinnassa on tehty keskeisten osaamistoimijoiden kanssa.

Osaavan työvoiman saatavuus ja työelämän kehittäminen on myös laajasti esillä maakuntaohjelmassa. Myös tässä on kattavasti koottu työllisyysedistämisen toimia. Ohjelma korostaa vahvasti koulutuksen ja oppilaitosyhteistyön merkitystä työllisyyden hoidossa. Esille tuodaan myös yritysten kanssa tehtävä yhteistyö mm. yritysten osaamistarpeiden tunnistamisessa.

Työllisyyden hoidon osalta maakuntaohjelmassa jää käsittelemättä ne mahdollisuudet mitkä liittyvät kuntien vahvistuvaan rooliin työllisyydenhoidossa. Jo vuonna 2024 tapahtuva muutos on perustava muutossuomalaisessa työllisyyspolitiikassa ja se olisi siksi tullut nostaa huomattavasti painavammin esille. Useimmilla Etelä-Pohjanmaan kunnilla työllisyydenhoidossa paljon käyttämättömiä mahdollisuuksia.

Innovaatiopolitiikan ja älykkään erikoistumisen ohjelma ovat maakuntaohjelmassa kuvattu ansiokkaasti. Etelä-Pohjanmaalla eri toimijatahot ovat tehneet innovaatiopolitiikassa pitkäjänteistä yhteistyötä ja se on todettavissa myös älykkään erikoistumisen strategiassa.

Vastine:

Etelä-Pohjanmaan maakunnan tulevaisuuden kehityksen kannalta on erittäin tärkeää, että maakunnalla on vetovoimainen ja selkeä maakuntakeskus, mutta on myös yhtä tärkeää, että ympäröivä maakunta on elinvoimainen. Maakunnan liiton roolina on tukea näitä molempia näkökulmia ja tasapainoilla tässä. Etelä-Pohjanmaan liitto tukee myös jatkossa Seinäjoen kehittymistä yhtenä Suomen kasvukeskuksista. Erityisen merkittävää on, että Seinäjoki on hyväksytty kaupunkikehittämisen EAKR-rahoituksen ja ns. ekosysteemisopimusmenettelyn

piiriin ja kaupungin rooli tunnustetaan myös kansallisesti. Maakuntakeskuksella on aivan erityinen rooli koulutuksen, erityisesti korkeakoulutuksen, vahvistamisessa, kansainvälistämisessä ja kaupunkimaisen ympäristön luomisessa.

Tavoite nettomaahanmuuton kaksinkertaistamisesta osoittaa suuntaa, mihin pitkällä tähtäimellä kuljetaan. On totta, että tavoite voi lähivuosina muuttua korkeammaksi.

Maakuntasuunnitelma 2050 ja -ohjelma 2021-2025 luovat kehikon ja puitteet isoille tavoitteille. Asiakirja on pitkä ja perusteellinen, mutta tästä huolimatta konkreettiset tekemiset jäävät toimijoille ratkaistavaksi. Toimenpiteiden toteuttajia ovat kaikki maakunnan toimijat ja organisaatiot. Tavoitteiden toteuttamisessa on erilaisia tapoja toimia ja lähestyä haastavia kysymyksiä.

Muutokset maakuntastrategiaan: Lausunnon pohjalta sivulle 49 lisätään seuraava kappale:

Työvoimapalveluiden muutos valtiolta kunnille tapahtuu v. 2024. Muutos on perustavaa laatua oleva ja tuo kunnille vahvan roolin työllisyyden hoidossa. Muutokseen sisältyy mahdollisuuksia ja se tulee toteuttaa asiakkaan kannalta mahdollisimman tehokkaasti.

Teuvan kunta

Kunnanhallitus toteaa lausuntonaan, että maakuntastrategia ja maakuntaohjelman ympäristöselostus ovat päälinjoiltaan Teuvan kunnan tavoitteiden mukaisia. Maakunnan kehityskaarta ja tulevaisuutta on kiitettävästi selvitetty. Strategian laadintaprosessi on ollut selkeä ja osallistava. Maakuntasuunnitelma ja -ohjelma sekä maakuntaohjelman ympäristöselostus kokoavat tavoitteita, jotka edistävät toteutuessaan myös teuvalaisten arkea ja hyvinvointia.

Kunnanhallitus huomauttaa kuitenkin, että kohdassa 2 *Vakaa ja vilkas: Miten Etelä-Pohjanmaa kehittyy tasapainoisena ja hyvinvoivana?* > 2.3 *Sujuva ja saavutettava arki* > *Toimenpide: Varmistetaan laadukkaat ja sujuvat liikenneyhteydet maakunnan asukkaille, elinkeinoelämälle, maakuntaan saapuvalle ja sieltä lähtevälle liikenteelle* hahmoteltua kehityskäytävää Kauhajoki-

Seinäjoki-Kauhava tulee jatkaa Kauhajoelta Teuvan kautta Kaskisiin saakka, muiden maakunnan rajat ylittävien kehityskäytävien tapaan.

Kaskisten satamassa sijaitsee yksi Suomen 12:sta TEN-T-satamasta, joka on keskeinen tavaraviennin ja -tuonnin satama. Vuonna 2020 satama on käsitellyt yli 1 200 000 tonnia tavaraa ja tavaraliikenne on kasvanut merkittävästi viime vuosien aikana. Satamassa on meneillään merkittäviä kehitysinvestointeja, joiden vuoksi kasvun arvioidaan jatkuvan vahvana koko vuosikymmenen ajan. Vuonna 2025 sataman tavaraliikenteen ennustetaan saavuttavan 1 740 000 tonnia.

Yhteys on siten tärkeä maantie-, raide- ja meriliikenteen nivelkohta sekä vientiyritysten että Etelä-Pohjanmaalta suuntautuvan pendelöintiliikenteen näkökulmasta. Kehityskäytävä yhdistäisi jatkettuna Kauhavalta ulottuvan raideliikenteen (Suupohjan rata) ja maantieliikenteen (kantatie 67) varrella sijaitsevat vientiyritykset, sekä välillisesti myös muiden esitettyjen kehityskäytävien varrella sijaitsevat yritykset, TEN-T-sataman kautta kulkevaan meriliikenteeseen.

Vastine:

Maakuntaohjelmaan lukuun 2.3 Sujuva ja saavutettava arki sisältyvät liikenneyhteyksiä koskevat toimenpiteet pohjautuvat Etelä-Pohjanmaan liikennejärjestelmäsuunnitelmaan, joka on päivitetty keväällä 2021. Liikennejärjestelmäsuunnitelman yksi kärkitoimenpiteistä on Kauhajoki-Seinäjoki-Kauhava -kehityskäytävän kehittäminen. Maakuntaohjelman toimenpiteenä esitetäänkin liikenneverkkojen ja liikenteen palveluiden kehittämistä kehityskäytävittäin, mukaan lukien Kauhajoki-Seinäjoki-Kauhava -kehityskäytävä. Kehityskäytävän ja Kaskisten sataman yhteys on huomioitu tarkemmin Etelä-Pohjanmaan liikennejärjestelmäsuunnitelmassa, jonka mukaan "Kehityskäytävä Kauhajoki-Seinäjoki-Kauhava jatkeineen yhdistää maakunnan etelässä Kaskisten satamaan sekä etelässä ja pohjoisessa valtatiehen 8." Yhteys on niin ikään huomioitu maakuntastrategiaan sisältyvässä Etelä-Pohjanmaan verkostomallissa, jossa yhteys Kaskisten satamaan on osoitettu merkittävänä ylimaakunnallisena yhteytenä. Maakuntaohjelmaan kirjattu päätoimenpide "Varmistetaan laadukkaat ja sujuvat liikenneyhteydet maakunnan asukkaille, elinkeinoelämälle, maakuntaan saapuvalle ja sieltä lähtevälle liikenteelle." tukee myös Kaskisten satamaan ulottuvan ylimaakunnallisen yhteyden huomiointia maakunnan kehittämistyössä.

Muutokset maakuntastrategiaan: Ei muutoksia

Ähtärin kaupunki

Maakuntasuunnitelman laadinnalle asetettuja tavoitteita ja lähtökohtia sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävästä maakunnasta vuonna 2050 voi pitää hyvinä.

Maakuntaohjelmassa valitut älykkään erikoistumisen valinnat perustuvat yritysten vahvuusaloihin ja tulevaisuuden mahdollisuuksiin, kansainvälisen tason osaamiseen sekä koulutus- ja tutkimustoimintaan. Yhdeksi älykkään erikoistumisen kärkipanoalaksi on mainittu hyvinvointi- ja elämystalous. Ähtärin, joka on merkittävä matkailukohde, osalta tätä tämä on merkittävä linjaus. Tähän osioon on tulevaisuudessa kohdennettava merkittävää panostusta eri toimijoiden osalta.

Väestöennusteisiin viitaten ennustetaan keskuskaupungin ja muun maakunnan välisen polarisaation vahvistuvan. Yhteiskunnallisesti olisi sosiaalisesti ja taloudellisesti perusteltua pyrkiä myös maakunnallisesti estämään tätä kehitystä ja toisaalta edistämään päätöksenteossa maakunnan reuna-alueiden kehitystä. Tässä työssä maakunnan liitolla ja tulevalta Hyvinvointialueella on keskeinen asema.

Kestävän väestörakenteen edistämiseen on mainittu yhtenä tavoitteena varmistaa mahdollisuus tehdä töitä, opiskella ja käyttää palveluja lähellä. Tähän liittyvä konkreettinen esitys on kehittää lähipalveluita kaupunginosissa, taajamissa ja maaseudulla. Tämä linjaus on hyvin tervetullut ja sen toteuttamista odotetaan myös tulevalta Hyvinvointialueelta. Monipaikkaisen asumisen mahdollisuuksien selvittäminen on myös tärkeää.

Sujuvan ja saavutettavan arjen yksi keskeinen asia on taata laadukkaat ja sujuvat liikenneyhteydet maakunnassa kaikille maakunnan asukkaille. Ähtärin näkökulmasta maakuntaohjelmaa tulisi tarkentaa poikittaisliikennettä kuvaavalla osuudella, jossa avattaisiin mm. Vaasa-Seinäjoki-Ähtäri-Jyväskylä kehityskäytävän mahdollisuuksia ja sille asetettavia tavoitteita. Tällä käytävällä voidaan toteuttaa niin ekologisia, elinkeinollisia kuin taloudellisiakin tavoitteita ml kansainvälistymisen.

Kannatettava on maakuntaohjelman kirjaus digitaalisesta opetuksesta ja paikkariippumattomuudesta ja näköala alueellisesti tasapuolisen koulutustarjonnan säilyttämisestä. Tämä tavoite on maakunnan reuna-alueiden osalta erityisen tärkeä ja tulevaisuudessa kaikkien maakunnallistenkin toimijoiden tunnistettava asia.

Työvoiman saanti tulevaisuudessa on haaste ja sen eteen on työskenneltävä. Olennaista on toisaalta integroida nuoriso entistä paremmin maakuntaan ja toisaalta on selvitettävä työperäisen maahanmuuton edistämistä. Tässä mielessä ohjelman maininta maahanmuuttajien alueelle asettautumisen edistämisestä on perusteltua.

Maakuntaohjelman sisällytetty tavoite kehittää Epanetin seuraavaa vaihetta siten, että vahvistetaan maakunnassa toimivia tutkimusryhmiä ja niiden laadukasta tutkimusta yhteistyössä pääkampusten kanssa voi kannattaa. Olennaista on siis, että tutkimustyön tulokset tulevat koko maakunnan ja sen elinkeinoelämän hyväksi.

Vastine:

Maakuntaohjelman luvussa 2.3 Sujuva ja saavutettava arki yhdeksi päätoimenpiteeksi on kirjattu laadukkaiden ja sujuvien liikenneyhteyksien varmistaminen maakunnan asukkaille, elinkeinoelämälle, maakuntaan saapuvalle ja sieltä lähtevälle liikenteelle. Toimenpidekokonaisuuteen sisältyvät tarkemmat liikenneyhteyksiä koskevat kirjaukset pohjautuvat Etelä-Pohjanmaan liikennejärjestelmäsuunnitelmaan, joka on päivitetty keväällä 2021 ja jonka yksi kärkitoimenpiteistä on Vaasa-Seinäjoki-Jyväskylä -kehityskäytävän kehittäminen. Yhtenä maakuntaohjelman toimenpiteenä esitetäänkin liikenneverkkojen ja liikenteen palveluiden kehittämistä kehityskäytävittäin, mukaan lukien Vaasa-Seinäjoki-Jyväskylä -kehityskäytävä.

Muutokset maakuntastrategiaan: Ei muutoksia

2 Aluehallintoviranomaiset

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen lausunto

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus kiittää mahdollisuudesta lausua strategia- ja ohjelmakokonaisuudesta ja toteaa, että jo valmisteluvaihe on ollut erinomaisen vuoropuheleva ja moniääninen. Työn taustalla oleva skenaariotyö on tarjonnut valmisteluun eväitä, jotka ovat haastaneet lähestymään kehittämiskysymyksiä totutusta poikkeavistakin näkökulmista.

Strategiaa jäsentävä temaattinen kolmijako - vakaa ja vilkas, älykäs ja taitava, joustava ja kestävä - on varsin toimiva ja tarjoaa kohtuullisen helposti omaksuttavan ajatusrakenteen kokonaisuudelle. Kolmijaon ohessa esitetyt avainkysymykset toimivat mainiosti tulkinta-avaruuksien ja strategisten tavoitteiden kehystämisessä. Visio - Lakeutta laajempi - jää ehkä hieman etäiseksi ja sen toimintaa suuntaava ydinviesti voisi olla iskevämpi. Toisaalta visiota alustavat tekstit ja sen yhteydessä olevat ydinviestit kehystävät sitä hyvin ja ohjaavat tulkintaa. Vision toteutumisen edellytyksiä kuvaava kappale antaa ymmärtää, että maakunnassa ei ole yhteistä näkemystä tilannekuvasta eikä tarvittavista kehittämistoimenpiteistä. Muotoilua on ehkä syytä pohtia ja nostaa visiossa selkeästi esiin, että lakeutta lavennetaan yhdessä.

Huomionarvoista on, että maakunnalle halutaan asettaa selkeä väestöpoliittinen tavoite, joka edellyttää yhteisen tahtotilan muodostamista. Tosiasioiden tunnustaminen, taantuvaan väestökehitykseen ja demografiseen muutokseen varautuminen, on viisauden alku. Vielä tärkeämpää on rakentaa polkuja tulevaan ja pyrkiä löytämään ne konkreettiset toimet, joilla tähän massiiviseen murrokseen vastataan. Panostukset osaamispääoman kasvattamiseen, korkea-asteen koulutuspaikkojen lisäämiseen, sekä tutkimus- ja kehittämistoiminnan laaja-alaisuuteen ovat merkittäviä painopisteitä, jotka palvelevat tavoitetta pitkällä aikavälillä. Kokonaisuuden kannalta kansainvälisyyden, maahanmuuton ja kotoutumisen edistämiseen tähtäävät läpileikkaavat toimet voisivat olla vielä painokkaammin esillä.

Aluerakenteen kuvaus palvelee hyvin maakunnan asemoimista erilaisten kehittämishaasteiden ja -mahdollisuuksien kannalta. Tekstisisältöä ja tärkeimpiä kumppanuussuuntia hahmotteleva visualisointi on toimiva ja ajatuksia herättävä.

Kuva sisältää myös erään suunnittelua haastavan kysymyksen, nimittäin urbanisoituvan maakuntakeskuksen ja muuta maakuntaa koskevien kehittämiskysymysten jatkuvan erilaistumisen. Polarisaatiokehitykseen vastaaminen on selkeästi nostettu vision ja tavoiteasetannan ytimeen, mutta kehitystoimien sisäisen suuntaamisen ja seudullisten painotusten sanoittaminen on hankalasti toteutettavissa. Aluetypologian sanasto voisi olla eräs hyödyllinen työkalu, vaikkakin valtaosaa maakunnasta voidaan kuvata käsitteellä ydinmaaseutu.

Maakuntaohjelman tematiikka ja tavoiteasetanta on kokonaisuutena hyvin linjassa toimintaympäristönostojen ja maakuntasuunnitelman kanssa, josta kehittämistä ohjaava punainen lanka on helposti tunnistettavissa. Positiivista on myös se, että älykkään erikoitumisen strategia ja erilaiset läpileikkaavat kyvykkyysteemat on pyritty tuomaan luonnolliseksi osaksi kokonaisuutta. Myös vihreää siirtymää koskevia ulottuvuuksia on tarkasteltu eri osioissa monipuolisesti, mikä tukee hankevalmistelua ja helpottaa vaikeasti hahmotettavan kokonaisuuden omaksumista arjen kehittämistoimintaan. Maakuntaohjelman toimintaympäristöosiossa on jonkin verran päivitettävää tietoa, koskien maakunnan työttömyyden kehitystä. Työttömyysaste on historiallisen alhainen ja osaavan työvoiman saatavuusongelmat ovat levinneet läpi toimialakentän.

Maakuntaohjelmassa innovaatiotoiminnan pullonkaulat on kuvattu varsin tarkkanäköisesti. Alhainen koulutustaso ja matalat TKI-menot vaikuttavat kuvatulla tavalla ja haasteisiin on pyritty vastaamaan jo nyt monipuolisin keinoin. Yrittäjävaltaisuus ja pk-sektorin ketteryys nähdään yhtenä potentiaalina, jolla tulevaisuushaasteisiin pyritään vastaamaan. Eteläpohjalaisten yritysten *kasvuhaluttomuus ja matala kv-osaamisen taso* ovat myös huomioon otettavia asioita, mutta nämä eivät näkyneet tekstiosassa suoraan. Kysymyksenä herää, ovatko pk-yrityksille suunnatut palvelut riittäviä, vai tarvittaisiinko joissakin teemoissa erityisiä kokoavia toimia. Pienyritysten kiinnittyminen erilaisiin verkostoihin ja ekosysteemeihin vaatii aikaa ja suunnitelmallisuutta, johon tuotannon pyörittämiseltä ei useinkaan liikene riittävästi aikaa. Myös Business Finlandin rooli innovaatiotoiminnan edistämässä voisi olla näkyvämmän esillä.

Kappaleessa 2 voisi korostaa myös invest-in-toiminnan vaikuttavuutta yhtenä veto- ja pitovoimatekijänä sekä vahvojen painopistetoimialojen ja liiketoimintaekosysteemien kansainvälisen tunnettuuden lisääjänä. Näin

maakunnan vahvuusalueet ja -alat tuotaisiin vetovoimatekijöiksi yritysten ja sijoittajien sekä myös osajien houkutteluun alueelle.

Kappaleessa 2.4 on hahmoteltu eri ikäluokkiin kohdistuvia toimia, joilla elämänlaatua ja osallisuutta pyritään edistämään. Eräs tärkeä ulottuvuus on nuorten tarpeiden tunnistaminen oppilaitoksissa. Oppilaitoksissa on aivan liian vähän oppilashuoltoon liittyvää resurssia, mikä vaatisi enemmän huomiota. Positiivista on, että myös kulttuurin ja taiteen merkitys on huomioitu ja erilaisia yhteistyörajapintoja on nostettu esiin.

Kappaleessa 3.1 tartutaan osaamistason nostoon ja alueen korkeakoulutuksen tarjonnan kehittämiseen. Päämäärät ja tavoitteet on kuvattu varsin kattavasti ja mukana on riittävästi verkostoihin, monipaikkaisuuteen ja digitaaliseen tarjontaan liittyviä näkökulmia. Pito- ja vetovoimakysymysten osalta korkeakoulutustarjonnan lisäämisen painoarvoa voisi vielä korostaa.

Kappaleessa 3.2 voisi johdantotekstissä mainita yhden merkittävän haasteen, eli ammattikouluttamattomien nuorten suuren määrän. Työelämän laatutekijöiden monipuolinen huomioiminen on myönteinen asia. Joukkoon voisi lisätä myös työturvallisuuteen liittyviä huomioita ja kehittämistoimia, joilla tavoiteltaisiin ennenaikaiselle eläkkeelle siirtyvien määrän vähentämistä ja isossa kuvassa työurien pidentämistä.

Kansainvälinen verkottuminen (Smart Lakeus) on avattu monipuolisesti kohdassa 3.4. Kuten todettu, vaikka yhteyksiä verkostoihin on vahvistettu, yhteistyö on toistaiseksi vain harvojen toimijoiden käsissä. Toimenpiteissä onkin eteläpohjalaisten toimijoiden roolin vahvistaminen olemassa olevissa kansainvälisissä verkostoissa. Tavoitteena on vahvistaa roolia verkostoissa, jotka liittyvät tutkimukseen, innovaatiotoimintaan, koulutukseen sekä keskeisiin elinkeinoaloihin. Mainittuna on varsin kattavasti erilaisia ekosysteemejä, verkostoja sekä toimijoita. Yritystoiminnan kansainvälistämisen ja viennin verkostoissa voisi näkyä myös muiden julkisten toimijoiden verkostot ja instanssit, kuten Team Finland -verkosto (sisältäen Business Finland, Business Finland Global Network sekä ulkoministeriö).

4.3.4 Go Global -kohdan toimenpiteistä puuttuvat olemassa olevan kansallisen rahoituksen mahdollisuudet. Maakunnallinen ja kansallinen toimijoiden välinen yhteistyö viennin ja kansainvälistymisen edistämiseksi täytyy varmistaa ennen kuin voidaan kiinnittyä tehokkaasti kansainvälisiin toimijaverkostoihin.

Strategiassa mainitaan kestävän kehityksen periaatteet monessa yhteydessä ja kestävä kehitys on myös strategian lähtökohta ja tavoite. Kestävän kehityksen edistämiseksi/takaamiseksi ei kuitenkaan mainita toimenpiteitä tai aseteta seurattavia indikaattoreita - tavoitetta voisi edistää kestävän kehityksen Agenda 2030 -ohjelman toimenpiteillä (sitoumus 2050, johon ELY-keskus ja Etelä-Pohjanmaan liitto ovat sitoutuneet) Kestävän kehityksen toimenpiteillä voisi myös vaikuttaa strategian muihin tavoitteisiin, kuten esim. edistää maakunnan houkuttelevuutta asuinympäristönä, vähentää eriarvoisuutta sekä pysäyttää alueen monimuotoisuuden heikentyminen.

Maakunta on asettanut tavoitteeksi olla hiilinegatiivinen vuonna 2050 mennessä ja päästöjä pitäisi pienentää 80 % vuoden 2005 tasosta. Tavoitteen asettaminen on hyvä asia ja se myös ohjaa toimintaa tavoitteen saavuttamiseksi. Toisaalta tavoitteen toteutumisen kannalta voisi olla hyvä, jos strategiassa avattaisiin enemmän millaisilla keinoilla tavoitteeseen päästään, miten muutosta seurataan tai onko suunnitteilla il-mastostrategiaa tms. ohjaavaa toimintasuunnitelmaa ilmastotyölle.

Strategian yhtenä tavoitteena on pysäyttää alueellinen monimuotoisuuden heikentyminen. Tavoite on hyvä, tästä tavoitteesta voisi olla seurattava indikaattori tai vastaava, jolla varmistetaan tavoitteen saavuttaminen/saavuttamatta jääminen. Metsänhoitoa ja biotaloutta koskevissa toimissa voisi olla maininta ekologisen monimuotoisuuden huomioimisesta/tilan parantamisesta.

Ympäristöasioita maakuntaohjelmassa on huomioitu monipuolisesti ja antaa selkänöjaa poliittiselle päätöksenteolle mm. ilmastotoimille. Infrastrukturiasioissa tietoliikenteen kehittämistä on korostettu ja perinteiset tieasiat ovat esityksessä mukana. Positiivisena asiana korostetaan, että myös pyöräilyn ja kävelyn edellytysten kehittäminen on nostettu esiin.

Tekstiin toivottaisiin mainintaa muunkin kuin liikenteen osalta viittausta siihen, että kaavoituksen keinoihin luodaan edellytyksiä ympäristöystävällisesti kestävien hankkeiden toteuttamiselle, esimerkiksi tuulivoimakkaavoituksessa, jolla on merkittävä rooli Etelä-Pohjanmaalla.

Teemoihin toivottaisiin lisättävän toimivan vesihuollon merkitys Etelä-Pohjanmaalla. Vesihuolto välttämättömyyspalveluna on tärkeä asutukselle ja luo elinkeinoelämälle toimintaedellytyksiä. Mm. maatalouden suuryksiköt ja

elintarviketeollisuus edellyttävät hyvin toimivaa ja toimintavarmaa vesihuoltopalvelua. Vesihuollon toimintavarmuudenparantaminen ja ikääntyvän vesihuoltoinfran ylläpito edellyttää maakunnassa toimenpiteitä. Pohjavesien suojeleminen on strategiassa huomioitu ja sillä on suora yhteys vedenhankinnan varmuuteen maakunnassa, jossa talousvedenhankinta perustuu pohjavesivarojen hyödyntämiseen. Vesistöjen suojeleminen puolella sekä keskitetyn että kiinteistökohtaisen jätevedenkäsittelyn tehokkuudella on myös merkitystä.

Ilmastomuutos ja siihen sopeutuminen on mainittu useassa kohden asiakirjaa. Se puuttuu kuitenkin lähtötilanteen kuvauksesta s.6. Ilmastomuutos asettaa jatkossa kaikelle toiminnalle keskeisiä reunaehtoja. Ilmastoviisaissa toimissa voisi nostaa esiin myös luonnonsuojelualueverkoston ja niihin liittyvien ekologisten käytävien kehittämisen merkityksen sekä vieraslajit. Monimuotoinen lajisto ja luontotyyppien kirjo luovat puskuria ilmastomuutoksen vaikutuksiin. Ilmaston lämmetessä uhkana ovat etelästä siirtyvät tuhohyönteiset ja uudet vieraslajit. Kiertotalous on kytketty vahvasti ilmastomuutokseen, mutta luonnonvarojen jatkuvan ehtymisen hidastamiseksi tarvitaan myös kierrätyksen ja materiaalien uusiokäytön merkittävää lisäämistä. Tämä puoli asiasta toivotaan kirjattavan mukaan.

Vieraslajit puuttuvat asiakirjasta ja ne olisi syytä mainita erityisesti kohdassa 2.2. Ne uhkaavat sekä luonnon monimuotoisuutta, alentavat asumisviihtyisyyttä ja vaikuttavat negatiivisesti myös luontomatkailuun. Oma lukunsa ne ovat maa- ja metsätaloudessa uusien tuholaisien uhkana. Myös yleinen tietoisuus niiden aiheuttamista ongelmista on lisääntynyt ja niiden torjunnalle on syntymässä otollista maaperää. Tulvariskit ja niiden hallinta on huomioitu tekstissä hyvin. Perusmaatalous sisältynee laajempien käsitteiden alle. Perusmaatalouden toimilla on kuitenkin suuri merkitys mm. vesistöjen tilaan ja mahdollisuuksiin tilan parantamiseksi. Maatalouden vesienhallinta ja sen merkitys peltoviljelylle sekä luonnonmukainen peruskuivatus kuuluvat toimenpiteinä oleellisesti vesistöjen suojelemaan.

Hyvinvointi- ja elämystaloudessa voisi nostaa esiin luontomatkailun, joka pandemia-aikana on noussut suureen suosioon ja sen odotetaan pysyvän aiempaa korkeammalla tasolla myös tulevina vuosina. Samalla palveluvarustuksen kehittämiseen olisi pystyttävä panostamaan kysynnän vaatimalla tavalla.

Kohtaan 4.1. toimenpiteen Ennakoidaan, varaudutaan ja sopeutetaan... vaikutusluetteloon voisi lisätä tulvien rinnalle kuivuuskaudet, joiden ennakoidaan yleistyvät erityisesti kasvukaudella myös Etelä-Pohjanmaalla. Energiantuotannossa olisi hyvä mainita mahdollisuuksien luominen vihreänsiirtymän hankkeille. Turvepeltojen ja suometsien käyttö on huomioitu hyvin ilmastoviisaissa toimissa.

Maakuntaohjelman rahoitusosuudessa luetellaan laajasti eri rahoituskanavia. Tähän joukkoon kuuluvat myös mm. HELMI-ohjelman sekä vesiensuojelun tehostamisohjelma, jotka ovat tuoneet merkittävän rahoituspanoksen luonnon- ja vesiensuojelun sektorille ja ne voisi olla aiheellista mainita.

Etelä-Pohjanmaan liikennejärjestelmäsuunnitelma valmistui keväällä 2021. Liikenne-järjestelmäsuunnitelman kolme päätavoitetta ovat: saavutettavuus, kestävyys sekä tehokkuus ja kilpailukyky. Nämä tavoitteet ovat samalla Valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman (Liikenne12) päätavoitteet. Maakuntastrategiassa kuvatus Etelä-Pohjanmaan verkostomallin merkittävät yhteydet ja liikennejärjestelmäsuunnitelman kärkitoimenpiteet vastaavat hyvin toisiaan.

Biotalouden vahvistuminen ja bioenergian tuotanto saattaisivat olla osaratkaisua myös liikenteen päästöjen vähentämiseen. Kynnyskysymyksiksi saattaa nousta riittävän käyttäjäpotentiaalin löytyminen ja jakeluverkoston kattavuus. Yksittäisten pienehköjen hankkeiden sijaan täytyisi pystyä luomaan strategia, jolla varmistetaan bioenergian riittävä kysyntä ja tarjonta. Riittävä toimintavolyymi on tärkeää, jotta alan markkinat saadaan syntyään. Laaja yhteistyö myös yli maakuntarajojen on tarpeen, mikäli toimintaa halutaan laajentaa muuallekin Suomessa. Vetytalouden mahdollisuudet on strategiassa myös mainittu. Halvan energian, erityisesti sähkön, saatavuus on ehkä merkittävin kilpailuvaltti uuden yritystoiminnan houkuttelemiseksi, jos sen hiilivapaa tuotanto voidaan maakunnassa varmistaa.

Etelä-Pohjanmaan hajautunut asutus- ja yritys rakenne asettaa tiettyjä haasteita infra-struktuurin hoidolle ja ylläpidolle. Valtion väyläverkkoon osoittama rahoitus ei Liikenne12 -suunnitelman mukaan ole juurikaan kasvamassa. Suunnitelman mukaan väyläverkon korjausvelkaa olisi tarkastelujakson lopussa edelleen yli 2 miljardia euroa. Tämä on huono uutinen etenkin vähäliikenteisen tieverkon kannalta. Suunnitelmasta annetuissa lausunnoissa tähän onkin monien tahojen toimesta kiinnitetty huomiota. Alemman tieverkon hoidosta ja ylläpidosta

joudutaan todennäköisesti tinkimään ja se tulisi maakuntaohjelmassa ja -strategiassa ottaa huomioon yhtenä maakunnan kehittämisen haasteena.

Liikennejärjestelmän saavutettavuus huomioidaan maakuntastrategiassa hyvin. Saavutettavuutta voisi kuitenkin korostaa myös luvun 2.1 Kestävä väestökehitys toimenpiteissä. Erityisesti suurten kasvukeskusten väliset nopeat ja sujuvat kulkuyhteydet, jotka mahdollistavat myös pendelöinnin, vahvistavat merkittävästi maakunnan väestöllistä houkuttelevuutta varsinkin uusien asukkaiden ja paluumuuttajien silmissä.

Vastine:

Visio

Maakuntasuunnitelmassa esitetyt tavoitteet ja pitkän aikavälin vision saavuttaminen edellyttää ymmärryksen vahvistamista keskeisimmistä muutokuluista ja tilannekuvasta. Aluekehityksen muutostrendit 2010-luvun aikana ovat olleet poikkeuksellisen voimakkaita ja nopeita (mm. väestökehityksen osa-alueet), mikä tekee ajantasaisen tilannekuvan ylläpitämisestä haastavaa. Strategiassa asetetun vision toteutuminen puhtaasti näiden trendien varjossa voi vaikuttaa epätodennäköiseltä tai jopa mahdottomalta. On kuitenkin jo nyt havaittavissa signaaleja mahdollisesta pitemmän aikavälin muutoksista vääjäämättöminä pidettyihin kehityskuluihin. Toivotun tulevaisuuden aikaansaaminen edellyttää pitämistä kiinni pitkän aikavälin tavoitteista, jatkuvasta tilannekuva- ja ennakointityöstä ja ylläpitää aktiivista keskustelua jaetun ymmärryksen rakentamiseksi.

Maakuntaohjelman toimintaympäristö

Maakuntaohjelman toimintaympäristöösio tullaan päivittämään parhailla saatavilla olevilla tiedoilla mm. työllisyyden ja työttömyyden kehityksen osalta, joissa poikkeuksellinen myönteinen tilanne on kehittynyt nopeasti.

Eteläpohjalaisten yritysten kasvuhaluttomuus ja matala kv-osaamisen taso

Tilastoista ja yritysten liikevaihdon kehityksestä ilmenevä kasvuyritysten vähäinen määrä ja kansainvälistymisen matala taso on huomioitu heikkouksina maakuntastrategian SWOT -analyysissä.

Maakunnan pienyritysvaltaisen elinkeinoelämän uudistamisen kannalta ekosysteemimäinen toiminta, kasvuun tähtäävät toimet on huomioitu luvussa 4.3.1 Start up and Grow up!

Kestävän kehityksen Agenda 2030

Maakuntastrategian laadinnassa on huomioitu laajasti Agenda 2030 tavoitteiden asetanta. Maakuntastrategia antaa erinomaisesti edellytykset jo aiemmin tehdyn kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksen päivittämiseen.

Päästötavoitteet

Maakuntastrategiassa asetettu päästötavoite on kunnianhimoinen ja edellyttää laajoja toimia esimerkiksi energiantuotannossa, hiilettömään liikenteeseen siirtymisessä ja hiilinielujen vahvistamisessa, mikä tavoitteen yhteydessä todetaankin. Strategiassa asetetun päästötavoitteen saavuttamiseksi esitettäviä toimenpiteitä on kuvattu tarkemmin Maakuntaohjelman luvussa 4.1 Ilmastoviisas Etelä-Pohjanmaa. Toimenpiteiden joukossa mainitaan esimerkiksi julkisyhteisöjen ja elinkeinoelämän sitouttaminen laajasti maakunnan yhteisen ilmasto- ja kiertotaloustiekartan toimeenpanoon. Tiekartta valmistuu keväällä 2022.

Luonnon monimuotoisuuden indikaattori

Pääindikaattoreiksi on valikoitu rajattu joukko indikaattoreita, joilla pyritään saamaan yleiskäsitys ohjelman etenemisestä. Näiden lisäksi seurantaa tullaan toteuttamaan innovaatiotoiminnan tilannekuvaan liittyvillä mittareilla ja analyysillä, sekä Etelä-Pohjanmaan liiton toimesta ylläpidettävillä tilastosivuilla dokumentoitujen mittareiden avulla. Nämä sisältävät myös ympäristön tilaan liittyviä mittareita

Vihreä siirtymä kaavoituksessa ja maankäytön suunnittelussa

Kaavoitus ja maankäytön ohjaus ovat tärkeässä roolissa tuettaessa vihreää siirtymää ja sitä toteuttavia hankkeita. Tätä koskeva lisäys tehdään lukuun 4.1 toimenpidekokonaisuuden "Toimitaan ilmastomuutoksen hillitsemiseksi ja edistetään ilmastomuutokseen sopeutumista" alle.

Kiertotalous

Kiertotalous on nostettu maakuntaohjelmassa esiin merkittävänä teemana, johon liittyvät mm. materiaalien käyttöön liittyvät kansalliset tavoitteet ja haasteet koskevat myös Etelä-Pohjanmaata. Maakuntaohjelmassa kiertotalous ymmärretään monipuolisesti sisältäen erilaiset materiaalien säästämiseen, uusiokäyttöön ja kierrättämiseen liittyvät näkökulmat. Teemaan liittyen ohjelmaan on kirjattu useita eri toimenpiteitä, joiden tarkoitus on tukea kiertotalouteen siirtymistä mahdollisimman laajasti sen eri ulottuvuudet huomioiden. Tällainen toimenpide on esimerkiksi lukuun 4.1 sisältyvä kirjaus "Lisätään ymmärrystä ja osaamista kiertotalouden hyödyistä ja mahdollisuuksista sekä tuetaan kiertotalouteen siirtymistä eri sektoreilla."

Luontomatkailu

Kappaleessa Hyvinvointi- ja elämystalous käsitellään yleisemmin matkailuelinkeinon kehittämistä eikä mainita erikseen matkailutyppejä. Sen sijaan täydennys ja maininta luontomatkailusta tehdään kappaleeseen 2.2 Inspiroiva luonnonympäristö ja monipuolinen asuminen.

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja luonnon monimuotoisuus

Luonnon monimuotoisuuteen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet on käsitelty kokonaisuudessaan luvussa 2.2 Inspiroiva luonnonympäristö ja monipuolinen asuminen. Ilmastonmuutoksen ja luonnon monimuotoisuuden välinen yhteys on keskeinen, ja ymmärrystä tästä halutaan lisätä kirjaamalla maakuntaohjelmaan erikseen toimenpide, jolla tähdätään luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemipalveluiden merkityksen ymmärryksen lisäämiseksi kaikilla yhteiskunnan tasoilla. Tässä osiossa on toimenpiteeksi nostettu myös luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeiden alueiden ja niiden välisen kytkeytyneisyyden selvittäminen maakunnallisella tasolla ja tulosten huomioiminen maankäytön suunnittelussa.

Liikenneyhteydet

Alemman asteisen tieverkon rapautuminen ja siihen liittyvä uhka on tunnistettu maakuntaohjelman osiossa 2.3, jossa asia on nostettu esiin. Teemaa koskien ohjelmaan on kirjattu Etelä-Pohjanmaan liikennejärjestelmäsuunnitelman mukaisesti toimenpide "Turvataan alemman tieverkon toimivuus."

Maakunnan saavutettavuus ja mielikuvat hyvistä yhteyksistä ovat tärkeitä asioita houkuteltaessa mahdollisia uusia asukkaita ja paluumuuttajia. Luvussa 2.1 päätoimenpiteeseen "Vahvistetaan maakunnan houkuttelevuutta ja viihtyisyyttä nykyisten ja uusien asukkaiden sekä paluumuuttajien silmissä" mahdollistetaan monipuolinen viestintä eri teemoista.

Muutokset maakuntastrategiaan:

Ammattikouluttamattomat nuoret

Lisätään kappaleen 3.2 johdantotekstiin maininta peruskoulutason koulutuksen omaavista nuorista.

Ennenaikaiset eläkkeet ja työurien pidentäminen

Lisätään toimenpiteeseen – Panostetaan monipuolisesti eri-ikäisten osaamistason nostamiseen – kohtaan maininta työurien pidentämisestä.
Toimenpiteessä – Kehitetään laadukasta työelämää – on avattu niitä keinoja, joilla työkykyä voidaan vahvistaa ja ennenaikaista eläkkeelle siirtymistä ehkäistä.

Yritystoiminnan kansainvälistämisen ja viennin verkostot

Lisätään maininta Team Finland -verkostosta

Täydennetään luvun 2.2 toimenpideosioon sisältyvää lajien ja luontotyyppien tilan parantamista koskevaa toimenpidekirjausta vieraslajien torjunnan osalta lausunnossa esitetyn mukaan seuraavasti: "Parannetaan luontotyyppien ja lajien tilaa esimerkiksi ennallistamalla heikentyneitä elinympäristöjä, *tehostamalla vieraslajien torjuntaa* ja kohentamalla talouskäytössä olevien alueiden tilaa. Tuetaan luonnon monimuotoisuutta myös asutuissa ympäristöissä."

Lisätään lukuun 2.2, toimenpiteeseen: Panostetaan vesistöjen suojeluun ja kunnostamiseen, kohta: "Tunnistetaan vesihuollon arvo yhteiskunnan elintärkeänä toimintona ja varmistetaan kaikille vesihuollon asiakkaille turvallinen ja laadukas vesihuolto".

Vieraslajit

Täydennetään luvun 2.2 toimenpideosioon sisältyvää lajien ja luontotyyppien tilan parantamista koskevaa toimenpidekirjausta vieraslajien torjunnan osalta lausunnossa esitetyn mukaan seuraavasti: "Parannetaan luontotyyppien ja lajien

tilaa esimerkiksi ennallistamalla heikentyneitä elinympäristöjä, *tehostamalla vieraslajien torjuntaa* ja kohentamalla talouskäytössä olevien alueiden tilaa. Tuetaan luonnon monimuotoisuutta myös asutuissa ympäristöissä.”

Lisätään lukuun 4.1 toimenpidekokonaisuuden ”Toimitaan ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja edistetään ilmastonmuutokseen sopeutumista” alle lausunnossa ehdotetun mukaisesti toimenpide *”Tuetaan kaavoituksen ja maankäytön suunnittelun avulla vihreän siirtymän hankkeiden toteutumista niiden erilaiset vaikutukset huomioon ottaen.”*

Kappaleeseen 2.2 Inspiroiva luonnonympäristö ja monipuolinen asuminen ja toimenpiteeseen Pysäytetään luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen: ”Kehitetään luontomatkailukohteita ja -palveluita”.

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen

Lausunnossa esitetyn mukaisesti lukuun 4.1 sisältyvää ilmastonmuutokseen sopeutumista koskevaa toimenpidekirjausta täydennetään seuraavasti: ”Ennakoidaan, varaudutaan ja sopeutetaan toimintaa ilmastonmuutoksen vaikutusten mukaan (myrskytuhot, tulvat, *kuivuuskaudet*, ravinnehuuhtoutumat, satovahingot, hyönteistuhot).”

Luonnon- ja vesiensuojelun rahoitusmahdollisuudet

Täydennetään lukua 5 luonnon- ja vesiensuojeluun liittyvillä rahoitusmahdollisuuksilla seuraavasti: ”Luonnon- ja vesiensuojelun kannalta keskeisiä rahoitusvälineitä ovat Helmi-elinympäristöohjelma, Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma (METSO) ja vesiensuojelun tehostamisohjelma.”

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen lausunto ympäristöselostuksesta

Lausunto koskee ympäristöselostuksen sisältöä suhteessa viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annettuun Valtioneuvoston asetukseen (SOVA-asetus).

Ympäristöselostuksesta kuuleminen ja osallistumisen järjestäminen

Ympäristöselostuksesta on pyydettävä lausunnot elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta ja tarvittavilta osin muilta vaikutusalueella toimivilta viranomaisilta. Ohjelmasta vastaavan viranomaisen on myös varattava yleisölle mahdollisuus tutustua ohjelman ja ympäristöselostuksen luonnoksiin sekä esittää niistä mielipiteensä.

Luonnos ympäristöselostuksesta on ollut nähtävillä osana Huomisen lakeus - maakuntastrategian ja Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelman 2022-2025 luonnoksen julkista kuulemista ja lausuntomenettelyä. Ympäristöselostuksen valmisteluvaiheessa viranomaiskuuleminen on toteutettu YVA-työryhmätyöskentelynä.

Ohjelman päätavoitteet ja suhde muihin asiaan liittyviin suunnitelmiin ja ohjelmiin sekä kansallisesti ja kansainvälisesti merkityksellisiin ympäristönsuojelutavoitteisiin

Maakuntaohjelman päätavoitteet ja sen keskeinen sisältö on esitetty ympäristöselostuksessa selkeästi tiivistäen. Selostuksessa on esitetty myös keskeiset kansainväliset, kansalliset ja alueelliset ympäristötavoitteet sekä kuinka ko. tavoitteet on maakuntaohjelmassa huomioitu. Myös maakuntaohjelman laadinnassa huomioidut muut ohjelmat ja suunnitelmat on esitetty.

Ympäristön nykytila ja sen todennäköinen kehitys, jos suunnitelmaa ei toteuteta sekä ympäristön ominaispiirteet alueilla, joihin todennäköisesti kohdistuu merkittäviä vaikutuksia

Etelä-Pohjanmaan maakunnan ympäristön nykytilan kuvauksessa painotetaan ympäristön tilan muuttumiseen vaikuttavia tekijöitä kuten mm. ilmastonmuutoksen, maa- ja metsätalouden, turvetuotannon ja asutuksen kehityksen vaikutuksia ympäristön tilaan, luonnon monimuotoisuuteen ja maisemaan. Kuvauksesta saakin hyvän yleiskuvan maakunnan ympäristön nykytilasta ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Maakunnan kehitystä, jos maakuntaohjelmaa ei toteuteta, on kuvattu yleispiirteisesti. Tätä voidaan pitää myös perusteltuna huomioiden ohjelman luonne.

Ympäristöselostuksessa tulee kuvata alueiden ominaispiirteitä, joihin toimenpiteistä kohdistuu todennäköisesti merkittäviä vaikutuksia. Arvioinnin perusteella maakuntaohjelmasta ei aiheudu merkittäviä kielteisiä ympäristövaikutuksia, mutta merkittäviä myönteisiä aiheutuu.

Ympäristöselostuksessa olisikin hyvä tarkastella myös niiden alueiden ympäristön ominaispiirteitä, joihin kohdistuu merkittäviä myönteisiä vaikutuksia, mikäli se on strategisten tavoitteiden yleispiirteisyyden vuoksi mahdollista.

Vastine: Kuten lausunnossakin todetaan, on maakuntaohjelma yleispiirteinen asiakirja. Ohjelman teemat ovat lisäksi hyvin laajoja,

Ohjelman kannalta merkitykselliset ympäristöongelmat

Arvioidut strategiset tavoitteet ovat hyvin laaja-alaisia ja pääosa maakuntaohjelman toimeenpanosta kytkeytyy osaamispääoman kasvattamiseen. Ohjelma sisältää kuitenkin myös tavoitteita, joilla pyritään ehkäisemään merkityksellisiä ympäristöongelmia, kuten luonnon monimuotoisuuden ja vesistöjen tilan heikentymistä, ilmaston muutosta tai ihmisten elinolojen ja viihtyisyyden sekä kiertotalouden edistämistä.

Todennäköisesti merkittävien ympäristövaikutusten arviointi

Vaikutusten arvioinnissa on keskitytty maakuntaohjelman kolmen pääteeman sisältämien strategisten tavoitteiden ympäristövaikutuksiin. Huomioiden ohjelman laajuus ja SOVA-asetuksen edellytykset, ympäristöselostuksessa esitettyä vaihtoehtotarkastelua ja arviointimenetelmää voidaan pitää perusteltuna.

Maakuntaohjelman vaikutukset ovat moninaiset ja ne koostuvat sekä välittömistä että välillisistä vaikutuksista, joten niiden eri ympäristövaikutusten tunnistaminen on todettu vaikeaksi. Arvioinnin johtopäätökset eri strategisten tavoitteiden merkittävydestä on kuitenkin esitetty selkeästi taulukkotarkastelun avulla ja arviointi sisältää myös sanalliset kuvaukset, jotka syventävät ja selkeyttävät taulukossa esitettyjä johtopäätöksiä.

Ympäristöselostuksessa maakuntaohjelman vaikutuksia on arvioitu jossain määrin laajemmin kuin SOVA-asetus edellyttää, kuten vaikutukset aluetalouteen ja tasa-arvovaikutuksia. Jaottelu SOVA-asetuksessa edellytetyistä ja muista arvioiduista vaikutuskohteista on tuotu ympäristöselostuksessa selkeästi esille. Jotta arvioinnin avulla saataisiin esille erityisesti ohjelman todennäköisesti merkittävät ympäristövaikutukset, ELY-keskus katsoo, että jatkossa arvioinnin painopiste olisi hyvä perustua erityisesti SOVA-asetuksessa esitettyihin vaikutuskohteisiin.

SOVA-asetuksen mukaan ympäristöselostuksessa tulee tarkastella yksittäisistä toimenpiteistä aiheutuvien suorien ja välillisten vaikutusten lisäksi mm.

toimenpiteistä aiheutuvia yhteisvaikutuksia. Maakuntaohjelman strategisten tavoitteiden välillä on runsaasti erilaisia vuorovaikutussuhteita ja erityisesti välilliset ympäristövaikutukset tai niiden merkittävyys voivat olla vaikeasti ennustettavissa tai arvioitavissa. Yhteisvaikutuksia olisi kuitenkin hyvä tarkastella ainakin yleisellä tasolla.

Strategisen tavoitteen 'Ilmastoviisas Etelä-Pohjanmaa' kulttuuriset vaikutukset -kohdan taulukon merkintöjen yhdenmukaisuus tulee tarkistaa. Taulukon värityksen ja sanallisen arvioinnin perusteella vaikutus tulisi olla -? (ei +?).

Merkittävien haitallisten ympäristövaikutuksien ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi suunnitellut toimenpiteet ja niiden toteutuksen seuranta

Maakuntaohjelmassa esitettyjen energiantuotannon muutosten arvioidaan aiheuttavan kielteisiä muutoksia maisemassa ja osan toimenpiteistä arvioidaan rajoittavan maankäyttöä tai aiheuttavan paineita muuttaa toimintatapoja. Vaikka vaikutuksia ei ole arvioitu merkittäviksi kielteisiksi, selostuksessa olisi hyvä kuvata, onko kielteisiä vaikutuksia mahdollista ehkäistä tai vähentää.

Maakuntaohjelman tavoitteiden toteutumista seurataan ja arvioidaan pääindikaattoreilla. Yhtenä seurantaindikaattorina on kasvihuonekaasupäästöjen kehitys, mutta muilta osin indikaattorit eivät kuvaa suoraan ympäristötilan muutoksia. Seurantamenetelmien tulee olla pitkäkestoisia, joten ELY-keskus katsoo, että tulevalla ohjelmakaudella tulisi selvittää mahdollisia seurantamenetelmiä, joilla voidaan arvioida laajemmin ohjelman vaikutuksia ympäristön tilaan ja sen kehitykseen.

Selvitys vaihtoehtojen valinnasta ja arvioinnin suorittamisesta

Ympäristöselostuksessa on perusteltu vaihtoehtojen valinta ja kuvattu käytetyt arviointimenetelmät.

Yleistajuinen yhteenvedo edellä mainituista tiedoista

Ympäristöselostuksen yhteenvedossa on esitetty koontitaulukko, josta on nähtävissä selvästi johtopäätökset maakuntaohjelman merkittävimmistä ympäristövaikutuksista.

Ympäristöselostus on kokonaisuutenaan rakenteeltaan selkeä ja maakuntaohjelman välittömiä ja välillisiä ympäristövaikutuksia on arvioitu SOVA-

lain mukaisesti. Jatkossa arvioinnin rakennetta suunniteltaessa on hyvä tarkastella arviointimenetelmien yhdenmukaisuutta suhteessa SOVA-asetuksen 4 §:ssä esitettyihin asioihin.

Vastine:

Ympäristön ominaispiirteet niillä alueilla, joihin kohdistuu myönteisiä vaikutuksia

Kuten lausunnossakin todetaan, on maakuntaohjelma yleispiirteinen asiakirja. Ohjelman teemat ovat lisäksi hyvin laajoja ja siten vaikutusten alueellista kohdentumista on hankala arvioida.

Pääindikaattorit

Pääindikaattoreiksi on valikoitu rajattu joukko indikaattoreita, joilla pyritään saamaan yleiskäsitys ohjelman etenemisestä. Näiden lisäksi seurantaa tullaan toteuttamaan innovaatiotoiminnan tilannekuvaan liittyvillä mittareilla ja analyysillä, sekä Etelä-Pohjanmaan liiton toimesta ylläpidettävillä tilastosivuilla dokumentoitujen mittareiden avulla. Nämä sisältävät mm. vesistöjen tilaan, energiatuotantoon ja vihreään siirtymään liittyviä mittareita.

Muutokset ympäristöselostukseen:

Toimenpiteiden yhteisvaikutukset

Ympäristöselostukseen lisätään yhteisvaikutuksia koskevaa, yleisen tason tarkastelua.

Haitallisia ympäristövaikutuksia ehkäisevät toimet

Ympäristöselostukseen lisätään kuvaus kielteisiä vaikutuksia ehkäisevistä toimista.

3 Korkeakouluyksiköt ja toisen asteen oppilaitokset

Luonnonvarakeskus

Luke on tutkimus- ja asiantuntijaorganisaatio, jonka tavoite on luoda hyvinvointia ja kestävää tulevaisuutta uusiutuvista luonnonvaroista. Vahvuutemme on luonnonvarojen kestävä tuotannon ja hyödyntämisen osaaminen sekä syvä raaka-aineiden tuntemus. Yhdessä kumppaniemme kanssa luomme tutkimuksellamme ratkaisuja kansallisiin ja kansainvälisiin haasteisiin: ilmastoviisaaseen hiilenkiertoon, sopeutumisen ja palautumiskykyiseen biotalouteen, kannattavaan ja vastuulliseen alkutuotantoon sekä biokiertoalouteen. Luke huolehtii luonnonvarojen seurannoista, varmennetusta taimituotannosta, torjunta-aineiden tarkastuksesta, geenivarojen säilytyksestä, kasvihuonekaasujen lasken-nasta, tukee luonnonvarapolitiikkaa ja tuottaa Suomen viralliset ruoka- ja luonnonvaratilastot. Luke kiittää mahdollisuudesta lausunnon antamiseen Etelä-Pohjanmaan maakuntastrategiasta.

Keskeiset muutostekijät on hyvin tunnistettu ja otettu strategiassa sekä toimenpiteiden suunnittelussa hyvin huomioon.

Strategian kokonaisuuden arviointia

Huomisen lakeus -maakuntastrategiassa määritellään toivottava tulevaisuuskuva vuoteen 2050 saakka. Strategiassa määritetään myös älykkään erikoistumisen painotuksia ja valintoja, jotka edistävät elinkeinoelämän uudistumista. Etelä-Pohjanmaan kannalta keskeisinä muutostekijöinä mainitaan mm. työn ja teknologian murros, digitalisaatio, kasvavat osaamisvaatimukset, globalisaatio, väestörakenteen muutos, eriarvoistuminen, kaupungistuminen ja ilmastonmuutos. Keskeiset muutostekijät on hyvin tunnistettu ja otettu strategiassa sekä toimenpiteiden suunnittelussa hyvin huomioon.

Älykäs ja taitava maakunta

Alueella on biotalouden kasvulle ja uudistumiselle erinomaiset edellytykset. On tärkeää huomata, että Etelä-Pohjanmaa on Suomen ruoantuotannon ydinalue ja siten kohdassa 3.1 mainittu teknologiamurros koskee myös maa- ja elintarviketaloutta. Arvonlisän luominen ja digitalisaation vahvempi tuominen alueen vahvaan maa- ja elintarviketalouteen luo uusia mahdollisuuksia tuottavuuden kasvattamiseen matalan tuottavuuden teollisuudessa. Lisäksi teknologiamurros edistää myös pienten elintarvikeyritysten kasvumahdollisuuksia. Liiketaloudellinen osaaminen maa- ja

elintarviketaloudessa, jatkuva koulutus ja kansainvälisesti verkottuneiden ekosysteemien rakentaminen on tärkeää innovaatioiden leviämisen kannalta. Siihen maakunnassa on hyvät valmiudet koulutustasoa nostamalla.

Joustava ja kestävä maakunta

Ilmastonmuutoksen hillintä ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen on hyvin tunnistettu strategiassa tärkeiksi painopisteiksi. Ruoka-alan haasteiksi todetaan elinympäristön heikentyminen, erilaisten vieraslajien ilmaantuminen ja erityisesti lihantuotannossa korkea hiilijalanjälki. On huomioitava, että lihantuotannossa eri lihalajien väliset erot hiilijalanjäljessä ovat huomattavat. Ruokavalion muutostrendeissä punaisen lihan kulutuksen vähentyminen ja siipikarjanlihan kulutuksen lisääntyminen liittyvät terveyteen, osin myös ympäristömyönteisyyteen. Jo lähitulevaisuudessa lisääntyy elintarvikkeiden ympäristövaikutuksiin liittyvä tutkimustieto ja sen mahdollistama informaatio-ohjaus, joka vaikuttaa kestävästi tuotettujen elintarvikkeiden myynnin kasvuun. Ruokavalion liittyvien muutostrendien ennakoiminen on jatkossa yhä merkityksellisempää.

Ruokaketjun ilmastovaikutusta voidaan pienentää myös ruokahävikkiä vähentämällä. EU:n ja YK:n kestävä kehityksen ohjelman tavoitteena on elintarvikejätteen puolittaminen jälleenmyyjä- ja kuluttajatasolla vuoteen 2030 mennessä. Tätä näkökulmaa olisi voitu huomioida myös strategiassa.

Muutosilmiöt (4.1)

Maatalous muutoksessa vuoteen 2050 mennessä

Strategia tunnistaa uusien innovaatioiden tuovan mahdollisesti huomattavia muutoksia, mutta myös mahdollisuuksia. Elintarviketuotannon tulevaisuus mahdollistaa tavanomaisen peltoviljelyn ohella ruoan tuottamisen ilman maankäyttöä. Näitä ovat muun muassa kasvien monikerrosviljely, ns. vertikaaliviljely, jossa kasveja tuotetaan hallituissa kasvuolosuhteissa, useissa kerroksissa ja sisätiloissa uusiutuvaa energiaa hyödyntäen. Näissä suljetuissa kasvuympäristöissä pystytään tarjoamaan sopivat kasvuolosuhteet valon, veden ja ravinteiden suhteen. Vertikaaliviljelyä voidaan harjoittaa myös kasvukeskusten läheisyydessä, jolloin tuotteiden kuljetusetäisyydet pysyvät lyhyinä. Vaikka ympäristövaikutukset ovat vasta selvityksen alla, on oletettavaa, että suljetussa ja paremmin kontrolloidussa kasvuympäristössä ilmastoon kohdistuvat päästöt

olisivat pienemmät kuin avoimessa peltoviljelyssä. Vertikaaliviljelmiä on Suomessakin jo useampia käytössä, joten laajamittainen tuotanto esimerkiksi salaateilla, taimilla ja yrteillä on jo käynnissä. Lisäksi tavanomaiseen kasvihuoneviljelyyn on tulevaisuudessa mahdollista ottaa viljelyyn ravintosisällöltään intensiivisempiä, uusia proteiinikasvia nykyisen yrtti- ja vihannestuotannon rinnalle.

Maatalouden ilmastovaikutusta voidaan tulevaisuudessa mahdollisesti myös pienentää tuottamalla eläinrehuja yksisoluproteiineja hyödyntäen. Lisäksi ihmisille voidaan tuottaa eläinproteiineja muun muassa mikrobeja, kaasufermentaatiota tai kasvisoluja hyödyntäen. Myös uusien solumaatalous - ja kasvihuoneteknologioiden kehittämiseksi ja pilotoimiseksi on käynnistetty tutkimushankkeita, vaikkakaan kaupallisesti hyödynnettävät sovellukset eivät ole vielä käytössä. Solumaatalouden ja uusien kasvihuoneteknologioiden avulla maata vapautuu muuhun kuin maatalouskäyttöön, esimerkiksi luonnon monimuotoisuuden lisäämiseen ja hiilen sidontaan.

Strategiassa mainitaan, että ruokajärjestelmän tulee olla kestävä ja kilpailukykyinen globaalilla tasolla ja siten erityisesti turvetuotannon ja turvemaiden viljelyn osalta ja niiden jälkikäytön toteutuksessa tarvitaan enenevässä määrin tutkimuksen tuottamaa tietoa.

Kehittämistavoitteet ja -toimenpiteet vuosille 2022–2025

Vakaa ja vilkas Etelä-Pohjanmaa 2050

Toimenpiteet 'Kestävä väestörakenne'

2.1 (s. 39): Toimenpiteenä mainitaan, että luodaan puitteet ja vahvistetaan edellytyksiä paikasta riippumattomalle työnteolle ja opiskelulle. Luke haluaa omilla toimillaan vaikuttaa siihen, että korkeasti koulutettujen työpaikat tulisivat lisääntymään alueella ja Luken tutkimus alueella vahvistuu.

2.2 (s.41): Pysäytetään luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen ja panostetaan vesiensuojeluun. Luke haluaa tutkimusosaamisellaan olla vahvistamassa luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemipalveluiden ymmärrystä ja turvaamista alueella. Luonnon monimuotoisuuden vaaliminen tulee kytkeä yhteen muihin alueen strategiaan päämääriin. On hyvä, että tunnistetaan tukitoimien tarpeellisuus, sillä luonnon monimuotoisuuden turvaamisen tulee olla

taloudellisesti ja sosiaalisesti oikeudenmukaista. Yli kolmasosa Suomen uhanalaisista lajeista on metsälajeja. Maatalousympäristöjen kuten niittyjen, kotojen ja hakamaiden metsittyminen heikentävät luonnon monimuotoisuutta. Monimuotoisuutta lisäävä eläinten laidunnus on jatkuvasti vähentynyt. Lisäksi tulisi huomioida myös maaperän biologista monimuotoisuutta tukevat toimet. Ennallistamisella voidaan edistää monien uhanalaisten tai vaarantuneiden lajien säilymistä. Lukessa tutkitaan parhaillaan metsien ja soiden ennallistamisen vaikutuksia monimuotoisuuteen, ympäristöön sekä ekosysteemien rakenteeseen ja toimintaan.

Älykäs ja taitava Etelä-Pohjanmaa

3.3 Vahvistuvat innovaatioekosysteemit 'Smart lakeus'

Toimenpide 'Toteutetaan eteläpohjalaisen innovaatiotoiminnan tasokorotus'

Luke haluaa osaltaan olla vahvistamassa maakunnassa toimivia tutkimusyhteisöjä ja niiden tutkimusta.

Toimenpide 'Rakennetaan ruoka-alan digitaalisten teknologioiden kansallinen osaamiskeskus'

Ruoka-alan digitaalisten teknologioiden kansallisen osaamiskeskuksen rakentaminen on tunnistettu merkittäväksi toimenpiteeksi. Tämä antaa paremmat mahdollisuudet myös pienemmille elintarvikealan toimijoille verkostoitumiseen ja kehittää uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Luke haluaa osaltaan olla edistämässä ruokainnovaatioekosysteemiä ja olemalla osa sen aktiivista toimijakenttää.

3.4 Kansainvälinen verkottuminen

Toimenpide: Vahvistetaan eteläpohjalaisten toimijoiden roolia olemassa olevissa kansainvälisissä verkostoissa

Luke voi tuoda osaamisellaan alueen toimijoille mahdollisuuden liittyä kansainvälisiin tutkimusryhmiin.

4. Joustava ja kestävä: s.56

4.1 Ilmastoviisas Etelä-Pohjanmaa

Toimenpide 'Edistetään maankäyttösektorin ilmastoviisaita toimia'

Luke osaamisellaan haluaa olla osaltaan vahvistamassa ilmastoasiantuntemusta erityisesti biotaloutta koskevien kysymysten osalta; tutkimuksemme kattaa ilmastonmuutoksen hillintä- ja sopeutumistoimet. Ilmastotoimien kustannustehokas ja vaikuttava toteuttaminen edellyttää muun muassa vahvaa tietopohjaa ja vaikutusarviointeja, ja siksi tutkimustiedon tuottaminen alueen ominaispiirteitä ja tutkitun tiedon tehokas hyödyntäminen ovat avainasemassa.

4.2.1 Kestävä ruokaekosysteemi ja biotalouden uudet ratkaisut (s.57)

Hiilineutraaliuden saavuttaminen edellyttää päästöjen vähentämistä ja uusia toimintatapoja koko biotalouden alalla. Suurimmat kotimaiset elintarvikeyritykset ovat jo luoneet strategioita vähentääkseen oman teollisen tuotannon päästöjä, ja tekevät myös aktiivisesti toimia hillitäkseen koko arvoketjussa syntyviä päästöjä. Elintarvikeyrityksissä toimenpiteitä kohdistetaan alkutuotantoon ja erityisesti rehuntuotannon ja maankäytöstä aiheutuvien päästöjen pienentämiseen mm. tarkentavilla kasvihuonekaasupäästömittauksilla tiloilla ja testaamalla ilmastoviisaita viljelymenetelmiä. Tavoitteena on peltoviljelyn resurssitehokkuuden ja hiilensidonnan edistäminen mm. tilakohtaisten laskureiden ja neuvonnan avulla. Eläintiloilla tavoitellaan rehustuksen kehittämistä, tuotantokyvyn parantamista eläinterveyden ja -jalostuksen avulla sekä tilalla syntyvän biokaasun hyödyntämistä. Elintarviketeollisuusliiton §selvityksen mukaan elintarvikeyritysten hankintaketjun hallinnan ja päästöjen vähentämisen tueksi kaivataan alkutuotantoon enemmän tukitoimia ja ohjausta hallinnolta sekä vahvempaa yhteistyötä eri toimialojen välillä. Siten toimenpiteenä ruokaketjun sisäisen yhteistyön vahvistaminen ja tiedonvaihto ovat olennaisia. Toimenpiteitä ja ratkaisuja tulisi kohdistaa etenkin alkutuotantoon.

Vastine: Lausunnossa tuodaan esiin monia syventäviä näkökulmia maakuntaohjelman sisältöihin. Ne ovat yhteneviä asiakirjan linjausten kanssa, joten niihin voi yhtyä. Myönteistä on, että lausunnossa nostetaan esiin Luonnonvarakeskuksen rooli Etelä-Pohjanmaan kehittäjänä.

Muutokset maakuntastrategiaan: Ei muutoksia

Seinäjoen Ammattikorkeakoulu

MAAKUNTASUUNNITELMA 2050

Maakuntastrategin visioksi on asetettu "Lakeutta laajempi", jonka sisältöä on avattu muutamilla keskeisillä elementeillä. Lakeutta laajempi Etelä-Pohjanmaa merkitsee, että kaikilla olisi merkityksellinen elämä ja työtä sekä maakunnan kasvun syntymistä kestävydestä. Seinäjoen ammattikorkeakoulu pitää valintoja perusteltuina.

Maakuntasuunnitelma jakautuu neljään keskeiseen kehittämisteemaan, joita käsitellään seuraavassa tarkemmin.

Vakaa ja vilkas Etelä-Pohjanmaa 2050

Etelä-Pohjanmaan kohtalonkysymyksissä on tunnistettu oikeita ilmiöitä, joista maakunnan kehityksen kannalta merkityksellisin on väestön väheneminen. Samanaikaisesti väestö ikääntyy, mikä ilmenee myös nousevana huoltosuhteena. Väkilukuun vaikuttamisen ohella yhä tärkeämmäksi nouseekin huolehtiminen siitä, että jokaisen työ- ja toimintakyky säilyisi mahdollisimman hyvänä ja mahdollisimman pitkään. Tämä merkitsee panostusta ongelmien ennaltaehkäisyyn. Seinäjoen ammattikorkeakoulu katsookin, että yksilöiden toimintakyvyn vahvistaminen ja ylläpitäminen onkin perusteltua kirjata yhdeksi painopisteeksi luvun 2.2. tavoitteisiin.

Väestön ikääntyminen aiheuttaa ennennäkemättömän hoivan ja julkisten palveluiden tarpeen, eikä Etelä-Pohjanmaalla ole tulevaisuudessa riittävästi osaavaa työvoimaa hoivan tuottamiseen. Lisäksi yhteiskunnan kantokyky rahoituksen osalta on koetuksella.

Seinäjoen ammattikorkeakoulu katsoo, että ratkaisuissa tulisi korostaa hyvinvointiteknologiaan tehtäviä panostuksia (myös julkiselle sektorille). Julkisen sektorin kanssa tehtävien hyvinvointiteknologian kehittämishankkeiden tulisi ensi sijassa olla rahoitettavissa rakennerahastovaroista. Kyseessä on erittäin keskeinen maakunnan ongelma, joka tarvitsee kipeästi ratkaisuja. Toinen osa ratkaisua on maahanmuuton lisääminen. Tämä vaatii ketteriä kokeiluja ja esimerkiksi oppilaitosten kanssa toteutettavia hankkeita, joissa muuntokoulutetaan ulkomailta saapuvia työntekijöitä vastaamaan eteläpohjalaisten toimijoiden työvoimatarpeisiin.

Syntyvyyden kasvutavoite on hyvä, mutta siihen on käytännössä äärimmäisen vaikea vaikuttaa. Lähtökohtaisesti länsimaissa syntyvyys on laskeva, joten 30 % kasvutavoite on vähintäänkin haasteellinen. Yhteiskunta voi jossakin määrin esimerkiksi työhön, talouteen ja asumismahdollisuuksiin vaikuttamalla tukea syntyvyyttä. Silti on mahdotonta taata, että "jokainen saisi tulevaisuudessa toivomansa lapsimäärän", vaikka se onkin kirjattu maakuntastrategian tavoitekuvaukseen.

Nettomaahanmuuton kaksinkertaistamisen tavoitetta voi pitää syntyvyyden kasvuun suhteutettuna vaatimattomana. Tavoitteena voisi jopa olla maahanmuuton kolminkertaistaminen vuoden 2019 tasosta vuoteen 2050 mennessä.

Älykäs ja taitava Etelä-Pohjanmaa 2050

Seinäjoen ammattikorkeakoulu pitää oikeina panostuksia maakunnan väestön koulutustason nostoon ja TKI-resurssien kasvattamiseen. --Seinäjoen ammattikorkeakoulu pitää erittäin tärkeänä, että maakunta edesauttaa omilla rahoitusmahdollisuuksillaan ja muilla työkaluilla edellä mainitun tavoitteen toteutumista. Olennaista on mm. se, että kehittämistyö pohjautuu tutkimukseen ja että tämäntyyppinen kehittäminen mahdollistetaan eri rahoitusratkaisuisia.

Tavoite, että puolella väestöstä olisi korkeakoulututkinto vuonna 2050, ja TKI-panostusten kasvattaminen neljään prosenttiin alueen BKT:stä ovat kannatettavia. TKI-panostusten viisinkertaistaminen edellyttää julkisen sektorin, koulutustoimijoiden ja elinkeinoelämän entistä läheisempää yhteistyötä. On järkevää panostaa yhteisiin tutkimusinfrastruktuureihin, jotka palvelevat kaikkia osapuolia ja joita voidaan hyödyntää laajasti myös koulutuksen järjestämisessä. Seinäjoen ammattikorkeakoulu on halukas myös yhä enemmän avaamaan omia tutkimusympäristöjään alueen yrityksille.

Seinäjoen ammattikorkeakoulu pitää välttämättömänä, että sosiaali- ja terveydenhuollon osalta tulevien hyvinvointialueiden TKI&O-rakenteissa alueen korkeakoulut ja muut oppilaitokset huomioidaan keskeisinä yhteistyökumppaneina ja asiantuntijoina. Tämä vaikuttaa ratkaisevalla tavalla sosiaali- ja terveystalouden laadukkaan TKI:n toteutumiseen, TKI-panostusten määrään sekä kriittisen massan toteutumiseen asiantuntijuuden osalta.

On hyvä, että Etelä-Pohjanmaalla panostetaan digitaliseen infrastruktuuriin. Tämä mahdollistaa hajakeskitetyn mallin mukaisesti myös korkeakoulutuksen tarjoamisen tulevaisuudessa eri puolille maakuntaa. Esimerkiksi toimivat kuituyhteydet ovat tämän edellytys kaistanleveyden tarpeen kasvaessa jatkuvasti.

Työllisyysasteen nosto vaatii erityisesti syrjäytymisen ehkäisyä. Toinen edellytys on työurien piteneminen. Esimerkiksi tällä hetkellä pitkäaikaistyöttömien joukossa on runsaasti ikääntyneitä työnhakijoita. Toisaalta myös nuorisotyöttömyys on maakunnassa huolestuttavalla tasolla.

Joustava ja kestävä Etelä-Pohjanmaa 2050

Maakunnan kohtalonkysymykset on tunnistettu erittäin hyvin. Päästöjen leikkaaminen tulee olemaan haasteellista Etelä-Pohjanmaalle. Polttoon perustumattomat lämmönlähteet, liikenteen sähköistyminen ja uudet viljelytekniikat tarvitsevat merkittäviä panostuksia infrastruktuuriin ja lisäksi TKI-toimintaan.

Viennin määrän kolminkertaistaminen vuoden 2019 tasosta on kannatettava tavoite. Keskiössä on alihankintaketjussa toimivien yritysten tietotaidon nostaminen siten, että yritykset pystyisivät käynnistämään myös omaa vientitoimintaansa. Ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden hyödyntämistä viennin avaajina voitaisiin myös tukea.

Seinäjoen ammattikorkeakoulu katsoo, että elinkeinoelämän uudistuminen ja kilpailukyky edellyttävät panostamista osaamiseen, digitalisaatioon, yritysjärjestelyihin sekä kunnianhimon ja kasvutavoitteiden lisäämiseen. Työn tuottavuuden nostaminen vaatii merkittäviä panostuksia automaatioon, digitalisaatioon, työntekijöiden sekä yrittäjien ja yritysjohtajien osaamiseen. Korkeasti koulutettujen määrän kasvattaminen tukee tätä tavoitetta.

MAAKUNTAOHJELMA 2022–2025

Panostukset Seinäjoen tunnettavuuteen ja houkuttelevuuteen korkeakoulu- sekä opiskelukaupunkina ovat entistä tärkeämpiä. Yksittäisistä toimenpiteistä digitaalisten oppimisympäristöjen merkitys Seinäjoen ammattikorkeakoululle on keskeinen. Maakuntakorkeakoulun rooli korkeakoulutoiminnassa on kasvamassa, ja digitaaliset panostukset tukevat myös sitä. Yksi digitaalisten

oppimisympäristöjen kehittämisen avainkysymyksiä on kuituverkkoyhteyksien merkittävä parantaminen koko maakunnan alueella. Puutteelliset verkkoyhteydet ovat koulutuksen ja TKI-toiminnan ohella yksi maakunnan yritystoiminnan digitalisaatiokehityksen keskeisimmistä hidasteista tällä hetkellä.

Ammattikorkeakoulun osaamisen kärkialojen tutkintojen ja rahoituksen lisääminen on erinomainen tavoite. On tärkeää turvata eteläpohjalaista korkeakoulutusta ja Seinäjoen ammattikorkeakoulua profiloivien alojen toimintaedellytykset. Ammattikorkeakoulu haluaa ja pyrkii kuitenkin jatkossakin olemaan monialainen korkeakoulu, joka vastaa koko toiminta-alueensa työvoima- ja osaamistarpeisiin mahdollisimman hyvin. Tämä tarkoittaa laadukasta koulutusta myös niillä aloilla, jotka eivät ole varsinaisesti SeAMKia profiloivia aloja.

Seinäjoen ammattikorkeakoulu pitää hyvänä, että maakuntastrategian luonnoksessa on huomioitu jatkuvan oppimisen merkitys, opiskelun paikkariippumattomuuden kasvu ja yksilön aiemman osaamisen tunnistaminen. Ne tulisi ulottaa myös ulkomailta tuleviin opiskelijoihin ja työntekijöihin. Eräs kohtalonkysymys tulee olemaan ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden työllistyminen eteläpohjalaisiin yrityksiin. Työllistyminen edellyttää panostuksia korkeakoulujen agenttuuri-toiminnan kehittämiseen, kansainväliseen markkinointiin ja kielen oppimisen uusiin ratkaisuihin. Maakuntastrategiassa ei täysin ole huomioitu näitä osa-alueita. Sinänsä opintoihin kuuluvan työharjoittelupaikan ja työperäisten maahanmuuttajien rekrytointiin liittyvät toimenpiteet ovat kannatettavia, mutta eivät yksinomaan riittäviä.

Vaikka jatkuva oppiminen terminä nousee useissa strategialuonnoksen useissa kohdissa esiin, asiakirjasta ei käy selkeästi ilmi, että myös tutkinto-opiskelijoista kasvava osuus on aikuisopiskelijoita. Heidän tavoitteenaan on joko syventää oman alansa osaamista tai hakeutua työskentelemään kokonaan uudelle alalle. Maakuntaohjelman toimenpiteissä on mainittu muun muassa nuorten opiskelumahdollisuuksien kehittäminen "lähellä kotia". Käytännössä opiskelupaikan sijainnilla on kuitenkin usein ratkaiseva merkitys nimenomaan aikuisopiskelijoille, joista moni kokee haasteita opiskelun, työn ja perhe-elämän yhdistämisessä. Tämä merkitsee, että kattavien koulutuspalvelujen on oltava saatavilla maakunnan eri osissa. Tarvittaessa palvelujen saavutettavuutta voidaan tehostaa esimerkiksi digitalisaation keinoin, mikä puolestaan edellyttää koko maakunnan kattavia, tehokkaita tietoliikenneyhteyksiä.

Ruoka-alan digitaalisten teknologioiden osaamiskeskus on erinomainen tavoite, jonka toteuttamiseen myös Seinäjoen ammattikorkeakoulu sitoutuu ja on jo tehnyt suunnitelmia toiminnan käynnistämiseksi. Hyvää on, että tämä sisältää opetuksen ja TKI-toiminnan yhdistelmän, jo-ka on edellytys täysimääräisen hyödyn saamiselle. Osaamiskeskuksen sijoittuessa opetustoiminnan yhteyteen, se lisää myös alan vetovoimaisuutta. Tällä hetkellä ruoka-ala ei valitettavasti ole erityisesti nuorten suosiossa.

Kansainväliseen verkostoitumiseen liittyvät tavoitteet ovat hyviä. Erityisesti uusille verkostoille on tarvetta. Niiden yhteydessä tulisi kuitenkin huomioida tavoitteellisuus, kuten se, että verkostoon kytkeytymiselle asetetaan tavoitteita yhteiseen hankevalmisteluun liittyen. Lisäksi tulisi pohtia keinoja, joilla kansainvälistä yhteistyötä mahdollistettaisiin yhä laajemmalle toimijajoukolle. Esimerkiksi monissa pienissä yrityksissä ja organisaatioissa ei välttämättä ole riittävästi tietoa ja osaamista hakeutua kansainväliseen verkostoyhteistyöhön, vaikka siitä voisi olla ilmeistä hyötyä. Yhteistyön aloittamisen kynnystä voidaan madaltaa esimerkiksi erilaisten neuvontapalvelujen avulla.

Kaikkiaan maakuntaohjelma huomioi kattavasti maakunnan kärkipainoalojen ja elinkeinotoiminnan kehittämistarpeet. Kärkipainoaloihin panostamisen lisäksi on kuitenkin muistettava, että myös uusille, nouseville aloille tulee mahdollistaa riittävät kehittämispanostukset. Etukäteen ei voi tietää, miltä aloilta muodostuu maakuntaan uusia vahvoja tukijalkoja. Siksi on erittäin tärkeää, että maakuntaohjelma ja älykkään erikoistumisen strategia huomioivat uudenlaisen tekemisen tavat ja toimintakulttuurin muutokset, jotka ovat toimialariippumattomia.

Start up and Grow Up, Circulate and Digitalise, Innovate and Renew sekä Go Global on erittäin onnistunut kiteytys uudenlaisesta tavasta toimia ja näissä onnistuminen takaavat maakunnan menestyksen. Seinäjoen ammattikorkeakoulu haluaa strategiansa mukaisesti menestyä yhdessä maakunnan ja sen yritysten sekä yhteisöjen kanssa ja on valmis tekemään kaikkensa maakuntasuunnitelman ja -ohjelman sekä älykkään erikoistumisen strategian laadukkaassa toteuttamisessa.

Vastine:

Syntyvyys ja nettomaahanmuutto

Suomessa syntyvyys on laskenut ennen näkemätöntä vauhtia. Keskeinen havainto on, että maassa toivottu lapsiluku on jäänyt toteutunutta lapsilukua huomattavasti pienemmäksi. Syntyvyyden kehitys on monimutkaisten tekijöiden summa, johon vaikuttaa niin yhteiskunnan rakenteet, ilmapiiri kuin yksilölliset valinnat. Tutkimukset osoittavat, että yhteiskunta voi omalta osaltaan vaikuttaa syntyvyyden kehitykseen mm. erilaisin tuki- ja perhepoliittisin keinoin. Maakuntatasolla on mahdollista vahvistaa nuorten tulevaisuususkkoa, lapsi- ja perhemyönteistä ilmapiiriä, tukea perheitä, vaikuttaa asumisen ja elämisen mahdollisuuksiin ja näin mahdollistaa, että toivottu lapsiluku myös toteutuisi.

Nettomaahanmuuton kaksinkertaistaminen on nykytrendin valossa kunnianhimoinen tavoite, ottaen huomioon myös maakunnan lähtötaso. Tavoitteen toteutuessa Etelä-Pohjanmaa olisi yhä kansainvälisen muuttoliikkeen ja vieraskielisen väestön osalta alle maan keskiarvon. Mikäli tavoitellaan maakunnan väkiluvun kasvattamista nykytason ylläpitämisen sijaan, niin se edellyttäisi maahanmuuttotavoitteen kasvattamista.

Ammattikorkeakoulun monialaisuus

Muutetaan toimenpiteen Nostetaan Etelä-Pohjanmaan koulutustasoa ja vahvistetaan Seinäjoen asemaa korkeakoulukaupunkina ensimmäistä kohtaa muotoon: Lisätään ammattikorkeakoulun tutkintoja ja rahoitusta osaamisen kärkialoilla ja muilla osaamis- ja työvoimatarvealoilla.

Täydennetään toimenpidettä kohdassa Nostetaan Etelä-Pohjanmaan koulutustasoa ja vahvistetaan Seinäjoen asemaa korkeakoulukaupunkina, muotoon: Kehitetään Seinäjoen korkeakoulukampuksen vetovoimaa *kotimaassa ja kansainvälisesti*, Seinäjoen asemaa korkeakoulukaupunkina sekä huomioidaan maakuntakorkeakoulun rooli korkeakoulutoiminnassa.

Muutokset maakuntastrategiaan:

Yksilöiden toimintakyvyn vahvistaminen ja ylläpitäminen

Strategian maakuntasuunnitelmaosion kappaletta 2.2 täydennetään lisäyksellä "Työikäisten toimintakyvyn vahvistaminen ja ylläpitäminen on jatkossa entistäkin tärkeämpi tavoite".

Ammattikorkeakoulun monialaisuus

Muutetaan toimenpiteen Nostetaan Etelä-Pohjanmaan koulutustasoa ja vahvistetaan Seinäjoen asemaa korkeakoulukaupunkina ensimmäistä kohtaa muotoon: Lisätään ammattikorkeakoulun tutkintoja ja rahoitusta osaamisen kärkialoilla ja muilla osaamis- ja työvoimatarvealoilla.

Täydennetään toimenpidettä kohdassa Nostetaan Etelä-Pohjanmaan koulutustasoa ja vahvistetaan Seinäjoen asemaa korkeakoulukaupunkina, muotoon: Kehitetään Seinäjoen korkeakoulukampuksen vetovoimaa *kotimaassa ja kansainvälisesti*, Seinäjoen asemaa korkeakoulukaupunkina sekä huomioidaan maakuntakorkeakoulun rooli korkeakoulutoiminnassa.

Seinäjoen koulutuskuntayhtymä Sedu

Yleistä palautetta koko asiakirjaa, maakuntaohjelmaa ja strategisia valintoja koskien sekä näkemyksiä esitettyjen toimenpiteiden osuvuudesta

Etelä-Pohjanmaan maakuntastrategia - Huomisen lakeus on selkeä ja napakka kokonaisuus, joka on viestitty ymmärrettävästi.

Maakuntasuunnitelma on jäsennelty hyvin kuvaten ensin tavoitteet ja sen jälkeen toimenpiteet, joita tavoitteiden saavuttaminen edellyttää. Myös kokonaisuudet Vakaa ja vilkas, Älykäs ja taitava sekä Kestävä ja joustava jäivät helposti mieleen.

Etelä-Pohjanmaan maakuntastrategia antaa suunnan ja perustan alueen toimijoiden omille strategioille ja strategiat eivät voi olla ristiriidassa keskenään. Koko strategia-asiakirja on sisällöltään niin selkeä, että aluekehitystoimijat pystyvät sieltä poimimaan konkreettisia asioita oman strategian ja kehittämisen pohjaksi. Toisaalta asioita on aika paljon, ja siksi valintoja voi olla vaikea tehdä, koska maakunta on laaja ja eri seutukunnissa hieman erilaisiakin tarpeita. Toistoa on pyritty karsimaan, mutta sitä on edelleen, samat asiat, kuten esim. osaajapula, koulutustason nostaminen, TKI, ilmastoasiat, kansainvälistyminen ja yritys- ja elinkeinoelämän kasvu- ja uudistamistarpeet toistuvat monissa kohdin. Tiivistämisen mahdollisuutta voisi vielä tarkastella näiden osalta.

Etelä-Pohjanmaan osaamistason nostaminen on hyvinvoinnin ja kilpailukyvyn ylläpitämisen kannalta kriittinen menestystekijä. Ikäluokkamuuтокset ovat alueella niin suuret, että se edellyttää alueen koulutustarjonnan uudistamista

sekä toisen asteen koulutuksen järjestäjien uudenlaista yhteistyötä. Lukioden ja ammatillisen koulutuksen toimijoiden yhteistyö tiivistyy koulutuspoliittisen selonteon mukaiseen suuntaan. Rohkeaa uudistumista ja kokeilukulttuuria tarvitaan myös tässä. Etelä-Pohjanmaalla on kattava oppilaitosverkosto ja sen toimintaedellytykset mm. resurssit on turvattava.

Työelämäyhteistyötä on syvennettävä ja kehitettävä yhdessä työelämän kanssa työelämäpainotteisia koulutusmaleja, näin erityisesti seutukunnissa.

lkäluokkamuuutokset sekä korkeakoulupoliittiset tavoitteet asettavat haasteen osaavan työvoiman saatavuuteen ammatillista osaamista vaativissa tehtävissä.

Työ- ja koulutusperustaisen maahanmuuton toimintamalleja on kehitettävä alueellisessa yhteistyössä ja toimintamallit on vakiinnutettava. Jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia tulee kehittää asiakaslähtöisesti ja tavoitteena on mahdollistaa laajasti ajasta ja paikasta riippumaton oppiminen. Jatkuvan oppimisen tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluja kehitetään Etelä-Pohjanmaan alueen tarpeisiin. Tavoitteena on saada aliedustetut ryhmät koulutuksiin ja nostamaan osaamistasoaan.

Asiakirjassa on nostettu esiin myös oppisopimuskoulutus. Oppisopimuskoulutus on joustava ja yksilöllinen tapa kouluttaa uusia työntekijöitä ja huolehtia työssä olevien osaamisen kehittämisestä. Lisäksi sen avulla voidaan edistää nuorten työllistymistä.

Tavoitteena on luoda kannustavaa ilmapiiriä työpaikoilla uuden oppimiseen. Keskeisenä tuloksena tässä on hyvinvointi ja tuottavuus. Nuorten työelämän ja hyvinvoinnin edistämiseen ennaltaehkäisevällä toiminnalla tulee panostaa.

Strategisista valinnoista yleisesti voidaan todeta, että toimenpiteet ovat erittäin moninaisia ja laaja-alaisia, joten mitään oleellista ei puutu. Tärkeää on kuitenkin pohtia sitä, millä ja miten varmistetaan, että kaikki määritellyt toimenpiteet voidaan myös toteuttaa. Erittäin tärkeää on pohtia myös, miten strategiasta viestiminen avainkohderyhmille toteutetaan innostavalla tavalla ja siten, että kokonaisuus ja fokus saadaan helposti haltuun kaikilla tasoilla.

Yksittäisiä kommentteja asiakirjan tiettyihin kohtiin

Sivulla 37 mainitaan, että korkea myönnettyjen patenttien määrä kertoo aktiivisesta innovaatiotoiminnasta, mutta seuraavassa kappaleessa todetaan

maakuntamme olevan perinteisten innovaatiomittausten häntäpäässä. Tämä mietityttää, vaikka selityksiäkin löytyy.

Vakaa ja vilkas (s. 39 - 40): Kestävään väestörakenteeseen liittyvät toimenpiteet ovat erityisen tärkeitä vetovoiman ja pitovoiman vuoksi. Maakunnan huoltosuhteeseen on kiinnitettävä huomiota, että pystymme jatkossakin tarjoamaan laadukkaita julkisia palveluita. Koulutuksen merkitys sisältyy myös tähän kokonaisuuteen. Mitä koulutetumpaa väestöä maakunnassa on, ja mitä paremmin huolehdimme yritysten toimintaedellytysten ja kasvumahdollisuuksien turvaamisesta, sitä varmemmin asukkaille on tarjolla töitä, joka on myös kaiken hyvinvoinnin lähtökohta.

Älykäs ja taitava (s. 46 - 48): On tärkeää, että jatkuva oppiminen on sisällytetty strategiaan. Tämän osalta voisi nostaa esiin entistä tiiviimmän koulutusyhteistyön Seamkin, yliopistokeskuksen ja toisen asteen ammatillisen koulutuksen sekä yritys-elämän välillä. Koulutustoimijoiden tulisi näkyä yrityksille ja työelämään yhtenäisenä ja yhteen hiileen puhaltavana kokonaisuutena. Uuden teknologian käyttöön ottamisessa voisi nostaa esiin esim. yritysten ja oppilaitosten mahdolliset, yhteiset kone- ja laitehankinnat ja niiden yhteiskäytön.

Sivu 47: Painopisteeksi on nostettu ammatillisen koulutuksen osalta oppimisympäristöjen kehittäminen. Tätä tärkeämpää olisi digitaalista oppimista tukevien ja tuottavien ekosysteemien kehittäminen.

Vastine

Strategian toteuttaminen ja viestintä

Lausunto tuo esiin tärkeän huomion strategian jalkauttamisesta ja toimeenpanon varmistamisesta. Tähän on pyritty vaikuttamaan jo osallistavan valmisteluprosessin aikana, mutta myös strategian hyväksymisen jälkeen Etelä-Pohjanmaan liitto pyrkii viestimään ja käymään vuoropuhelua sisällöistä säännöllisesti ja monipuolisesti. Tätä työtä tehdään esimerkiksi vuosittaisilla aluekehittämisen kierroksilla, rahoitusmahdollisuuksista tiedottamisen yhteydessä sekä hanketoimintaa muutoin aktivoitaessa. Maakunnallisen tulevaisuustyön yhteydessä vauhditetaan vuosittain vaihtuvien teemojen etenemistä.

Patenttien määrä

Patenttien määrä on suhteessa T&K menoihin korkea, joka osaltaan kertoo aktiivisesta innovaatiotoiminnasta. Kuitenkin tarkasteltuna muilla innovaatiotoiminnan mittareilla maakunta on takamatkalla suhteessa muihin maakuntiin.

Muutokset maakuntastrategiaan:

Koulutusyhteistyön tiivistäminen

Lisätään strategian maakuntaohjelmaosan kappaleeseen 3.1, toimenpiteeseen Edistetään toisen asteen koulutuksen saavutettavuutta ja laatua, kohta täydennys yhteistyöstä toisen asteen ja korkea-asteen välillä

Oppimisympäristöjen kehittäminen

Vaihdetaan lausunnossa mainittuun kohtaan digitaalisten oppimisympäristöjen tilalle digitaalista oppimista tukevien ja tuottavien ekosysteemien kehittäminen.

4 Elinkeino- ja kehitystoimijat

Etelä-Pohjanmaan Leader-ryhmät

Yleisesti ottaen strategia on monipuolinen ja huomioi kattavasti maakunnan kipupisteet ja vahvuudet. Strategia nostaa esiin alueiden erilaisuuden ja koko maakunnan kehittämisen, mutta se, mitä tarkasti ottaen ovat alueelliset ekosysteemit, jää avoimeksi.

Vakaa ja vilkas

Sitä, että opiskelemaan lähtevät nuoret eivät palaa maakuntaan voisi korostaa enemmän. Tähän olisi hyvä mahdollistaa enemmän konkreettisia toimia. Nykyään on kuitenkin havaittavissa, että nuoria kiinnostaa maallemuutto, mutta esimerkiksi liikenne- ja tietoliikenneyhteydet voiva olla esteenä. Etätyön tekeminen on yksi maallemuuton mahdollistava tekijä, joten niille toivoisi enemmän painoarvoa ja toimenpiteitä.

Alueen turvallisuus on jäänyt huomiotta. Se on kuitenkin tälläkin alueella jo jonkinlainen valtti ainakin lapsiperheitä ajatellen.

Maallemuuton aktiivinen markkinointi Covid19-pandemian jälkeisessä ajassa voi tuoda tulosta alueelle muuttoon. Asukkaita tänne tarvitaan lisää ja työntekijöitä paikkaamaan yritysten työvoimapulaa.

Kansainvälistymisessä ruohonjuuritason toimijoilla on merkittävä rooli asenneilmapiirin muokkaamisessa. Yhdistysten roolin kansainvälistymisen edistämisessä voisi erikseen strategiassa mainita.

Älykäs ja taitava

Koulutus on huomioitu hyvin, myös työn ohessa suoritettavat opinnot. Enemmän voisi huomioida kansainvälistymiseen liittyvä koulutusta ja kansainvälisille opiskelijoille lisää enemmän houkuttelevia opintoja tarjolle, näin saataisiin lisää osaajia ulkopuolelta.

TKI-panostusten viisinkertaistaminen ja viennin määrän kasvattaminen vaatii mikroyritysten saamista vahvasti mukaan innovaatio- ja kehittämistoimintaan. Tähän viitataan tietyissä kohdissa strategiaa, mutta sen merkitys voisi tulla vahvemmin esiin. Mikroyritysvaltaisessa maakunnassa tämä on aivan keskeisessä asemassa ja vaatii kehittäjätoimijoilta uudenlaista asemoitumista ja toimintaa.

Koulutuspaikkojen ja koulutusmahdollisuuksien säilyttäminen myös maakunnan reuna-alueilla on tärkeää.

Joustava ja kestävä

Matkailua ei ole strategiassa nostettu kovinkaan vahvasti esille, se on kuitenkin myös meillä kehittyvä ala. Se työllistää, erityisesti sesonkiaikoina ja antaa mahdollisuuksia myös paikallisten palveluiden kehittämiseksi. Lisäksi matkailuun liittyen toteutettu mittavia toimenpiteitä: kaikki retkeilyreitit ympäri maakuntaa, Lauhanvuori Geopark, Kraatterijärvi Geopark suunnitelma, Ähtäri Zoon ja Ähtärin sekä Alavuden matkailun isot investoinnit, Power Park, Keskisen kyläkauppa, Lakis, Simpsiö, Vuorenmaa, Jouppiska yms. Etelä-Pohjanmaan maakunnan markkinointi matkailukohteena tukee matkailuyrittäjiä, mutta lisää myös alueen näkyvyyttä ja tunnettuutta muutenkin. Tämän asian huomioiminen maakuntastrategiassa on tärkeää.

Tässä ajassa on tärkeää, että strategiassa nostettaisiin esiin myös ympäristö- ja ilmastoon liittyviä asioita.

Yhteistyö

Alueen toimijoiden välinen yhteistyö on tärkeää, menestyvä Huomisen lakeus- on meidän kaikkien yhteinen tavoitteemme. Yhteistyötä tarvitaan eteläpohjalaisten toimijoiden kesken ja rahoittajien kesken, erilaisten toimijoiden sitouttaminen mukaan on erittäin tärkeää. Eikä se ole poissuljettua, että ottaisimme oppia myös muualta. Yhteistyötä tulee tehdä sitä pitää kehittää ja sen pitää kehittyä.

Vastine:

Paluumuutto

Maakuntastrategiassa kappaleessa 2.1 Kestävä väestörakenne on toimenpiteet: *Vahvistetaan maakunnan houkuttelevuutta ja viihtyisyyttä nykyisten ja uusien asukkaiden sekä paluumuuttajien silmissä ja Luodaan toimiva ympäristö kaikenkokoisille ja -muotoisille perheille.* Nämä pitävät keskeisesti sisällään myös ajatuksen muualla opiskeleiden paluusta. Ohjelma mahdollistaa myös hyvin laajasti toimenpiteitä tämän tavoitteen edistämiseksi.

Turvallisuus

Maakunnan vakaudesta ja turvallisuudesta ylläpitäminen huomioidaan toimenpiteenä mm. strategian maakuntaohjelmaosan toimenpiteissä.

Kansainvälistyminen

Yhdistysten merkitys kansainvälistymisessä on hyvä tunnistaa. Lausunnon pohjalta tehdään lisäys maakuntastrategiaan.

Kansainväliset opiskelijat

Täydennetään maakuntastrategian sivulla 47, toimenpidettä: Kehitetään Seinäjoen korkeakoulukampuksen vetovoimaa kotimaassa ja kansainvälisesti,

TKI-panostukset

Lausunnossa nostetaan esille tärkeä näkökulma pienten yritysten osuudesta TKI-panostusten kasvattamisessa. Maakunnan pienyritysvaltaisuus nostetaan

strategiassa esiin taustoituksessa ja tavoitteita asetettaessa. Muun muassa strategian kohtaan 4.3 Toimintatapojen uudistaminen, on kirjattu laaja joukko toimenpiteitä, joilla myös pienten yritysten TKI-toimintaan kytkeytymistä pyritään vahvistamaan.

Matkailu

Matkailu sisältyy keskeisenä osana hyvinvointi- ja elämystalouden kehittämiseen. Alan kehittämistoimet ovat mukana strategiassa ja ne pohjaustuvat Etelä-Pohjanmaan matkailustrategiassa tehtyihin linjauksiin.

Ympäristö- ja ilmasto

Ympäristö- ja ilmastoasiat on ohjelmassa huomioitu eri näkökulmista kautta strategian. Luonnonympäristön vaaliminen ja monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttäminen on kirjattu näkyvästi strategiaan. Keskeinen tavoite maakuntaohjelmassa on ilmastoviisas Etelä-Pohjanmaa, joka huomioi toimet ilmastonmuutoksen hidastamiseksi ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi. Lisäksi yksi keskeinen lähtökohta yritysten kehittämisessä on vihreä siirtymä ja yritysten ilmastotoimet.

Yhteistyö

Lausunnon kirjaus yhteistyöstä kiteyttää hyvin maakunnallisen strategiatyön oleelliset asiat. Etelä-Pohjanmaan liitto yhtyy näihin näkemyksiin.

Muutokset maakuntastrategiaan:

Kansainvälistyminen

Lisätään kohtaan 3.4 Kansainvälinen verkottuminen lisätään kohta:
Kansainvälistymisen edistämiseen on tärkeää kytkeä toimijoita elinkeinoelämän lisäksi myös järjestöistä ja yhdistyksistä.

MTK Etelä-Pohjanmaa

Maakuntastrategia

MTK-Etelä-Pohjanmaa (jatkossa lyhennetään MTK-EP) on arvioinut maakuntastrategian luonnosta erityisesti maataloustuotannon ja elintarvikeklusterin näkökulmasta.

Myönteistä asiakirjassa on, että asiakirjan alussa esitetty kuvaus maakunnan aluerakenteesta ja visio verkostomallisesti toimivasta elinvoimaisesta maaseudusta ja "ihmisen kokoisista kaupungeista" tukee myös maatalouden ja koko elintarvikeklusterin tarpeita ja toimintaa. Kuvattaessa maakunnan ja sen aluerakenteen visiota, on kiinnitetty huomiota oikeisiin kysymyksiin. Hyvä kuvaus löytyy mm. asiakirjan lauseesta *"Eheä aluerakenne, hyvät kulkuyhteydet ja laadukas digitaalinen infrastruktuuri mahdollistavat Etelä-Pohjanmaan hajakeskitetyn mallin toimivuuden"*.

Maakuntastrategiassa esitetyt kolme kehittämiskokonaisuutta kuvaavat maakunnan visioon liittyvät haasteet eri näkökulmista varsin realistisesti. Asiakirjassa esitetyt väestökehitykseen liittyvät haasteet korostavat maakunnan väkimäärän merkitystä. MTK-EP katsoo, että väestön ikääntyminen ja huoltosuhteen muutos vaikuttaa enemmän kuin varsinainen maakunnan väkiluvun kehitys. Lisäksi huolestuttavaa on ilmiö, jossa maakunnassa on joillakin aloilla työvoimapula, mutta samanaikaisesti nuorien työllistymisessä on ongelmia ja koulutetuille mahdollisille paluumuuttajaperheille ei kuitenkaan löydy työpaikkoja. Siten tähän ensimmäiseen kehittämiskokonaisuuteen (väestö) liittyvät haasteet kytkeytyvät ratkaisevasti asiakirjan toiseen (koulutus ym.) ja kolmanteen (maakunnan elinkeinojen kilpailukyky) kokonaisuuteen.

MTK-EP katsoo, että maakuntastrategiassa esitetyt koulutukseen liittyvät tavoitteet ovat oikean suuntaisia. Osaamistason nosto on tarpeen, mutta myös laadukkaaseen ammattikoulutukseen tulee jatkossa kiinnittää huomiota. Asiakirjassa esitetty yritysten ja oppilaitosten yhteistyö on tärkeää, mutta vastuuta koulutuksesta ei voi siirtää yrityksille (valitettavasti valtakunnalliset opetussuunnitelmat ovat osin vieneet käytännön opetusta/osaamista huonompaan suuntaan). Asiakirjan tavoitteet koulutuksen ja TKI-toiminnan lisäämiseksi ovat tärkeitä, koska teknologian ja työn roolin muutos tulevat olemaan merkittäviä maakunnan kilpailukyvyn kannalta. MTK-EP muistuttaa, että elintarvikesektorin näkökulmasta mm. ympäristö- ja ilmastotavoitteet sekä teknologian kehitys tuovat valtavia osaamishaasteita myös maatalouden perusopetukseen ja AMK-tasoiseen opetukseen.

Maakuntastrategian kolmas kokonaisuus liittyy kilpailukykyyn, tuottavuuteen ja kestävyYTEEN. MTK-EP katsoo, että asiakirjassa esitetyt analyysit toimintaympäristön muutoksista kuvaavat varsin hyvin näköpiirissä olevaa kehitystä.

MTK-EP pitää oikeana maakuntastrategiassa esitettyä näkemystä, että *"Maataloudessa ratkaisu kestävyystavoitteiden saavuttamiseen ei ole tuotannon vähentäminen, vaan tuottavuuden ja jalostusasteen kasvattaminen sekä maatalouden uudet menetelmät viljelyssä ja hiilensidonnän edistäminen. Maataloudessa on mahdollista siirtyä laajemmin biopolttoaineiden tuottamiseen."* Maininnat hiilensidonnasta ja biopolttoaineista ovat perusteltuja.

MTK-EP muistuttaa, että ruokamaakuntana Etelä-Pohjanmaa ruokkii merkittävän osan muuta Suomea, mm. pääkaupunkiseutua. Kun laskennallinen ilmastokuormitus kohdennetaan ruoan tuottajalle eikä kuluttajalle, maakuntamme luvut ovat väistämättä suuria. Lisäksi alkutuotannon ilmastokuormituksen laskentamekanismit ovat erittäin puutteelliset. Tämä johtuu mm. siitä, että nykyiset laskentatavat pitävät mm. pelloilta korjattua satoa alkutuottajan aiheuttamana ilmastopäästönä, vaikka hiili on kierrossa ja sitoutuu uuteen satoon takaisin.

MTK-EP katsoo, että ruoantuotannossa voidaan lisätä hiilen sitoutumista maaperään (mm. juurimassaan ja olkiin) eli parantaa hiilensidontaa. Nämä mekanismit tulisi saada osaksi kokonaistarkastelua ja ilmastotavoitteiden sisään tiedepohjaisesti (nyt tarkastelutapa on osin poliittista/ideologista). Muuten kovat päästövähennystavoitteet uhkaavat vakavasti koko ruoantuotantoa ja huoltovarmuutta sekä johtavat ilmaston kannalta virheellisiin ratkaisuihin.

MTK-EP katsoo, että maakuntastrategiassa esitetyt kirjaukset uusiutuvan energian merkityksestä ja mm. biokaasun edistämisestä ovat perusteltuja. Asiakirjassa todetaan aivan oikein, että biokaasun tuotantoon ja jakeluun sekä hajautettuun energian pientuotantoon ja kehittämiseen tulee panostaa. Hajautettu energiantuotannon malli antaisi myös maaseudun yrityksille paremman mahdollisuuden menestyä kuin keskitetyt mallit, joissa ketjussa syntyvä lisäarvo menee muille kuin bioenergian raaka-aineen tuottajille.

MTK-EP muistuttaa, että maakuntamme elinvoiman ja elintarvikeketjun kohtalon kysymys on alkutuotannon nykyinen kannattavuustilanne. Kyse on osin globaalin ruokamarkkinan ongelmista ja osin kansallisesta vinoutumasta ruokaketjussa.

Elintarvikkeiden raaka-aineiden hinta maailmanmarkkinoilla perustuu pitkälti globaalissa kaupassa liikkuviin bulkkieriin. Kyseinen bulkkituotanto ei täytä Suomen korkeita ekologisia ja eettisiä kriteereitä. Myös suomalaisen ruoan turvallisuus, puhtaus ja laatu ovat maailman huippua, mutta näistä ominaisuuksista ei elintarvikeketjussa saa valitettavasti kustannuksia vastaavaa hintaa.

Suomessa päivittäistavarakauppa on erittäin keskittynyttä. Keskittynyt kauppa on saavuttanut yliveraisen aseman elintarviketeollisuuteen ja alkutuotantoon nähden. Kaupan vahva asema ja elintarvikkeiden halpuuttaminen on johtanut siihen, että maataloustuotteiden tuottajahinnat eivät kata todellisia tuotantokustannuksia.

MTK-EP katsoo, että mikäli ruokaketjun toimivuutta ei pystytä parantamaan, kotimaisen maatalouden selviäminen on vaakalaudalla. Tämän kysymyksen ratkaiseminen tulisi ottaa myös Etelä-Pohjanmaan maakuntastrategiassa vakavasti. Maakunnan ruokaketjulla on suuri merkitys aluetalouteen, työllisyyteen ja hyvinvointiin. Omasta alkutuotannosta tulee pitää huolta myös sen vuoksi, että pitkällä tähtäimellä ruoan kysyntä lisääntyy globaalisti ja oman ruoantuotannon turvaaminen on myös merkittävä huoltovarmuuskysymys.

Maakuntaohjelma

MTK-EP pitää maakuntaohjelman toimintaympäristöanalyysiä oikeana. Toimintaympäristön kuvaus on kattava ja laaja sekä keskittyy maakuntaohjelman kannalta olennaisiin kysymyksiin.

Kasvihuonepäästöjen osalta asiakirjassa on esitetty *"Asukasta kohden lasketut kasvihuonekaasupäästöt ovat Suomen ympäristökeskuksen tilastojen mukaan Etelä-Pohjanmaalla maakunnista korkeimmat."* Tältä osin MTK-EP viittaa tässä lausunnossa aikaisemmin esittämänsä, että päästöjen laskentatapa on osin harhaanjohtava.

MTK-EP pitää myönteisenä, että maakuntaohjelmassa on tuotu vahvasti esille valokuituverkkojen merkitys maakunnan kilpailukyvyn kannalta. Koska lähtökohtatilanne on maamme heikoin, maakunnan on kaikin mahdollisin keinoin pyrittävä korjaamaan tätä tilannetta. Biokaasun edistämisen osalta maakuntaohjelman kirjaukset ovat hyviä.

MTK-EP katsoo, että maakuntaohjelman kirjaukset kestävästä ruokaekosysteemistä ja biotalouden vahvistamisesta ovat perusteltuja. Tässä kohdassa on kuitenkin syytä muistuttaa MTK-EP:n tässä lausunnossa edellä esille nostamasta ongelmasta eli ruokamarkkinoiden epätasapainosta. Tällä hetkellä alkutuottajan taloudellinen tilanne erittäin vaikea. Nykyisessä tilanteessa elintarvikkeiden raaka-aineen hintataso on liian alhainen ja maatilojen tuotantokustannusten nousua ei kaupan vahvan aseman vuoksi pystytä siirtämään kuluttajahintoihin. Tämä myös estää osin uusien innovaatioiden ja teknologioiden kehittämistä ja käyttöönottoa alkutuotannossa.

Älykkään erikoistumisen strategia

MTK-EP katsoo, että asiakirjassa on tuotu hyvin esille, miten maakunta voi hyödyntää EU-ohjelmia ja niiden rahoitusta. JTF-rahoituksen osalta maakunnan haasteet ovat erityisen suuret, koska merkittävä osa maamme turvetuotannosta sijoittuu alueellemme. Turpeella on ollut lisäksi erittäin suuri aluetaloudellinen merkitys ulkomaista fossiilista tuontienergiaa korvaavana energiamuotona.

MTK-EP katsoo, että maakunnassamme maaseudun kehittämissuunnitelmaa (osana CAP-uudistusta) on laadittu hyvässä yhteistyössä maakunnan toimijoiden kanssa, mikä antaa hyvät mahdollisuudet saada ko. ohjelmalla myös hyviä tuloksia maakunnassamme.

Laatimisprosessi ja ympäristöselostus

MTK-EP katsoo, että maakunnan elinkeinoelämän toimijoilla, mukaan lukien alkutuottajat ja muut elintarvikeketjun toimijat, on ollut hyvä mahdollisuus tuoda esille näkemyksiä maakuntaohjelman valmisteluun. Prosessit ovat olleet vuorovaikutteisia ja avoimia. Asiakirjoihin liittyvä ympäristöselostus on perusteellinen. Odotamme, että avoin ja rakentava valmistelutyö maakunnan kaikkien toimijoiden kesken voi jatkua myös tulevaisuudessa.

Vastine:

MTK-EP:n esittämä huoli alkutuotannon kannattavuudesta on tärkeä ja aiheellinen. Etelä-Pohjanmaan liitto muistuttaa säännöllisesti edunvalvonnassaan alueen ja valtakunnan tason päättäjiä elinvoimaisen maatalouden turvaamisen merkityksestä. Oleellista on nostaa esille kotimaisen ruoantuotannon yliveraisuus niin ympäristöllisesti kuin eettisesti tarkasteltuna. Ruokaketjun

tuottojen epätasainen jakautuminen eri toimijoiden kesken on vakava ongelma, johon ratkaisuja on haettava ennen kaikkea markkinoilta ja koko Suomen tasolla. Etelä-Pohjanmaan maakuntastrategia hakee osaltaan ratkaisuja tähän pulmaan mm. elintarvikeketjun toimintaa edistävän hankerahoituksen kautta. Myös maaseudun kehittämisvaroja pyritään yhteistyössä Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen kanssa suuntaamaan maakunnan yhteistyöryhmän (MYR) toiminnassa maatalojen ja maaseudun elinvoimaa vahvistavasti.

Etelä-Pohjanmaa on kansallisesti merkittävä ruoantuotantomaa. Tämä näkyy Suomen ympäristökeskuksen alueperusteisessa päästölaskennassa Etelä-Pohjanmaan ja maatalouden korkeina kasvihuonekaasupäästöinä, kuten lausunnossa tuodaan esiin. Suomen ympäristökeskuksen päästölaskentaa ollaan kehittämässä etenkin alue- ja kulutusperustaisen laskennan osalta.

Maakuntastrategiassa ja -ohjelmassa viitataan useissa kohdissa maankäyttösektorin merkitykseen hiilensidonnallisuuden näkökulmasta. Maakuntaohjelman luvun 4.1 toimenpidettä "Edistetään maankäyttösektorin hiilidioksidipäästöjen selvitys- ja tutkimustyötä" täydennetään muotoon "Edistetään maankäyttösektorin hiilidioksidipäästöihin ja hiilen sidontaan liittyvää selvitys- ja tutkimustyötä". Hiilinieluihin liittyvä laaja-alainen tutkimus on tärkeää, jotta mm. lausunnossa esiin tuotu ruoantuotannon huoltovarmuus voidaan taata samalla edistämällä ilmastotavoitteiden saavuttamista.

Muutokset maakuntastrategiaan: Muutetaan toimenpide "Edistetään maankäyttösektorin hiilidioksidipäästöjen selvitys- ja tutkimustyötä" muotoon "Edistetään maankäyttösektorin hiilidioksidipäästöihin ja hiilen sidontaan liittyvää selvitys- ja tutkimustyötä".

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliiton Metsälinja, Etelä-Pohjanmaa ja Keski-Pohjanmaa

Kiitämme maakuntasuunnitelman ja -ohjelman laajaa ja monipuolista valmistelutyötä ja osallistavuutta. Ohjelmaa on laadittu hyvässä yhteistyössä ja huolellisesti, ja sidosryhmillä on ollut merkittävä rooli ohjelman laadinnassa.

Maakuntaohjelmassa on tuotu hyvin esiin maakunnan vahvuudet ja elinkeinoelämän kriittiset tekijät. Kuten strategiassa todetaan maakuntaa määrittää nyt ja tulevaisuudessa elävä maaseutu. Alkutuotannon rooli hyvinvoinnin lähteenä ja bio- ja kiertotalouden isona mahdollisuutena on tiedostettu maakuntaohjelmassa.

Laadukkaat ja toimivat liikenneyhteydet ja niiden kehittäminen on maakuntaohjelmassa mainittuna toimenpiteenä. Kiitämme ohjelmassa huomioitua alemman tieverkoston merkitystä. Alemman tieverkoston merkitys alkutuotannolle ja sitä kautta elinkeinoelämän tuotantoketjuille ja maakunnan hyvinvoinnille on kiistaton. Metsätalouden näkökulmasta myös valtatie- ja rautatieyhteydet maakunnan ulkopuolella ovat erityisen tärkeitä.

Ilmastoviisas Etelä-Pohjanmaa tiedostaa hyvin tavoitteet hiilineutraaliksi pääsemiseksi vuoteen 2035. Tavoitteeseen pääsemiseksi vaaditaan merkittäviä muutoksia mm. maankäytössä ja energiantuotannossa. MTK muistuttaa, että maa- ja metsätalous ovat ainoat toimialat, jotka tällä hetkellä pystyvät sitomaan ilmakehän hiiltä. Näiden toimialojen kehittäminen ja toimintaedellytysten turvaaminen on välttämätöntä asetettuihin tavoitteisiin pääsemiseksi. Kiitämme maakuntaohjelman tukea alueellisen metsäohjelman mukaisille kokonaiskestävää metsätaloutta edistäville toimenpiteille.

Etelä-Pohjanmaan toimintaympäristöä kuvaavassa kappaleessa maakuntaohjelmassa todetaan maakunnan lajiston uhanalaistumiskehityksen olevan huolestuttava, ja soiden suojelun tason olevan heikko. Lisäksi vanhojen metsien määrää ja suojelutasoa arvioidaan hyvin vähäiseksi.

MTK:n metsälinja pitää edellä mainittuja ilmaisia jyrkkinä ja perusteettomina. Edellä mainittujen lauseiden tueksi olisi syytä esittää mihin tutkimukseen tai dokumentaatioon väittämät perustuvat. Luonnon monimuotoisuutta on edistetty vuosia aktiivisesti metsänomistajien ja metsäalan toimijoiden toimesta mm. METSO-ohjelman toimenpiteillä, joka perustuu vapaaehtoiseen suojeluun. Ohjelman myötä metsien suojelupinta-ala kasvaa koko ajan. Lisäksi metsäsertifiointilla edistetään metsien kestäväää käyttöä. Luonnonhoito on osa metsänhoidon arkea. Tutkimukset ovat osoittaneet, että luonnonhoidon toimet ovat oikeansuuntaisia.

METSO-ohjelma on lisäksi saanut rinnalleen HELMI-ohjelman, jolla entisestään parannetaan luonnon monimuotoisuuden turvaamista ja tärkeiden elinympäristöjen säilymistä.

Tuemme vahvasti näiden vapaaehtoisuuteen perustuvien suojeluohjelmien toteutusta.

Vastine: Maakuntastrategiassa luonnon monimuotoisuuden ja vesistöjen tilaa käsittelevät huomiot koskevat luonnon monimuotoisuutta kokonaisuutena sisältäen eri lajit, luontotyytit ja elinympäristöt, mukaan lukien metsät. Etelä-Pohjanmaan osalta uhanalaistumiskehitystä on arvioitu kansalliseen tietoon nojaten, sillä pelkästään Etelä-Pohjanmaalle rajoittuvaa tietoa ei ole saatavilla. Viimeisimmät kansalliset uhanalaisuusarvioinnit on tehty lajien alueellisen uhanalaisuuden osalta vuonna 2019 ja luontotyyppien osalta vuonna 2018.

Lajiston uhanalaisuusarvioinneissa Etelä-Pohjanmaa kuuluu Pohjanmaan vyöhykkeeseen (3a, Keskiporeaalinen), jolla on eniten alueellisesti uhanalaisia lajeja eteläboreaalisen vyöhykkeen ohella. Suurimmalla osalla (32 %) näistä alueellisesti uhanalaisista lajeista ensisijainen elinympäristö on metsä.

Kansallisella tasolla ensisijaisesti metsissä elävien lajien osalta myönteistä kehitystä on tapahtunut 44 % lajeista. Näistä lajeista yli puolet on perhosia, jotka hyötyvät ilmaston lämpenemisestä. Samaan aikaan 56 % ensisijaisesti metsissä elävän lajin tilanne on merkittävästi heikentynyt. Näistä suurin osa on jäkäliä, perhosia ja kovakuoriaisia.

Ensisijaisesti soilla elävien lajien osalta myönteistä kehitystä on tapahtunut 17 % arvioituista lajeista (joista 63 % perhosia) ja kielteistä kehitystä jopa 83 % arvioituista lajeista. Suolajiston uhanalaisuuden merkittävimmät syyt ja uhkatekijät ovat ojitus ja turpeenotto. Nämä soiden maankäyttömuodot koskettavat erityisesti Etelä-Pohjanmaata.

Vuonna 2018 toteutetussa Suomen luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnissa arvioitiin yhteensä 400 luontotyyppiä, joista lähes puolet (48 %) arvioitiin uhanalaisiksi. Kaikki perinnebiotoopit arvioitiin uhanalaisiksi, ja niistä valtaosa äärimmäisen uhanalaisiksi. Toiseksi suurin uhanalaisten osuus on metsäluontotyypeillä (76 %). Koko maan tasolla arvioituista metsäluontotyypeistä kaksi kolmasosaa arvioitiin uhanalaisiksi ja viidennes silmälläpidettäväksi.

Luontotyyppien uhanalaisuuden osalta merkille pantavaa on, että vertailtaessa 10 vuoden välein toteutettujen uhanalaisuusarviointien tuloksia (v. 2008 ja 2018), koko maassa 56 % ja Etelä-Suomessa 61 % luontotyypeistä arvioitiin uhanalaistumisen kehityssuunnaltaan heikkeneviksi. Koko maassa sellaisten luontotyyppien osuus, joiden uhanalaistumiskehitys oli parantunut 10 vuoden aikana, oli vain 5 %. Näihin luontotyypeihin kuuluu esimerkiksi Itämeren ja

rannikon luontotyyppejä. Noin 9 % luontotyypeistä kehityssuuntaa ei pystytty arvioimaan.

Etelä-Pohjanmaan metsien erityispiirteitä on arvioitu hiljattain esimerkiksi Etelä- ja Keski-Pohjanmaan metsäohjelmassa 2021-2025. Ohjelman mukaan ekologisen kestävyyskannalta Etelä- ja Keski-Pohjanmaan talousmetsien merkittävin rakenteellinen puute on kuolleen puun vähäisyys. Muiksi puutteiksi arvioidaan palaneen puun, luonnontilaisten pienvesien, rehevien soiden ja vanhojen metsien vähäisyys. Alueen laajimpien luonnontilaisten kaltaisten metsien todetaan sijaitsevan suojelualueilla.

Luonnonvarakeskuksen mukaan lakisääteisten suojelualueiden osuus metsä- ja kitumaan pinta-alasta on Etelä-Pohjanmaalla 2,4 %, pelkän metsämaan osalta 1,8 %. Soidensuojelualueita Etelä-Pohjanmaalla on 5 110 hehtaaria. Suojeltujen soiden osuus koko Etelä-Pohjanmaan suoalasta on noin 4 %, ojittamattomilla soilla suojeltujen soiden osuus on vain 3 %. Maakuntaohjelman sivulla 40 todetaankin, että Etelä-Pohjanmaalla tarvitaan johdonmukaisia toimia erityisesti soiden suojeluun ja ennallistamiseen, perinnebiotooppien kunnostukseen sekä metsäisten elinympäristöjen suojeluun.

Etelä-Pohjanmaan liitto pitää kansallisia METSO- ja HELMI-ohjelmia erittäin tärkeinä. Esimerkiksi METSO-ohjelma on osoittautunut toimivaksi tavaksi osallistaa maanomistajia luonnon monimuotoisuuden suojeluun ja on tärkeää, että ohjelma ja sen jatkuvuus on tunnistettu myös luonnonsuojelulain uudistuksessa. METSO- ja HELMI-ohjelmien haasteena on kohteiden pienialaisuus ja heikko kytkeytyneisyys. Luonnon monimuotoisuuden uhanalaistumiskehityksen pysäyttäminen edellyttäisi elinympäristöjen nykyistä parempaa kytkeytyneisyyttä myös suojelualueiden ulkopuolella.

Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävä käytön strategian päätavoite oli pysäyttää luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen vuoteen 2020 mennessä. Vaikka joidenkin luontotyyppien ja lajien osalta uhanalaistumiskehitys on saatu hidastumaan, on luonnon monimuotoisuuden kokonaiskuva edelleen heikkenevä ja kehitys siten kansallisiin ja kansainvälisiin tavoitteisiin nähden huolestuttavaa.

Muutos maakuntastrategiaan: Ei muutoksia

Suomen metsäkeskus

Metsäkeskus katsoo, että Etelä-Pohjanmaan maakuntastrategialuonnos on hyvin laadittu kokonaisuus, jossa on tunnistettu maakunnan keskeiset kehittämistarpeet ja esitetty niitä vastaavat toimenpiteet sopivalla tarkkuudella. Strategian valmisteluprosessi on ollut hyvin johdettu ja toteutustapa osallistava, mikä näkyy työn lopputuloksessa

Erityisesti haluamme kiittää maakuntastrategian hyvää yhteensovittamista alueellisen metsäohjelman ja sen tavoitteiden kanssa. Maakuntastrategia ja metsäohjelma tukevat toisiaan ja edistävät alueen tasapainoista kokonaiskestävää (taloudellisesti, ekologisesti, sosiaalisesti, ilmastonäkökulmasta) kehitystä.

Strategialuonnoksen sivulla 34. Luonnon monimuotoisuus ja vesistöjen tila - kohdassa sanotaan lajiston uhanalaistumiskehityksen olevan maakunnassa huolestuttava. Metsäkeskus katsoo, että tällaista yleislausumaa ei tulisi ohjelmaan kirjata, koska uhanalaistumiskehityksen suunta vaihtelee eri elinympäristöissä ja eri lajeilla, ja esimerkiksi metsien osalta uhanalaistumiskehitys on Suomessa eri toimenpiteiden seurauksena hidastunut. Lausumaa tulisikin tarkentaa esimerkiksi kuvaamalla, mihin elinympäristöihin ja lajeihin erityisesti Etelä-Pohjanmaalla tulisi panostaa lajien suojelussa.

Vastine: Maakuntastrategiassa luonnon monimuotoisuuden ja vesistöjen tilaa käsittelevät huomiot koskevat luonnon monimuotoisuutta kokonaisuutena sisältäen eri lajit, luontotyytit ja elinympäristöt, mukaan lukien metsät. Etelä-Pohjanmaan osalta uhanalaistumiskehitystä on arvioitu kansalliseen tietoon nojaten, sillä pelkästään Etelä-Pohjanmaalle rajoittuvaa tietoa ei ole saatavilla. Viimeisimmät kansalliset uhanalaisuusarviointit on tehty lajien alueellisen uhanalaisuuden osalta vuonna 2019 ja luontotyyppien osalta vuonna 2018.

Lajiston uhanalaisuusarvioinneissa Etelä-Pohjanmaa kuuluu Pohjanmaan vyöhykkeeseen (3a, Keskipohjanmainen), jolla on eniten alueellisesti uhanalaisia lajeja eteläpohjanmaisen vyöhykkeen ohella. Suurimmalla osalla (32 %) näistä alueellisesti uhanalaisista lajeista ensisijainen elinympäristö on metsä.

Kansallisella tasolla ensisijaisesti metsissä elävien lajien osalta myönteistä kehitystä on tapahtunut 44 % lajeista. Näistä lajeista yli puolet on perhosia, jotka hyötyvät ilmaston lämpenemisestä. Samaan aikaan 56 % ensisijaisesti metsissä

elävän lajin tilanne on merkittävästi heikentynyt. Näistä suurin osa on jäkäliä, perhosia ja kovakuoriaisia.

Ensisijaisesti soilla elävien lajien osalta myönteistä kehitystä on tapahtunut 17 % arvioiduista lajeista (joista 63 % perhosia) ja kielteistä kehitystä jopa 83 % arvioiduista lajeista. Suolajiston uhanalaisuuden merkittävimmät syyt ja uhkatekijät ovat ojitus ja turpeenotto. Nämä soiden maankäyttömuodot koskettavat erityisesti Etelä-Pohjanmaata.

Vuonna 2018 toteutetussa Suomen luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnissa arvioitiin yhteensä 400 luontotyyppiä, joista lähes puolet (48 %) arvioitiin uhanalaisiksi. Kaikki perinnebiotoopit arvioitiin uhanalaisiksi, ja niistä valtaosa äärimmäisen uhanalaisiksi. Toiseksi suurin uhanalaisten osuus on metsäluontotyypeillä (76 %). Koko maan tasolla arvioiduista metsäluontotyypeistä kaksi kolmasosaa arvioitiin uhanalaisiksi ja viidennes silmälläpidettäväksi. Maakuntaohjelman sivulla 40 todetaankin, että Etelä-Pohjanmaalla tarvitaan johdonmukaisia toimia erityisesti soiden suojeluun ja ennallistamiseen, perinnebiotooppien kunnostukseen sekä metsäisten elinympäristöjen suojeluun.

Luontotyyppien uhanalaisuuden osalta merkille pantavaa on, että vertailtaessa 10 vuoden välein toteutettujen uhanalaisuusarviointien tuloksia (v. 2008 ja 2018), koko maassa 56 % ja Etelä-Suomessa 61 % luontotyypeistä arvioitiin uhanalaistumisen kehityssuunnaltaan heikkeneviksi. Koko maassa sellaisten luontotyyppien osuus, joiden uhanalaistumiskehitys oli parantunut 10 vuoden aikana, oli vain 5 %. Näihin luontotyypeihin kuuluu esimerkiksi Itämeren ja rannikon luontotyyppejä. Noin 9 % luontotyypeistä kehityssuuntaa ei pystytty arvioimaan.

Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestäväen käytön strategian päätavoite oli pysäyttää luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen vuoteen 2020 mennessä. Vaikka joidenkin luontotyyppien ja lajien osalta uhanalaistumiskehitys on saatu hidastumaan, on luonnon monimuotoisuuden kokonaiskuva edelleen heikkenevä ja kehitys siten kansallisiin ja kansainvälisiin tavoitteisiin nähden huolestuttavaa.

Muutos maakuntastrategiaan: Ei muutoksia

Thermopolis Oy

Thermopolis Oy on osaltaan osallistunut maakuntastrategian valmisteluun. Valmisteluvaiheessa esille nostamamme asiat energia-, ympäristö- ja kehitystyöstä on huomioitu maakuntastrategian luonnoksessa. Osaltamme kiitämme Etelä-Pohjanmaan liittoa ja valmisteluun osallistuneita henkilöitä hyvin tehdystä työstä.

Muutokset maakuntastrategiaan: Ei muutoksia

CLAY-hanke

CLAY — Cross Sector Support for Innovative and Competitive Artistic Ceramic SMEs –hankkeen aiheena on ollut keramiikka ja keramiikan tuotannon kehittäminen. Se on EU:n kansainvälisestä Interreg Europe -ohjelmasta rahoitettu hanke, jonka tavoitteena on ollut vahvistaa käsi- ja taideteollista keramiikan tuotantoa Euroopan eri alueilla. Hankkeen eri jäsenalueilta on etsitty hyviä käytäntöjä, jotka tukevat keramiikan tuotantotapojen uudistamista, muotoilua, kansainvälistymistä, markkinointia ja myyntiä. CLAY-hankkeen pääpartneri on Umbrian alue Keski-Italiasta, jossa keramiikalla on hyvin pitkät perinteet. Muut partnerialueet ovat Espanjasta, Portugalista, Suomesta, Romaniasta ja Ranskasta.

Etelä-Pohjanmaalla CLAY-hankkeen avulla on pyritty vahvistamaan keramiikka-alan toimintaedellytyksiä ja tavoittelemaan uusia yhteistyön muotoja eri alojen välille sekä kannustettu ottamaan käyttöön innovatiivisia ratkaisuja, joilla voi parantaa esimerkiksi markkinointia. Hankkeessa on tehty alueiden välisiä vierailuja ja toteutettu verkkotapaamisia, joiden avulla on vaihdettu tietoa ja kokemuksia hyvistä käytännöistä eri alueilta.

Hankkeen toteutuksessa tärkeässä roolissa on ollut alueellinen sidosryhmä, jossa on ollut jäsenenä alan yrittäjiä ja muita hankkeen teemaan liittyviä toimijoita. Sidosryhmä on tavannut joitakin kertoja vuodessa, ja tapaamisissa ryhmän jäsenet ovat keskustelleet muiden alueiden esimerkeistä ja pohtineet yhdessä, miten niitä voitaisiin soveltaa omalla alueella.

Interreg Europe -hankkeissa keskeinen tavoite on myös hankkeen teemaan liittyvään alueelliseen kehittämispolitiikkaan vaikuttaminen sen kannalta tärkeän

politiikkainstrumentin kautta. CLAY-hankkeessa Etelä-Pohjanmaalla on politiikkainstrumentiksi valittu maakuntaohjelma.

Kaikilla hankkeen alueilla laadittiin alueellinen kehittämisohjelma. Etelä-Pohjanmaalla käytännön kehittämistoimenpiteeksi valittiin luovien alojen yrittäjien palvelupolun kuvaaminen, ja osana tätä prosessia ohjeistuksen laatiminen kehittämisselityksen laatijoille. Ohjeistus on tehty keräämällä Etelä-Pohjanmaan liiton 21.10.2021 järjestämässä työpajassa luovien alojen yrittäjien kommentteja, toiveita, havaintoja ja kokemuksia oman yritystoimintansa haasteista sekä mahdollisuuksista löytää apua ongelmatilanteissa. Ohjeistus esitetään lausuntona Huomisen lakeus -maakuntastrategiasta suhteuttamalla yrittäjien sekä CLAY-hankkeen sidosryhmän edustajien käytännönläheiset näkemykset strategian sisältöön luovien alojen, kulttuurin ja yrittäjyyden näkökulmista. Lausunnon toivotaan vaikuttavan etenkin maakuntaohjelman sekä älykkään erikoistumisen strategian tavoitteiden käytännön toteuttamiseen esimerkiksi alueellisen kehittämisrahoituksen hakukuulutuksissa ja myönnöissä siten, että luovien alojen yritysten ja muiden toimijoiden erityishaasteet otetaan huomioon.

Luovien alojen yrittäjät toivovat edelleen enemmän tukea, vaikkakin moni oli yrittäjyyden polun alussa yllätynyt siitä, kuinka paljon tukea on saatavilla eri tahojen kautta. Tuen löytäminen voi olla haasteellista aluksi, mutta moni oli saanut apua tähän esimerkiksi muilta yrittäjiltä. Konkreettisena esimerkkinä tuesta nostetaan esimerkiksi luovien alojen yhteistä innovointia ja kampanjointia. Koetaan, että näkyvyys olisi parempi, jos tehtäisiin edelleen enemmän yhdessä toimia. Lisäksi kaivataan edelleen mahdollisuuksia kohtaamisille ja verkostoitumistilaisuuksia. Useat yrittäjät kokivat, että Etelä-Pohjanmaalla on suotuisat lähtökohdat luovan alan yrittäjyydelle. Ilmapiiriä kuvattiin yrittäjyyttä tukevaksi.

Maakuntaohjelman luonnoksen kohdassa 4.2.3. Hyvinvointi- ja elämystalous nostetaan seuraavat luovia aloja koskevat toimenpiteet esille:

- Kehitetään luovien alojen toimintaympäristöjä ja yrittäjyyttä.
- Vahvistetaan luovan alan innovaatioverkostoja ja luodaan välineitä niiden kehittämiseen ja kehityksen seurantaan.

Yllä mainitut toimet ovat aiheellisia ja samat asiat ovat selkeästi toistuneet myös yrittäjien suorassa palautteessa. CLAY-hankkeen sidosryhmä toteaa, että kyseiset

toimet ovat merkityksellisiä luoville aloille ja ne nähdään tärkeinä alan kehittämisen kannalta.

Vastine: Etelä-Pohjanmaan liitto yhtyy lausunnossa esitettyihin näkemyksiin.

Muutokset maakuntastrategiaan: Ei muutoksia

FRIDGE-hanke

Etelä-Pohjanmaan liitossa käynnissä oleva Interreg Europe -ohjelmasta rahoitettu FRIDGE-hanke tarkastelee tässä lausunnossa maakuntaohjelman luonnosta hankkeen tavoitteisiin ja hankkeessa tunnistettuihin kehittämistarpeisiin peilaten.

FRIDGE-hanke

FRIDGE - Development of food industry SME competitiveness for better potentials in growth -hankkeen tavoitteena on ollut elintarvikealan pk-yritysten kilpailukyvyyn ja sitä edistävien toimenpiteiden kehittäminen. Hanke on rahoitettu Euroopan unionin Interreg Europe -ohjelmasta ja sitä tehdään kuuden Euroopan alueen yhteistyönä. Hankkeessa on tehty kartoituksia elintarvikealan yritysten toimintaympäristöistä jäsenalueilla sekä kartoitettu ja jaettu hyviä käytänteitä yritysten kehittämisessä. Kehittämisen teemoiksi ovat nousseet muun muassa yritysten markkinoille pääsyn tukeminen sekä yritysten tuottavuuden, jalostusasteen ja kasvun tukeminen.

Interreg Europe -hankkeissa keskeinen tavoite on hankkeen teemaan liittyvään alueelliseen kehittämispolitiikkaan vaikuttaminen ennalta määritetyn politiikkainstrumentin kautta. Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelma ja siellä erityisesti pk-yritysten kehittämistä ja kasvua tukevat tavoitteet on määritetty hankkeen keskeiseksi politiikkainstrumentiksi ja hankkeen tavoitteena on käynnistää politiikkainstrumenttia ja sen tavoitteita tukevia kehittämistoimenpiteitä alueella. Maakuntaohjelman päivittämisen yhteydessä on katsottu myös tarpeelliseksi seurata ja kommentoida uuden maakuntaohjelman rakentumista ja tuoda esiin, kuinka uusi ohjelma ottaa huomioon elintarvikealan pk-yritysten kehittämistarpeita.

Kehittämistarpeiden kartoitus

Hankkeessa on tehty useita alueellisia kartoituksia elintarvikealan toimintaympäristöstä ja kehittämistarpeita. Kartoitukset on tehty yhdessä alueellisen sidosryhmän kanssa, jossa on mukana elintarvikealan kehittäjiä, yrityskehittäjiä sekä myös elintarvikealan yrityksiä. Tämän lisäksi yrityksille on tehty kysely osana alueellisen toimintasuunnitelman työstämistä.

Kartoituksista ja kyselyistä on noussut esiin muun muassa seuraavia asioita:

1. Maakunnassa sijaitsevat elintarvikealan yritykset ovat muutamaa suurempaa yritystä lukuun ottamatta kooltaan erittäin pieniä, usein mikroyrityksiä ja yritystoimintaa tehdään usein esimerkiksi muun työn ohella. Yrityksillä on tästä johtuen hyvin rajalliset resurssit yritystoiminnan kehittämiseen tai kasvattamiseen. Kaikilla ei myöskään ole aina motivaatiota tai halua kasvaa. Kehittämistoiminnan suuntaamisessa onkin katsottu tärkeäksi tunnistaa kasvuhaluiseimmat ja -potentiaalisemmat yritykset sekä käynnistämään toimenpiteitä, joilla kannustetaan yrityksiä kehittymään ja kasvamaan. Alueen yrityksiin pitäisi saada luotua enemmän myönteistä ja kasvuun suuntautuvaa yrityskulttuuria.
2. Rahoitusinstrumentteja ja TKI-tukea elintarvikealan yritysten toiminnan kehittämiseen on maakunnassa toistaiseksi hyvin saatavilla, mutta erityisesti pienemmille yrityksille nämä voivat näyttäytyä joskus monimutkaisilta ja vaikeasti saavutettavilta. Kohdennettua tukea, neuvontaa ja tiedotusta rahoituksen saamiseen ja hakemiseen liittyen tarvitaan lisää.
3. Alhainen jalostusaste on merkittävä haaste elintarvikealan yrityksissä ja TKI-toimenpiteitä yritysten tukemiseksi ja kehittämiseksi tarvitaan jatkossakin yhä enemmän. Yhteistyötä TKI-toimijoiden kanssa pitää edelleen kehittää ja esimerkiksi elintarvikealan digitaalisen osaamiskeskuksen kehittäminen Etelä-Pohjanmaalle on tärkeä maakuntaohjelmaan kirjattu avaus. (Älykkäiden) teknologioiden hyödyntämistä ja käyttöönottoa elintarvikealan yrityksissä pitää edistää entistä vahvemmin.
4. Yhteistyötä ja verkostoitumista niin yritysten välillä keskenään kuin kehittymistä edesauttavien TKI-toimijoiden kanssa pitäisi edistää ja vahvistaa entisestään. Kaikenlaiset toimenpiteet, jotka edistävät yhteistyötä ja verkostoitumista elintarvikealan yritysten välillä ovat tervetulleita. Erityisesti pienten yritysten kasvun kannalta verkostoituminen on tärkeää. Viime vuosina maakunnan ruoka-alaa on kehitetty ruokaprovinssibrändin

alla, mikä tarjoaa yhden mahdollisen verkostoitumiskeinon alueen yrityksille. Ruokaprovinssin kehittäminen onkin tunnistettu tärkeäksi myös FRIDGE-hankkeessa ja hankkeella pyritään käynnistämään uusia toimenpiteitä ruokaprovinssin ympärille.

5. Markkinoille pääsy ja siellä pysyminen on keskusteluttanut hankkeessa paljon. Markkinointi-, myynti- ja jakelukanaviin liittyvä osaaminen ja toisaalta niihin liittyvien palveluiden kehittäminen on tärkeää yritysten kilpailukyvyn kannalta. Elintarvikealan yritykset sijaitsevat maakunnassa myös hajallaan, pitkien etäisyyksien päässä, jolloin kuljetus- ja logistiikkakustannukset heikentävät yritysten kilpailukykyä. Näihin liittyvän osaamisen ja toisaalta myös palveluiden kehittäminen on myös tärkeää, jotta yritykset pystyisivät toimimaan kilpailukykyisesti markkinoilla.

Kehittämistarpeiden näkyminen maakuntaohjelmassa

Maakuntaohjelman teemassa Älykäs ja taitava, kohdassa 3.3 Vahvistuvat innovaatioekosysteemit otetaan hyvin huomioon myös FRIDGE-hankkeessa esiin nostettuja teemoja. Innovaatiotoiminnan tasokorotuksen toteuttaminen sekä laadukkaiden TKI- ja oppimisympäristöjen kehittäminen hyödyttävät yhtä lailla myös elintarvikealan yrityksiä ja pitkälti yllä mainittuja kehittämisen teemoja ja tarpeita. Ruoka-alan digitaalisten teknologioiden kansallisen osaamiskeskuksen rakentamisen toimenpide tukee olennaisesti elintarvikealan yrityksiä ja kehittymisen mahdollisuuksia Etelä-Pohjanmaalla myös tulevaisuudessa. Seinäjoen ekosysteemisopimuksen vahvistaminen luo edellytyksiä ruokainnovaatioekosysteemin vahvistamisen ja monipuolistamisen kautta myös elintarvikealan yrityksille.

Myös teemassa 4 Joustava ja kestävä otetaan hyvin huomioon elintarvikealan yritysten kehittämisen tarpeita. Kohta 4.2. elinkeinopainoalojen vahvistaminen (Smart Lakeus) ja siellä alakohta 4.2.1. Kestävä ruokaekosysteemi ja biotalouden uudet ratkaisut luovat mahdollisuuksia elintarviketeollisuuden yritysten kehittämiseen. Ruokaketjun sisäisen yhteistyön ja tiedonvaihdon vahvistaminen, korkean lisäarvon tuotteiden kehittäminen, uusien teknologioiden ja digitalisaation hyödyntäminen, kuluttajatuntemuksen ja kuluttajalähtöisyyden lisääminen ruoka-alan tuotekehityksessä ja samoin myös ruokaprovinssi-brändin hyödyntäminen ovat kaikki tavoitteita ja toimenpiteitä, jotka on tunnistettu tärkeiksi myös FRIDGE-hankkeessa. Alakohdassa 4.2.2. Älykkäät teknologiat

luodaan samoin mahdollisuuksia elintarviketeollisuuden yrityksille ja niiden toiminnan kehittämiseksi.

Kohdassa 4.3 Toimintatapojen uudistaminen kaikki alakohdat tukevat myös FRIDGE-hankkeessa tunnistettuja tarpeita.

Lausunto

Yllä mainittuihin kehittämistarpeisiin liittyen FRIDGE-hanke toteaa, että tuleva maakuntaohjelma 2022-2025 sekä siihen liittyvä älykkään erikoistumisen strategia mahdollistavat varsin hyvin hankkeessa tunnistettuja elintarvikealan pk-yritysten kehittämiseen liittyviä tarpeita.

Ottaen huomioon elintarvikealan yritysten pienen koon ohjelmassa lueteltujen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteuttamiseen osalta todettakoon, että kasvun ja kehittymisen edellytyksiä on muistettava luoda matalalla kynnyksellä kaikenkokoisille yrityksille.

Vastine: Etelä-Pohjanmaan liitto yhtyy lausunnossa esitettyihin näkemyksiin. Lausunnossa nostetaan esiin pienten yritysten kehittymisen edellytykset. Ohjelmassa on monin tavoin pyritty huomioimaan palvelut ja toimintatavat, joilla mahdollistetaan ja kannustetaan pieniä yrityksiä kasvuun ja liiketoiminnan uudistamiseen.

Muutokset maakuntastrategiaan: Ei muutoksia

5 Työmarkkinajärjestöt

SAK:n Länsi-Suomen aluetoimisto

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö yhtyy maakuntaohjelman nostamiin kärkeihin. Etelä-Pohjanmaan elinvoimaisuutta tukee ennen kaikkea korkea työllisyys. Maakuntaohjelma kiinnittää osuvasti huomiota työllisyyden vahvistamiseen parantamalla nuorten, pitkäaikaistyöttömien, maahanmuuttajien ja osatyökykyisten työelämävalmiuksia. Satsauksia tarvitaan entistä enemmän työntekijöiden osaamiseen ja koulutukseen. Pitää lisätä lyhytkestoista työvoimakoulutusta ja pätevyyskoulutusten tarjontaa sekä nuorten

oppisopimuskoulutusta. Kohtaanto-ongelmiin vastataan myös tehokkaasti kiinnittämällä huomiota työpaikkojen laatuun; sillä on erittäin suuri merkitys siihen, kuinka helposti niihin saadaan palkattua työntekijöitä. Työntekijöiden kannalta epävarmoja työsuhteita on valitettavan paljon avoimissa työpaikoissa; määrä- ja osa-aikaiset työsuhteet, vuokratyö ja provisiopalkkaiset työt tarjoavat harvoin kunnollisen toimeentulon mahdollisuuksia. Maakuntaohjelman tulee tavoitella uusia työpaikkoja, jotka takaavat kokoaikaista ja vakinaista työtä.

SAK:n Työsuhdeneuvonnan kehittämishankkeessa on huomattu, että etenkin työuriaan vasta aloitteleville työelämän pelisäännöt eivät ole tuttuja ja niistä opitaan vasta työelämässä – joskus kantapään kautta. Niin maahanmuuttajien kuin nuorten ja muiden haavoittuvassa asemassa olevien työelämätietoisuutta on lisättävä. Omien velvollisuuksien ja oikeuksien tunteminen ehkäisee vaaraa joutua hyväksikäytetyksi työelämässä. Tässä yhteistyö koulutuksen järjestäjien, työnantajien, työmarkkinajärjestöjen ja kolmannen sektorin toimijoiden kesken on erityisen tärkeää. SAK on jatkossakin mielellään mukana erilaisissa valta- ja maakunnallisissa hankkeissa, joissa voidaan lisätä ja kehittää työntekijöiden osaamista ja työmarkkinakelpoisuutta.

Oikeudenmukainen siirtymä on otettava erityisesti huomioon työntekijöiden näkökulmasta, jotta liikkumisen kalleus ei lisää kohtaanto-ongelmaa. Joukkoliikenteen ja kaavoituksen merkitys on tässä kohtaa suuri. Kohtuuhintaisia asuntoja pitää rakentaa kasvavalle alueelle lisää ja joukkoliikenteen pitää olla palkansaajille sujuvasti saatavilla. Siirtymä fossiilisista polttoaineista päästöttömiin vaihtoehtoihin vaatii tiiviimpää yksityisen ja julkisen sektorin yhteistyötä – esimerkiksi teollisen mittakaavan vedyntuotannon käynnistämiseksi. Lisäksi energiayhtiöiden siirtymä kaukolämmössä pois palamiseen perustuvista tuotantomuodoista edellyttää, että esimerkiksi datakeskuksien hukkalämpöä tai pienydinvoimaa hyödyntäviä alueita on käytettävissä. Mikäli Suomi toimii ensimmäisten joukossa energiamurroksessa, voi kotimaisesta teknologiasta syntyä merkittäviä uusia vientiteollisuuden haaroja.

Etelä-Pohjanmaan vahvuutena on monipuolinen verkosto yrittäjiä ja erikokoisia yrityksiä, varsinkin ruokamaakuntana löytyy mahdollisuuksia luoda kestäviä ratkaisuja ja uutta kasvua, myös vientiin.

Vastine: Etelä-Pohjanmaan liitto yhtyy lausunnossa esitettyihin huomioihin.

Muutokset maakuntastrategiaan: Ei muutoksia

6 Naapuriliitot

Keski-Pohjanmaan liitto

Maakuntastrategian luonnokseen on nostettu Etelä-Pohjanmaan tulevaisuuden kilpailukyvyyn ja elinvoimaisuuden kannalta keskeisiä teemoja.

Maakuntasuunnitelmassa esitetyt tavoitteet liittyvät kaikkia alueita ja maakuntia koskettaviin ajankohtaisiin megatrendeihin, joista on kuitenkin nostettu esille Etelä-Pohjanmaan näkökulmasta keskeiset teemat. Näihin muutosilmiöihin pyritään vastaamaan kunnianhimoisilla tavoitteilla. Tavoitteet on määriteltä osittain konkreettisina lukuina ja mittareina, mikä edistää tavoitteiden saavuttamista ja mahdollistaa niiden paremman seurannan pitkällä aikajänteellä.

Etelä-Pohjanmaan aluerakenteen kuvauksessa on tuotu kattavasti esille maakunnan verkostoituminen eri suuntiin. Keski-Pohjanmaan liitto pitää erittäin tärkeänä, että aluerakenteessa on huomioitu Keski-Pohjanmaan maakunta yhtenä merkittävänä ylimaakunnallisena yhteytenä ja toivoo, että jatkossakin yhteistyötä tehdään molemmille maakunnille tärkeiden tavoitteiden edistämiseksi.

Maakuntaohjelma vuosille 2022–2025 perustuu suunnitelmaosiossa esitettyihin kolmeen teemaan: vakaa ja vilkas, älykäs ja taitava, joustava ja kestävä. Teemoilla voidaan hyvin kuvata Etelä-Pohjanmaan profiilia. Maakuntaohjelman tavoitteet keskittyvät osin kaikille alueille ajankohtaisiin teemoihin, kuten vetovoimaisuuden, saavutettavuuden ja osaamisen kehittämiseen, mutta tavoitteissa on onnistuneesti nostettu esille myös Etelä-Pohjanmaan erityispiirteisiin liittyviä pullonkauloja ja niihin liittyviä kehittämistavoitteita ja toimenpidekokonaisuuksia. Toimenpiteet ovat kuitenkin keskenään hieman eritasoisia, osa niistä on hyvin konkreettisia ja yksityiskohtaisia, osa yleisemmällä tasolla.

Etelä-Pohjanmaan älykkään erikoistumisen strategia on kirjoitettu kiinteäksi osaksi maakuntaohjelman tavoitteita eikä sitä ole käsitelty pelkästään kärkitoimialojen näkökulmasta, vaan myös toimintatapojen muutoksena. Lähestymistapa on innovatiivinen ja onnistunut ja se myös vahvistaa maakuntaohjelman ja älykkään erikoistumisen tavoitteiden keskinäisiä yhteyksiä. Kokonaisuutena älykkään erikoistumisen tavoitteet kuitenkin muodostavat

merkittävän osan kaikista maakuntaohjelman kehittämistavoitteista ja toimenpidekokonaisuuksista. Tämä voi näyttäytyä maakuntaohjelman käytännön toteuttamisen kannalta sekä etuna että haasteena.

Vastine: Etelä-Pohjanmaan liitto yhtyy lausunnossa esitettyihin näkemyksiin. Älykkään erikoitumisen tavoitteiden näkyvyys maakuntaohjelmassa on tietoinen ratkaisu, jolla pyritään myös mahdollistamaan ohjelman toimeenpano keskeisillä rahoitusvälineillä.

Muutokset maakuntastrategiaan: Ei muutoksia

Pirkanmaan liitto

Huomisen lakeus -maakuntastrategian luonnos on poikkeuksellisen tasokas kokonaisuus, jossa isot, monilta osin globaalit ja systeemiset kehityshaasteet ja niihin liittyvät tavoitteet on perusteltu, kuvattu ja purettu ymmärrettäviin, maakuntamittakaavaisiin ja Etelä-Pohjanmaan näköisiin toimenpidekokonaisuuksiin. Esitys on seikkaperäinen, johdonmukainen, kattava ja tietopohjaltaankin runsas. Strategialuonnoksessa tunnistetut kehittämistyön haasteet ja isot ilmiöt ovat ajankohtaisia ja kaikille Suomenkin maakunnille enemmän tai vähemmän yhteisiä.

Vaikka strategialuonnoksen rakenne ja jäsenitys on selkeydeltään muuten esimerkillinen, aiheuttaa runsas tekstin määrä sekä erilaisten kriittisten tekijöiden, kohtalonkysymysten ja tavoitteiden saavuttamisedellytysten esittely sen, että strategian terävimmät sisältökärjet eivät hahmotu aivan helposti. Etelä-Pohjanmaan kehittämisen päämäärät löytyvät strategiasta kuitenkin selkeinä.

Vaikka ne onkin esitelty Huomisen lakeus -strategiassa perusteellisemmin, ovat Etelä-Pohjanmaan kehittämislinjaukset Pirkanmaan tunnistamien tavoitteiden kanssa suuressa määrin samanhenkisiä. Digivihreä siirtymä on molemmissa maakunnissa keskeinen tulevaisuushaaste, vaikka sen keinoissa ja painoalueissa pitääkin maakuntien välillä olla myös eroja.

Pirkanmaan valmisteilla olevassa maakuntaohjelmassa on valittu missiolähtöinen esitystapa. Ohjelman painopisteet on esitetty kehittämistehtävinä, jotka osoittavat yhteisen tekemisen suunnan maakunnan eri toimijoille. Pirkanmaan missiot ovat luonnosvaiheessa seuraavat:

- Pirkanmaalla tehdään osaamisesta ja tiedosta arvoa
- Pirkanmaalla liiketoiminta uudistuu ja kasvaa kestävästi
- Pirkanmaalla kukaan ei syrjäydy
- Pirkanmaalla asutaan ja liikutaan kestävästi
- Pirkanmaa vahvistuu kansainvälisyydestä

Maakuntien kehittämistavoitteiden toteuttaminen ja niiden systeminen yhteenkietoutuminen edellyttävät samansuuntaista työskentelyä muiden alueiden sekä kansallisen ja kansainvälisen tason toimijoiden kanssa. Pirkanmaa haluaa tässä hengessä vahvistaa hyvää yhteistyötään Etelä-Pohjanmaan kanssa, ja uusi maakuntastrategia antaa sille vahvan pohjan tunnistaessaan molemmille maakunnille yhteisiä päämääriä.

Vastine: Etelä-Pohjanmaan liitto yhtyy lausunnossa esitettyihin näkemyksiin.

Muutokset maakuntastrategiaan: Ei muutoksia

Pohjanmaan liitto

Etelä-Pohjanmaan maakuntastrategiassa tunnistetut kriittiset muutoshaasteet ja kohtalonkysymykset ovat monelta osin samoja kuin Pohjanmaalla. Suurimmat haasteet molemmissa maakunnissa liittyvät väestörakenteen muutokseen, työn ja teknologian murrokseen, osaavan työvoiman saatavuuteen, elinkeinoelämän uudistumiseen sekä ekologisen kestävyyskriisin torjuntaan. Haasteemme ovat siis yhteisiä, mikä antaa hyvän pohjan yhteistyölle ja yhteisten ratkaisujen etsinnälle.

Etelä-Pohjanmaan visio vuodelle 2050 on Lakeutta laajempi: merkityksellinen elämä kaikille, työtä jokaiselle, joka työtä etsii sekä kasvua kestävydestä. Visiota toteutetaan kehittämisteemoissa, joita ovat vakaa ja vilkas, älykäs ja taitava sekä joustava ja kestävä.

Etelä-Pohjanmaan maakuntastrategian rakenne on pääosin toimiva ja hyvin jäsennelty. Tehdyt valinnat ovat osuvia ja ajankohtaisia. Kehittämishaasteet on nostettu näkyvästi esille ja ne kytkeytyvät tiiviisti strategiassa esitettyihin tavoitteisiin ja toimenpiteisiin. Kehittämisteemojen otsikointi on keveä ja tuore, mutta ei välttämättä kaikkein kuvaavin, mikä saattaa vaikeuttaa erityisesti ympäristöön liittyvien asiakokonaisuuksien löytämistä. Myös elinkeinoelämän uudistumisen kytkeminen samaan kokonaisuuteen hiilineutraalisuuden tavoitteen

kanssa tuntuu ensilukemalta yllättävältä. Ilmastomuutoksen torjunta kytkeytyy kyllä tiiviisti elinkeinoelämän uudistumiseen, mutta on huomattavasti laajempi yhteiskunnallinen kysymys. Näin ollen ilmastomuutokseen ja ympäristön tilaan liittyvien asioiden kokoaminen yhteen kokonaisuuteen saattaisi olla toimivampi ratkaisu. Samoin TKI-toimintaa ja elinkeinoelämän uudistumista saattaisi olla perusteltua tarkastella yhdessä kokonaisuudessa, sillä ne liittyvät tiiviisti toisiinsa.

Kaiken kaikkiaan Etelä-Pohjanmaan maakuntastrategian luonnos on onnistunut ja ajankohtainen kokonaisuus, jossa maakunnan tulevaisuuden kehittämishaasteet on hyvin tunnistettu. Maakuntastrategia tarjoaa myös hyvän pohjan Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan väliselle yhteistyölle esimerkiksi hiilineutraalisuuden saavuttamisessa sekä bio- ja kiertotalouden ja elintarvikejärjestelmän kehittämisessä. Liikennehankkeiden osalta laajaa yhteistyötä edellyttävät esimerkiksi valtatie 3 parantaminen, Seinäjoki–Vaasa yhteysvälin raideliikenteen nopeuttaminen sekä Suupohjan kehityskäytävän kehittäminen.

Pohjanmaan liitto toivoo, että maakuntien välinen hyvä yhteistyö jatkuu edelleen ja että sekä hyviksi havaittuja

Vastine: Lausunnon esille nostamat havainnot asiakirjan rakenteesta ovat perusteltuja. Jäsentelyyn on kuitenkin päädytty pitkän pohdinnan perusteella. Ilmastokysymykset huomioidaan yleisenä kehittämiskokonaisuutena, mutta on haluttu myös korostaa yritysten ja niiden liiketoiminnan uudistamista tästä näkökulmasta. Osittain rakenteeseen vaikuttaa myös älykkään erikoistumisen painotusten nivominen osaksi kokonaisuutta.

Etelä-Pohjanmaan liitto yhtyy lausunnon näkemyksiin maakuntien välisen yhteistyön vahvistamisesta.

Muutokset maakuntastrategiaan: Ei muutoksia

Satakuntaliitto

Satakuntaliitto toteaa, että Etelä-Pohjanmaan maakuntastrategian Huomisen lakeus luonnos on selkeä ja johdonmukainen kokonaisuus. Laadittu tiivistelmä on erinomainen. Maakuntaohjelman rakenne noudattelee selkeästi maakuntasuunnitelman jakoa kehittämisen kolmeen pääteemaan: Vakaa ja Vilkas,

Älykäs ja Taitava, Joustava ja Kestävä. Älykkään erikoistumisen sisällöt on merkitty maakuntaohjelmaan tunnisteella Smart lakeus.

Maakuntaohjelman seurannan menetelmät ovat monipuoliset. Pääindikaattorit ja niiden tavoitetasojen seuraaminen, hankeseuranta sekä mm. maakunnan toimijoille suunnattu barometrikysely ohjelman tavoitteiden toimeenpanosta tuovat konkretiaa ohjelman vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden seurantaan. Strategian laadintaprosessi on ollut osallistava ja tarjonnut kattavat vaikuttamismahdollisuudet maakuntastrategian sisältöihin.

Satakuntaliitto tuo esille, että Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelman 2022-2025 strategisissa tavoitteissa ja toimenpiteissä on tunnistettavissa yhteisiä kehittämistavoitteita ja -teemoja Satakunnan maakuntaohjelmaluonnoksen sekä älykkään erikoistumisen strategialuonnoksen kanssa. Tämä antaa hyvät mahdollisuudet maakuntien väliselle yhteistyölle myös jatkossa. Satakuntaliitto toivoo, että maakunnille tärkeissä yhteisissä teemoissa tehty hyvä yhteistyö jatkuu ja vahvistuu molempia maakuntia hyödyttävällä tavalla.

Vastine: Etelä-Pohjanmaan liitto yhtyy lausunnossa esitettyihin näkemyksiin. Maakuntien välistä yhteistyötä on tärkeää vahvistaa edelleen.

Muutokset maakuntastrategiaan: Ei muutoksia

7 Muut yhteistyötahot

Ala-Mursula, Ala-Mursula, Yrjänäinen, Virtanen

Haluamme säilyttää Lampimäki ja Lampi tilat maatalouden kulttuurialueena.

Vastine: Etelä-Pohjanmaan maakuntastrategiassa maakunnan omaleimaiset kulttuurimaisemat on tunnistettu tärkeäksi tekijäksi esimerkiksi asumisviihtyvyyden kannalta. Maakuntaohjelman tavoitteena on jatkossakin huomioida kulttuuriarvot esimerkiksi asumisen, rakentamisen ja muiden yhteiskunnan toimintojen suunnittelussa.

Muutokset maakuntastrategiaan: Ei muutoksia

Etelä-Pohjanmaan rautatieyhdistys

Maakuntaohjelma 2022-2025

2 Vakaa ja vilkas: Miten Etelä-Pohjanmaa kehittyy tasapainoisena ja hyvinvoivana?

2.3 Sujuva ja saavutettava arki

Toimenpide: Varmistetaan laadukkaat ja sujuvat liikenneyhteydet maakunnan asukkaille, elinkeinoelämälle, maakuntaan saapuvalle ja sieltä lähtevälle liikenteelle.

Kehitetään liikenneverkkoja ja liikenteen palveluita kehityskäytävittäin (Kauhajoki-Seinäjoki-Kauhava, Vaasa-Seinäjoki-Jyväskylä ja Tampere-Kurikka-Vaasa).

Etelä-Pohjanmaan rautatieyhdistys esittää, että kehityskäytävä Kauhajoki-Seinäjoki-Kauhava ulotetaan kulkemaan Kaskisiin saakka ylittäen maakuntarajan samalla tavalla kuin on toimittu Vaasa-Seinäjoki-Jyväskylä ja Tampere-Kurikka-Vaasa kehityskäytävien osalta.

Kehityskäytävän jatkamista Kaskisiin rautatieyhdistys perustelee sillä, että Kaskisissa sijaitsee EU:n kattavan verkon TEN-T satama, joka on tärkeä tavaraviennin ja -tuonnin satama. Esitys tukee valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman tavoitetta saavutettavuuden toteutumisesta erityisesti vientiyritysten näkökulmasta. Satamat ja niiden takamaalla sijaitsevat vientiyritykset muodostavat kokonaisuuden, jossa yhdistyy maantie-, raide- ja meriliikenne. Kaskisten sataman takamaahan kuuluu Keski-Suomi sekä pääradan varsi niin etelään kuin pohjoiseen. Rautatieyhdistyksen mielestä Kauhava-Seinäjoki-Kauhajoki kehityskäytävän ulottaminen Kaskisiin vahvistaa myös muita maakuntastrategiaan valittuja kehityskäytäviä.

Kaskisten satama on kasvava ja kehittyvä satama. Vuonna 2020 satama käsitteli yli 1 200 000 tonnia tavaraa. Sataman käynnissä olevien ja käynnistyvien kehitysinvestointien arvioidaan tuovan satamalle vahvaa kasvua koko alkaneen vuosikymmenen ajan. Vuonna 2025 sataman tavaraliikenteen ennustetaan saavuttavan 1 740 000 tonnia.

Vastine: Maakuntaohjelmaan lukuun 2.3 Sujuva ja saavutettava arki sisältyvät liikenneyhteyksiä koskevat toimenpiteet pohjautuvat Etelä-Pohjanmaan liikennejärjestelmäsuunnitelmaan, joka on päivitetty keväällä 2021.

Liikennejärjestelmäsuunnitelman yksi kärkitoimenpiteistä on Kauhajoki-Seinäjoki-Kauhava -kehityskäytävän kehittäminen. Maakuntaohjelman toimenpiteenä esitetäänkin liikenneverkkojen ja liikenteen palveluiden kehittämistä kehityskäytävittäin, mukaan lukien Kauhajoki-Seinäjoki-Kauhava -kehityskäytävä. Kehityskäytävän ja Kaskisten sataman yhteys on huomioitu tarkemmin Etelä-Pohjanmaan liikennejärjestelmäsuunnitelmassa, jonka mukaan "Kehityskäytävä Kauhajoki-Seinäjoki-Kauhava jatkeineen yhdistää maakunnan etelässä Kaskisten satamaan sekä etelässä ja pohjoisessa valtatiehen 8." Yhteys on niin ikään huomioitu maakuntastrategiaan sisältyvässä Etelä-Pohjanmaan verkostomallissa, jossa yhteys Kaskisten satamaan on osoitettu merkittävänä ylimaakunnallisena yhteytenä. Maakuntaohjelmaan kirjattu päätoimenpide "Varmistetaan laadukkaat ja sujuvat liikenneyhteydet maakunnan asukkaille, elinkeinoelämälle, maakuntaan saapuvalle ja sieltä lähtevälle liikenteelle." tukee myös Kaskisten satamaan ulottuvan ylimaakunnallisen yhteyden huomointia maakunnan kehittämistyössä.

Muutokset maakuntastrategiaan: Ei muutoksia

Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri

Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin hallitus toteaa, että Huomisen lakeus-maakuntastrategian luonnoksen strategisissa valinnoissa on huomioitu maakunnan nykytila ja tulevaisuuden haasteet erinomaisesti. Erityisesti sairaanhoitopiirin ja tulevan Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueenkin kannalta keskeisiä tavoitteita ovat korkeakoulujen aloituspaikkamäärien kasvattaminen ja TKI-panostusten lisääminen.

Vastine: Lausunto ei aiheuta muutoksia maakuntastrategiaan

Etelä-Pohjanmaan ympäristökasvatusverkosto REPUT

Etelä-Pohjanmaan ympäristöhaasteet, kuten ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuuden väheneminen ovat vakavia uhkia. Näihin uhkiin pitää vastata kaikilla yhteiskunnan tasoilla. Ympäristökasvatuksen keskeinen tavoite on kasvatuksellinen toiminta, joka tukee elinikäistä oppimisprosessia yksilöiden tai yhteisöjen arvojen, tietojen, taitojen ja toimintatapojen kehittymistä kestävä

kehityksen mukaiseksi. Etelä-Pohjanmaan alueella ei ole vielä yhtään luontokoulua tai kovinkaan montaa Vihreä Lippu -toimijaa, mikä asettaa lapset ja nuoret eriarvoiseen asemaan muuhun Suomeen nähden.

Etelä-Pohjanmaan maakuntastrategian luonnoksessa mainitaan ympäristökasvatus vain kerran, vaikka strategiassa puhutaan muun muassa luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemien merkityksen ymmärtämisen vahvistamisesta, maakunnan ilmastoasiantuntemuksen vahvistamisesta ja arjen ympäristötekoihin kannustamisesta. Mielestämme ympäristökasvatuksen kautta pystytään tuomaan muun muassa näihin näkökulmiin tietoutta ja toimintatapoja. Etelä-Pohjanmaan maakuntaan on perustettu ympäristökasvatusverkosto, joka on luonut maakunnalle oman ympäristökasvatusstrategian. Ympäristökasvatusta ja maakunnalle luotua ympäristökasvatusstrategiaa voisi systemaattisemmin hyödyntää maakuntastrategian kestävän kehityksen tavoitteisiin pääsyssä. Toivomme, että ympäristökasvatuksen painoarvoa lisätään maakuntastrategian lopullisessa versiossa.

Vastine: Maakunnassa tähän saakka toteutettu ympäristökasvatustyö on uuden maakunnallisen ympäristökasvatusverkoston ja hiljattain laaditun ympäristökasvatusstrategian myötä vahvistunut ja saanut uusia konkreettisia muotoja, joita on syytä hyödyntää jatkossa täysipainoisesti.

Muutos maakuntastrategiaan: Täydennetään maakuntaohjelman luvun 2.2 toimenpidekokonaisuuden alle kuuluvaa ympäristökasvatusta koskevaa toimenpidekirjausta seuraavasti: "Kannustetaan kaikkia maakunnan asukkaita arjen ympäristötekojen toteuttamiseen osana laajempaa ympäristökasvatusta. *Tuetaan Etelä-Pohjanmaan maakunnallisen ympäristökasvatusstrategian toimeenpanoa.*"

Yhteisöjen Yhdistys ry/Järjestöalo

Kiitos, on tärkeää, että järjestöt on tunnistettu ja tunnustettu kumppaneiksi rakentamaan tulevaisuuden maakuntaa. Olemme saaneet ilolla osallistua Etelä-Pohjanmaan soteuudistuksen eri työryhmiin yhdessä julkisen sektorin toimijoiden kanssa ja tuomaan sinne tietoa järjestöistä, sen palveluista ja tukitoiminnoista osana hoitoketjua.

Luonnoksessa tulikin esille järjestöjen tärkeä tehtävä eli myönteisiä ekologisia vaikutuksia voidaan nähdä myös kansalaisvaikuttamisen lisääntymisellä. Sosiaaliset vaikutukset ovat merkittävän myönteisiä tässä teemassa, jonka kaikki toimenpiteet pyrkivät vahvistamaan osallisuutta, ehkäisemään syrjäytymistä sekä edistämään terveyttä ja hyvinvointia eli varmistamaan merkityksellisen elämän kaikille esimerkiksi iästä tai elämäntilanteesta riippumatta.

Järjestöt myös työllistävät tänä päivänä yhä useampia sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia. Uusien hankerahoitusten myötä lisäämme uusia työpaikkoja alueellamme. Järjestöissä on vuosittain kymmeniä sosiaali- ja terveysalan opiskelijoita hallinnon harjoittelussa ja täten heille tulee järjestötoiminta tutuksi sekä myös tieto järjestöihin työllistymisestä tulevaisuudessa. Uusien hankerahoitusten myötä heitä on työllistynyt järjestöihin heti valmistumisensa jälkeen.

Lisätään kansalaisvaikuttamista sekä vahvistetaan järjestöjen roolia ja toimintamahdollisuuksia. Hienoa, että tämä on kirjattu luonnokseen. Järjestöjen antama tuki ja palvelut ovat tärkeä osa myös potilaan hoitoketjussa, eritoten siinä vaiheessa, kun potilaat ja omaiset tarvitsevat tukea arkielämässä selviytymiseen.

Järjestötalon päärahoittaja on STEA, lisäksi meitä on tukenut Järjestötalon perustamisesta v. 1999 lähtien Seinäjoen kaupunki ja Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri. Maakuntaudistuksen myötä toivommekin, että tulevaisuudessakin meidän järjestöjen rahoitus turvataan ja saamme tehdä arvokasta työtä alueen asukkaiden hyvinvoinnin lisäämiseksi yhteistyössä julkisen ja yksityisen sektorin kanssa. Myös kunnissa maksuttomien tilojen mahdollistaminen varsinkin vapaaehtoisjärjestöille, joilla ei ole palkattua henkilökuntaa ja STEAn rahoitusta.

Yhdessä rakennamme ja kehitämme tulevaisuuden maakuntaa!

Vastine: Etelä-Pohjanmaan liitto yhtyy lausunnossa esitettyihin näkemyksiin. Järjestö- ja vapaaehtoistoiminnan rooli on tärkeä maakunnan elinvoiman, hyvinvoinnin ja toimeliaisuuden vahvistamisessa.

Muutokset maakuntastrategiaan: Ei muutoksia.

www.epliitto.fi

Kampusranta 9 C / PL 109 / 60101 Seinäjoki

ETELÄ-POHJANMAAN LIITTO
Regional Council of South Ostrobothnia

MAAKUNTAOHJELMA
**HUOMISEN
LAKEUS**